

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES

Slavko Bohanec: VLOGA IN ORGANIZACIJA KULTURNEGA ŽIVLJENJA V OBČINI

Franc Bertoncelj: POSTA, TELEGRAF IN TELEFON V NOVI ORGANIZACIJI

Ing. Jože Valentinčič: GRADBENA DEJAVNOST V OBDOBJU 1941—1961

Janez Rems: DEMOKRATIČNOST OSNOVA ODNOSOV KOMUNA — PODJETJE

Stane Preskar: HITER GOSPODARSKI NAPREDEK OBČINE

Sobota, 15. julija 1961
Štev. 28, leto XIX

V OKVIRU

Število podjetij, ki so že prešla, ali pa se resno pripravljajo na decentralizacijo samoupravljanja še zmerom ni tolikšno, kot bi ga glede na želje delavcev, da tudi pri njih začno gospodariti po novem, lahko pričakovali. Vse preveč je še presplohni diskusij brez konkretnih sklepov in želja, da bi razvoj neposrednega samoupravljanja pospešili.

Prve izkušnje podjetij, ki so že izdelale pravilnike, so pokazale, da površno izračunavanje, ali bolje površna ocena kriterijev ocenjevanja nujno povzroči vrsto slabosti, ki jih ni mogoče odpraviti drugače, kot da se dobe boljše in pravilnejše pokazatelji eko-

katere je preprosto strah dela, ki se jim obeta in čakajo, da bodo drugje sistem samoupravljanja in nagrajevanja po delu tako idealno izvedli, da jim ne bo treba storiti nič drugega kot z manjšimi dopolnitvami prilagoditi tak pravilnik njihovemu podjetju. Dokler podjetja iščejo »vzor-ne« pravilnike, so v veliki zmoti. Marsikatero ugotovitev in tehniko obračunavanja je mogoče s pridom uporabiti v več podjetjih, toda konkretna merila nagrajevanja pa je mogoče sestaviti le v konkretnih razmerah, se pravi, v lastnem kolektivu. To misel smo namenoma podčrtali, ker v nekaterih večjih kolektivih v

»Vzorni pravilniki«

nomskega učinka. Izkušnje nadalje kažejo, da je bilo lažje povsod tam, kjer so imeli evidenco proizvodnje boljše urejeno, kjer je bilo na razpolago več podatkov o stroških proizvodov, njegovi ceni v različnih stopnjah obdelave itd. Skratka: decentralizirano upravljanje zahteva preciznejšo, gibčnejšo tehniko izračunavanja. Pustimo ob strani preprekanje, katera tehnika je boljša: ali ona, ki operira z dinarji, ali druga s točkami in podobnim. Sprejemljiva je tista, s katero je mogoče najboljše meriti ekonomske učinke, ki pa morajo biti proizvodnem jasni. Se pravi — pri vsaki tehniki naj bi proizvajalec vedel, koliko bo zaslužil, če bo storil koristen proizvod ali produktivni ukrep.

Večja ovira kot iskanje tehnik pa je odnos, ki ga imajo v nekaterih podjetjih do samoupravljanja. Najmanj, kar bi jim lahko očitali, je — da po nepotrebnem čakajo. Ne-

Sloveniji vztrajno iščejo »vzor-nih receptov«, ki bi jih lahko samo malo premešali in brez hujših posledic použili. Na vidiku je donosna trgovina s pravilniki, ki mami nekatere neodgovorne ustanove, da bi začele donosno prodajo.

Toda, kot smo že omenili: dobri pravilniki lahko nastanejo samo v dolovnem kolektivu. Čeprav so tehnike izračunov nujno potrebne, je vendar bistvena stvar pri sestavi pravilnikov — kaj hočemo z njimi doseči. Gre za to: v kakšen materialen, proizvodni in medosebni odnos bomo postavili proizvajalce. To pa ni stvar različnih tehnik, ampak konkretnih političnih interesov in sil, ki delujejo v podjetju. Zato dobrih pravilnikov ni mogoče naročati, izdelovati na debelo, temveč lahko nastanejo samo kot rezultat skrbnih priprav in sodelovanja vseh zavestnih sil v kolektivu.

VINKO TRINKAUS

TOKRAT O IZBIRI IN CENI OBUTVE TER POTROŠNIKI

TEŽAVE IN IZGOVORI

Čeprav naša obutvena industrija povečuje proizvodnjo, potrošniki še niso zadovoljni z izbiro in s cenami čevljev ter druge obutve. Proizvajalci opravičujejo sedanje razmere kakor vedo in znajo. Vendar — prepričati ne morejo. Kajti že samo stalno naraščanje zaloga neprodanih čevljev daje slutiti, da imajo potrošniki prav.

Kje je izhod iz zagate? Na kakšen način lahko obutvena industrija približa svoje proizvode potrošniku? Na ta vprašanja bomo poskusili odgovoriti v našem sestavku z željo, da bi pomagali urediti številne probleme v proizvodnji in prodaji obutve.

KOLIKŠNA JE PROIZVODNJA

Vse jugoslovanske tovarne čevljev so lani izdelale 15 milijonov parov čevljev in razne druge usnjene obutve. Od tega so tri in pol milijona parov proizvedli v slovenskih industrijskih podjetjih. Poleg njih so družbeni obrtni obrati in privatni obrtniki po vsej državi izdelali še nadaljnjih štiri do pet milijonov parov čevljev (točnih podatkov ni, vendar tovrstno proizvodnjo cenijo v višini 25 do 30 % industrijske proizvodnje). Tako ugotovimo, da je naša proizvodnja usnjene obutve že presegla letno par čevljev na prebivalca. To sicer ni mnogo, saj statistični podatki povedo, da se precej zaostajamo za gospodarsko razvitejšimi državami.

Podatki namreč povedo, da so že leta 1958 (ko je pri nas na dva prebivalca prišel en par čevljev) v Angliji dosegli proizvodnjo 2,75 parov na prebivalca, v Holandiji 2,67, v Belgiji 2,2, v Franciji 1,64, v SZ 1,56, v Avstriji 1,18, v Španiji 0,8. Onstran luže, na primer v Argentini so tedaj bili za malenkost na boljšem od nas (0,54), medtem po so v ZDA že

tedaj dosegli proizvodnjo 3,5 parov čevljev letno na prebivalca.

Z našim perspektivnim načrtom pa je predvideno, da bo do 1965 leta vse naše tovarne izdelale nekako 28 milijonov parov čevljev. Če k temu prištejemo še delež obrtnih podjetij in predvideno proizvodnjo gumijevе obutve, bodo v naši državi konec 1965 leta izdelali več kot 50 milijonov parov raznih vrst obutve ali — drugo k drugemu — od 2,5 do 3 pare čevljev letno na prebivalca. Tako bomo dosegli potrošnjo čevljev v gospodarsko razvitih državah.

RES PREMALO IZBIRE IN PREDRAGI ČEVLI?

Ob vsem tem povečanju proizvodnje pa potrošniki vendar brez prestanka godrnjajo, da v trgovinah ni prave izbire, da so čevlji predragi. Poskusimo odgovoriti na ti dve vprašanji!

Industrijska podjetja trdijo, da pripombe potrošnikov niso utemeljene. »Kajti,« pravijo zastopniki poslovnega združenja okrog Planike in podobnega združenja okrog tovarne Peko, ki sta stnila praktično vso slovensko čevljarstvo industrijo,

»za letošnje leto smo pripravili cca 300 novih modelov (pri vsakem združenju posebej, skupaj torej okoli 600) vseh treh glavnih vrst: moške, ženske in otroške obutve. To pa je menda dovolj bogata izbira! Čevlje pa tudi dobiš že po 3000 dinarjev in ceneje, torej...«

Z gledišča tovarne obutve se zdi odgovor dovolj tehten. Potrošnik, ki mu je ta obutev namenjena, pa stvari gleda drugače. Kot kaže, gre tovarnam čevljev predvsem za to, da sploh proizvajajo in da to proizvodnjo potem prodajo. Zato si želijo predvsem zagotoviti lastno prodajno mrežo, ki jim po najlažji poti zagotavlja prodajo njihovih izdelkov in naglo obračanje sredstev. Zato tudi v prodaji obutve prevladujejo trgovine najmočnejših proizvajalcev. Tako na primer imamo v Sloveniji 156 trgovin za prodajo obutve. Od tega imajo slovenska podjetja 92 industrijskih prodajal, Borovo 46, Astra Zagreb 5, Šimečki 1, Proleter Beograd 2. Ostalih deset trgovin pa so prodajalne specializiranih trgovskih podjetij, oziroma prodajna mesta (puliti) v nespecializiranih trgovinah.

PREDNOSTI »SVOBODNIH« TRGOVIN S ČEVLI

Tiste redke trgovine s čevlji, ki so samostojne (ki torej niso vključene v nobeni industrijski prodajni mreži), imajo tako kot potrošniki o izbiri in cenah čevljev popolnoma svoje mnenje. V praksi ga izpričujejo tako, da naročajo čevlje pri tistih proizvajalcih, ki izdelujejo bodisi izrazito modno ali pa očitno res kvalitetno obutev. Ti proizvajalci pa so tako tovarne iz Slovenije kot iz ostalih republik; razni družbeni in tudi zasebni obrtni obrati. Za ilustracijo navajamo podatek, da je samo ljubljansko podjetje »Usnje« lani postreglo s 330 različnimi modeli čevljev slovenskih proizvajalcev in 270 modeli ostalih jugoslovanskih proizvajalcev v skupni količini 400.000 parov.

Proizvodnja čevljev in potem prodaja imata torej očitno dve plati: večja proizvodna podjetja teže sledijo menjavni modi in težko preusmerjajo svojo proizvodnjo na izdelavo modnih artiklov, kar seveda mora biti izvedeno v kratkem času. To prilagajanje željam in okusu potrošnikov pa ni pretežko za obrt, ki daje na trg le

manjše serije čevljev, sproti spreminja proizvodnjo, modele itd. Na ta način obrt spodbuja industrijo, da bi izboljšala svojo proizvodnjo in jo prilagodila željam in potrebam potrošnikov. Če torej trgovina dopolnjuje asortiment čevljev, ki jih prodaja, tudi z obrtnimi izdelki, je to nedvomno lahko samo koristno.

ZALOGE NEPRODANIH ČEVLJEV

Če že ne želje potrošnikov in izkušnje »neodvisnih« trgovin s čevlji, bi morale vedno večje zaloge opozoriti proizvajalce obutve, da s sedanjim gledanjem na proizvodnjo in potrošnika ne bodo uspeli zmanjšati zaloga nekurantnega blaga.

Statistični podatki povedo, da je bilo v slovenski industriji konec lanskega leta v zalogi 243.000 neprodanih čevljev, medtem ko je imela trgovina s čevlji na zalogi kar 1.149.000 parov, v vrednosti 3,25 milijarde dinarjev. Do konca maja letos, ko so slovenska čevljarstva podjetja izdelala 1.178.000 parov čevljev in druge usnjene obutve, so se zaloge neprodanih čevljev v industriji povisale še za 147.000 parov. Približno za toliko, če ne še višje so bile ob istem času zaloge v trgovini.

Ne da bi zdaj stanje zalog primerjali z zalogami in doseženo proizvodnjo v minulih letih, kaže odgovoriti, zakaj tolikšne neprodane zaloge, saj je navsezadnje kupna moč prebivalstva navzlic višjim življenjskim stroškom vendarle višja kot v preteklih letih?

Trgovci sicer trdijo, da sta bili zimska in spomladanska sezona za prodajo čevljev absolutno zanič (zima je bila preveč mila, pomlad pa preveč deževna). S te strani so zaloge nujne in utemeljene.

Potem trgovci še pravijo, čeprav so glede svojih izjav že bolj nedolodni: »V zalogah v trgovini je upoštevana tudi tista zaloga čevljev, ki jo imajo industrijske prodajalne podjetje iz drugih republik. Tega je od ene tretjine do polovice zalog v trgovini.«

Zal točnejših podatkov ni bilo mogoče dobiti, kajti tukaj gre že za vplivno področje ostalih jugoslovanskih proizvajalcev na slovenski trg. To bi že pomenilo odkrivanje poslovnih tajnosti. Toda z drugimi besedami povedano (brez navajanja imen podjetij) bi lahko iz njih (Nadaljevanje na 5. strani)

RAZMIŠLJANJA O TEŽAVAH VARNOSTNE SLUŽBE

Varnost — zakonita pravica

Milijarde in milijarde investiramo v rekonstrukcijo in gradnje proizvodnih obratov, blizu dve milijardi in pol smo lani porabili za izboljšanje higienskega in tehničnega varstva pri delu, število nesreč pa je zadnje leto komaj zaznavno upadlo.

V industriji in rudarstvu, ki sta v te namene največ investirala, je bilo lani samo za 0,56 % manj nesreč kot 1959. leta, v vseh dejavnostih pa je njihova raven znižala komaj za 0,21 %. Na sto zavarovancev se jih je v industriji ponesrečilo 14,14, ne glede na delovno panogo pa je postal po lastni ali tuji krivdi vsak enajsti (11,05) človek žrtev dela.

Prestanega strahu, bolečin in morda invalidnosti ne moremo prikazati v številkah, ne vemo tudi za vse stroške v zvezi z zdravljenjem in izgube družbenega dohodka, vemo pa, da se je lani ponesrečilo pri delu 52.584 ljudi, ki jih 815.000 delovnih dni ni bilo nazaj in katerim so zavodi za socialno zavarovanje izplačali v obliki nadomestila za osebne dohodke okoli 444 milijonov dinarjev.

Ze ob teh podatkih je socialno in ekonomsko zlo dovolj očitno, da se še resneje spoprimejo z njim.

V GRADNENIH NAČRTIH NI ZAGOTOVLJENO TEHNIČNO VARSTVO

Moderni, novi ali preurejeni prostori po navadi zagotavljajo tudi varnejšo delo, če je v načrtih predvideno higiensko in tehnično varstvo.

Toda naši projektanti in investitorji na to pri načrtovanju večinoma premalo mislijo. Higiensko varstvo je v mnogih načrtih pomanjkljivo prikazano, tehnično pa sodi že med redkosti, čeprav na primer pomanjkljive ozemljitve in neustrezne električne priključke in podobno, kar tudi sodi v tehnično varstvo, predstavljajo omembe vredno nevarnost in povzročajo številne nesreče.

Posledic pomanjkljivih načrtov ne občutijo projektanti, ampak delavci, za katere so bili prostori zgrajeni oziroma preurejeni. Grobe napake se na njihovo zahtevo popravijo, škoda pa je na primer denarja za popravilo ventilacijskih naprav, čeprav na primer glavobol, prehlad, ki ga povzroča preprih, prevroč ali prevlažen zrak otežkočajo miselno koncentracijo, ki je pri nevarnem delu nujna.

Vse to so znane stvari, vendar se še nismo zavzeli, da bi pri revidiranju gradbenih načrtov za gospodarske objekte obvezno sodelovali tudi delovni inšpektorji, ki naj bi prevzeli moralno in materialno odgovornost za ustrezno higiensko in tehnično varnost in bi jih v

skladu z zahtevno nalogo investitorji primerno nagradili. Te nagrade bi bile malenkost v primeri z izdatki za popravila in za zdravljenje delavcev, ki se poškodujejo ali zbole zaradi nezadostnega varstva.

NAPAKE PRI PROIZVAJALCIH ELEKTRIČNEGA MATERIALA

Najpogostejši načrti pa ne bi zmanjšali nesreč pri delu, če material, s katerim bi jih realizirali, ne bo ustrezen.

Elektroindustrija ne kaže za to kdo ve koliko razumevanja. Njeni izdelki, pa naj so namenjeni zasebnim gospodinjstvom oziroma stanovanjskim prostorom ali gospodarstvu, večinoma ne izpolnjujejo zahtev domačih, niti mednarodnih standardov, predpisov in norm. Tovarne se pehajo za čimvečjo količinsko proizvodnjo in si mečejo pesek v oči, češ da proizvedo niso slabi, ker kupci redko reklamirajo.

Ob doma izdelanih prenosljivih strojih in napravah, ki jih izdeluje elektroindustrija, pa se je v resnici že veliko delavcev ponesrečilo, tako da se vedno več delovnih kolektivov postavlja Društvu Slovenije in Elektrotehniškemu društvu LRS ob stran, ki zahtevata, da dobe vsi izdelki elektriške industrije kakovostno oznako in z njo potrdilo, da jih lahko uporabljamo brez strahu pred telesnimi poškodbami.

NA TISOČE STARIH IN NOVIH STROJEV BREZ VARSTVENIH NAPRAV
Okrajni in občinski inšpektorji dela so lani obiskali skup-

no samo 15,6 % gospodarskih organizacij (444), pa so našli nič manj in nič več kot 6388 zavarovanih ali pomanjkljivo zavarovanih strojev in naprav. Pri nekaterih je bilo očitno, da so jih delavci sneli, ker se brez njih hitreje dela, a jih ni za-

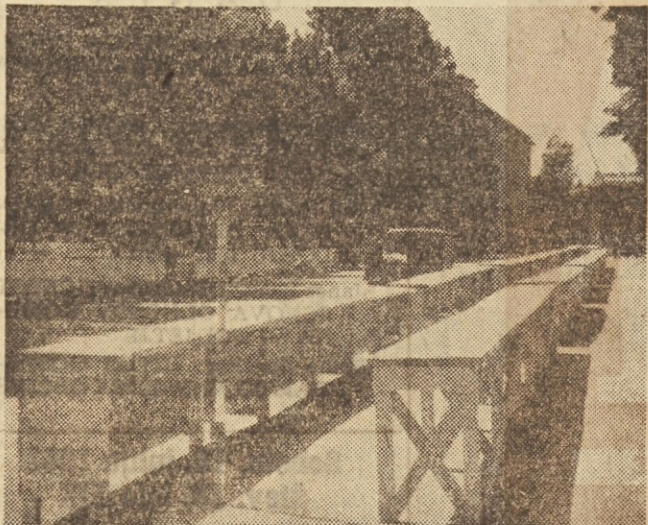
(Nadaljevanje na 5. strani)

Sodobni krošnjari

— Dva milijona? Sosednjemu podjetju ste ga pa ponudili za en milijon!
— Že, že, toda pri vas ste še za milijon bolj neumni!

Karikatura: MILAN MAVER

Veš, vsa Ljubljana je v znamenju priprav na osrednjo proslavo Dneva vstaje našega naroda. Sploh si ne moreš predstavljati, kako hitro se spreminja podoba mesta. Zastave sicer še ne vise na drogovih, a slavnostno vzdušje se je že prikradlo na ceste. Najbolj živahno pa je v Tivolju, kjer delavci urejajo osrednji prostor proslave. Na nekdanjem sankalzi so pripravili prostor za zborovanje, katerega se bo udeležilo najmanj 250.000 ljudi iz vse republike. Postavili so tudi že veliki razsvetljevalni stolp, 68 metrov je visok in 136 reflektorjev bo z njega razsvetljevalo okolico. Pa to še ni vse. Okoli tega osrednjega prostora proslave bodo organizatorji postavili še svetlobni venec 200 reflektorjev, ki bodo z dreves osvetljevali ves prostor. To bo čudovit pogled. Noč in vendar sredi noči dan. Tako kot Ljubljana v tistih dneh upora. Povsod tema in noč, pa vendar v srcih žar upora.

Poyabilo na slavje

Program proslave pa je tako bogat, da se bojim, da si sploh ne boš mogel vsega ogledati. Na dan pred praznikom bo ob 10. uri dopolodne na Urhu sprejem mladinskih partizanskih brigad. Ob 11. uri pa bo že v Križankah koncert. Ob 12. uri bo otvoritev preurejenih prostorov Muzeja revolucije. Popoldne pa bodo na najrazličnejših koncih mesta promenadni koncerti, ob 18. uri bodo v Jakopičevem paviljonu odprli razstavo risb petinšestdesetih živčnih slovenskih likovnih umetnikov, katerih dela so posegla v tematiko zadnjih dvajset let.

Ko bo konec zborovanja, res ne vem, za kaj se boš odločil. Možnosti boš imel toliko, da boš v precejšnji meri odlegel. Če te bosta mikala ples in zabava, boš lahko odšel na številna plesišča, kjer bodo igrali znani slovenski zabavni ansambli. Na osrednjem plesišču v Tivoliju bo najbrž najbolj živahno, saj bo tu igral Adamičev veliki zabavni orkester. Sicer pa, če ti bo tu prevelika gneča, se lahko odločiš še za plesišča na novem kotalikišču, na odbojškarskem igrišču, za zabavišča na Ajdovščini in Cankarjevi cesti, na Trgu francoske revolucije, na Trgu revolucije, na trgu pred samopostrežno trgovino Supermarket.

Do polnoči bodo odprti tudi vsi muzeji v mestu, vse galerije, vsi razstavní prostori. V predverju Kržank pa bo ob 22. uri izvedla ljubljanska opera s sodelovanjem: Filharmonije in zboru mariborske opere Prodano nevesto. Ob isti uri bo v dramí predstava komedije Zvezde so večne in v gledališču ročnih lutk na Resljevi cesti igrice Volk in štirje kozlički.

Kot vidiš, je izbira res velika. A počakaj, to še ni vse. Še spored v ljubljanski kinematografiji. V kinu Union bodo vrteli Balado o trobenti in oblaku. Predstave bodo ob 11. uri, 13., 15., 17. uri in nato neprekinjeno od 22. ure do 2. ure zjutraj. Kino Komuna bo predvajal Veselico, predstave bodo ob enakem času, samo neprekinjene predstave so podaljšane od 22. ure zvečer na 6. uro zjutraj. V kinu Vič bodo vrteli domači film X 25 javlja. Tudi tu bodo predstave ob 11. uri, 13., 15. in 17. uri ter od 22. ure do 2. ure neprekinjeno. V kinu Sloga bodo imeli dva filma: ob 11. uri, 13., 15. in 17. uri poljski film Likvidacija, od 22. ure zvečer pa do 6. zjutraj bodo neprekinjeno vrteli ameriške barvne risanke in nagrajene slovenske kratke filme. V kinu Siška bodo dajali nemški zabavni film Prjok ob 11. uri, 13., 15. in 17. uri ter nato od 22. ure do 2. ure zjutraj neprekinjeno. Letna kina Tivoli in Kino pred konzorcijem na Titovi cesti pa bosta vrtela od 22. ure naprej neprekinjeno Balado o trobenti in oblaku.

No, pa reci, če ni izbira res velika. Na vsak način moraš priti za praznik v Ljubljano!

Jeseniskim železarjem velja priznati, da so bili pionirji glede decentralizacije samoupravljanja. Že leta 1953 so izvolili 21 obratnih delavskih svetov. Toda objektivne okoliščine, to je takratni način delitve dohodka med podjetjem in družbo, administrativni način nagrajevanja in podobno, niso nudile neposredne materialne osnove za delo takratnih samoupravnih organov. Ko so obratni delavski sveti uredili najosnovnejše probleme, je njihov del skoraj zamrlo.

Lani so se odločili za osnovanje samo štirih obratnih delavskih svetov namesto poprejšnjih 21. Le-tem so bile prisojene precejšnje pristojnosti. Kolektivi 31 enot (ekonomskih in proračunskih) so te dni izvolili delavske svete in upravne odbore in zbori sami so izvolili svoje predsednike. Zbori bodo začeli delovati naslednji dan. V primeru jeseniške železarne ne gre za kakovostni premik v samoupravljanju. Zbori enot so namreč temeljni nosilci samoupravljanja, delavski sveti in upravni odbori pa njihovi izvršni organi.

Podjetje je razdeljeno na 31 enot (ekonomskih in predračunskih, bolje rečeno, organizacijskih enot). V dvajsetih enotah so osnovni delavski sveti, ki štejejo 454 članov, v enajstih enotah so osnovni upravni odbori s 63 člani. Razen tega so še štirje delavski sveti obratov in osrednji delavski svet. V primerjavi z minulim letom, ko so šteli predstavniški samo-upravni organi 169 članov (69 članov je štel centralni delavski svet, 100 pa obratni delavski sveti), je sedaj v vseh delavskih svetih in upravnih odborih 668 članov, kar pomeni, da pride na vsakega desetega proizvajalca že en izvoljeni član ali v upravni odbor ali v delavski svet.

Temeljni nosilec samoupravljanja v jeseniški železnari je zbor ekonomske enote (ali proračunske), ki ga sestavljajo zaposleni ali v izmenah, delavnicah ali oddelkih. Zbor ima svojega predsednika, njegova mandatna doba je polletna. Sklepnost zbora je veljavna, če je udeleženin 30 % zaposlenih. Če je še ob drugem sklicu zbora udeležba manjša od 30 % zaposlenih, potlej obravnava ali sklepa o določeni zadevi delavski svet enote. Drugače povedano, za vse zadeve, ki spadajo v pristojnost zbora ekonomske enote, delavski svet enote pripravlja le predloge in jih daje zboru v obravnavanje in potrditev. To pomeni, da je delavski svet v enoti izvršilni organ zbora le v primeru premajhne udeležbe odločujoči organ.

Pristojnosti zborov ekonomskih enot so med drugim:

- sprejemanje letnih planov, periodičnih in letnih obračunov ekonomske enote;
- sprejemanje načel in meril za udeležbo posameznih članov ekonomske enote pri delitvi osebnih dohodkov, potrjevanje, sprememba in ukinitev norm;
- sprejemanje okvirnega programa o uporabi sredstev amortizacije za vzdrževanje, ki jih ima na razpolago ekonomska enota glede na finančni plan podjetja;

— obravnava in sprejema
normative zmogljivosti, mate-
riala in delovne sile, zalog, su-
rovin, pomožnih izdelkov in
polizdelkov in podobno.

Delavski svet ekonomске enote pa sklepa še posebej — o osnovanju in ukinitvi delovnih mest ter o spremembah števila zaposlenih na posameznih delovnih mestih, sklepa o odpovedi delovnega razmerja članom ekonomske enote;

— sklepa o izločitvi iz procesa proizvodnje neizkoriščenih osnovnih sredstev in jih daje na razpolago upravi osnovnih sredstev podjetja;

— sprejema operativni plan velikih popravil (remontov) osnovnih sredstev ekonomske enote.

Kjer šteje organizacijska enota okoli sto ali nekaj več članov, so osnovni upravni odbori. Tu pa ima zbor ekonomske enote na videz manjše, upravni odbor pa večje pristojnosti. Zbor ekonomske enote sklepa o ukinitvi in odpiranju delovnih mest, o odpovedi delovnega razmerja, izločanju iz procesa proizvodnje neizkoriščenih osnovnih sredstev, sklepanju o velikih popravilih. Upravni odbor pripravlja tako kot delavski svet predloge in jih daje zboru v odobranje in potrditev.

Delavski sveti skupin obratov, to je valjarn, topilnic, predelovalnih in strojno ener-

sredstev amortizacije za zamenjavo v okviru zneska, ki ga določa centralni delavski svet. Nadalje obravnavajo predloge rekonstrukcij in novih institucij, dokončno sklepajo, kadar ekonomska enota sama troši potrebna sredstva v okviru dodeljenega zneska in je rekonstrukcija ali investicija v skladu s perspektivnim planom podjetja. Med drugim tudi sprejemajo programe o trošenju sredstev skladov v okviru sredstev podjetja, ki jim pripadajo po določilih finančnega plana.

Kot je moč razbrati iz priložnosti, ki jih imajo zbori ekonomskih enot (in proračunskih) in njihovi predstaviški organi, to je delavski sveti in upravni odbori, odloča centralni delavski svet o tistih zadevah, ki so pomembne za celo podjetje, ki naj zagotovi dohodkov, enotnost podjetja kot gospodarske organizacije nasproti družbi, bi posameznim organizacijskim enotam pa je prepuščeno, da določajo svoja načela kot merila za udeležbo pri dosežnem osebnem dohodku organizacijske enote.

PETER DORNIK

Pretirane bojazni so cokla razvoja

Predsedstvo sindikata komunalnih in obrtnih delavcev za Slovenijo je sodilo, da bodo v 60 do 70 gospodarskih organizacijah v teh dveh panogah osnovali ekonomske enote, izvolili samoupravne organe ali da bodo odločanje o vseh pomembnih zadevah prepustili res vsem neposrednim proizvajalcem v zborih enot. Praksa pa je to predvidevanje ovrgla. V približno 100 komunalnih in obrtnih gospodarskih organizacijah so že ali pa bodo v kratkem decentralizirali samoupravljanja. V teh in v drugih gospodarskih organizacijah pa se seveda ob tem pojavlja še vrsta odprtih vprašanj. Ponekod z decentralizacijo tudi še oklevajo. Zato je bila za tokratno razširjeno plenarno sejo decentralizacije samoupravljanja to edina točka dnevnega reda in na njej so bile izrečene pobude za nadaljnje delo.

Posvetovanje s predstavniki komunalno obrtnih kolektivov, ki so bila v Ljubljani, Mariboru, Kopru in Novem mestu (tako je bilo rečeno na seji), so dala vrsto zanimivih pobud za hitrejšo usposabljanje organov neposrednega upravljanja. Na območju ljubljanskega okraja se teh opravil lotevajo v 30 večjih obrtnih in komunalnih organizacijah, na območju mariborskega okraja v 12, v koprskem v 21, celjskem 7, novo-goriškem 6, v kranjskem v 9, novomeškem v 20 gospodarskih organizacijah itd. Seveda je še moč čutili iz vrst operativno tehničnih vodstev »pomisleke« proti decentralizaciji, ki jih le-ti podkrepljujejo s pretirano bojaznijo, češ da za to še ni potrebnih organizacijsko tehničnih pogojev. K temu pridajajo še, da je decentralizacija nemogoča, ker ni dovolj vključen proizvodni proces, ker je koncentracija sredstev pogoj za normalno delo, dalje da to preprečuje različno opremljenost ekonomskih enot, pogostejše premeščanje delavcev iz enote v enoto, kar naj zamota obračune in podobno. Ponekod vidi-jo tudi smisel decentralizacije samo v ozkem prenašanju pristojnosti glede osebnih dohodkov. Takšna enostranska in primitivna stališča ne koristijo, temveč škodujejo gospodarjenju, je bilo rečeno na plenarni seji.

Tako v poročilu kot tudi v razpravi pa so bila izrečena napotila, katere priložnosti velja prenašati na neposredne proizvajalce. Kolektive ekonomskih enot velja zadolžiti za skrb za osnovnimi sredstvi in poravnavanje obveznosti in razpolaganje s sredstvi, ki izhajajo iz naslova amortizacije in podobno. Vsaka ekonomska enota naj bo odgovorna za svoja obratna sredstva. Če bo sama odgovorna nanje, bo zainteresirana za smotno izkoriščanje, hitro obračanje denarja, za normalne zaloge, ki so potrebne za obratovanje in predelavo ali za izdelavo določenih storitev. Če prodaji, plačilu izdelkov in uslug bodo potem razpravljalni vsi proizvajalci, vsa enota in ne samo računovodja, komercialisti in direktor, kar je bilo doslej, čestokrat v navadi.

Brez premislekov velja prenesti na kolektive skrb za oblikovanje in razdelitev osebnih dohodkov, dalje urejanje delovnih razmerij. Organom samoupravljanja ne more biti vseeno, na kakšen način in s kakšnimi delavci je sklenjeno delovno razmerje, ali odgovarjajo njih strokovnost zahtevam delovnega mesta in podobno.

za nesreče na delovnem mestu ali izven njega in pozorni do bolezenskih dopustov, kajti vse to vpliva na dohodek njihove enote. Zato velja tudi to področje dela prepustiti njim samim.

Sklepanje o gradnji oziroma nakupu novih sredstev, najemanje kreditov zanje, so zadeva, o kateri mora ekonomska

enota izreči svoje mnenje, svojih bo le-ta prevzela v svojo skrb in odplačala zanje najeto posojila. Zato, je bilo eno na seji, brez pristajanja prizadetih ekonomskih praviloma ne bi smeli novih osnovnih sredstev ali zanje najeti posojila. Kjer ločijo za skupni poslovni strošek o trošenju sredstev delavski svet podjetja, ne bi pomenilo, da pri izračunu teh sredstev ne bi izreči svojih stališč tudi proizvajalec. Nasprotno, odločanjem o uporabi sredstev bi moral izreči svoje mnenje zbor pristojne enote. Podobno postopek naj bi veljal tudi za odčitave osnovnih sredstev.

Na tokrat razširjeni seji je publiški odbor sindikata komunalnih in obrtnih delavcev za Slovenijo je bilo izrečeno toliko pobud in izrečeno toliko odgovorov na še doslej odprta vprašanja, da bo vse to pripomoglo k hitrejšemu razširjenju samoupravljanja v teh dveh panogah na prav vse proizvajalce.

P. D.

Osrednji prostor proslave bo tivolski park. Prireditelji pa so se tudi rali poskrbeti tudi za primerno razsvetljavo. Na jekleni stolp bodo postavili številne reflektorje.

Ne samo stanovalci

Stanovanjske skupnosti so v zadnjih letih dosegle pomembne uspehe predvsem pri organiziranju varstvenih ustanov. V Sloveniji imamo že 140 varstvenih ustanov. Počasi pa napredujejo uslužnostni servisi. Vzrok je predvsem v pomanjkanju strokovnega kadra. Kaj so napravili v ta namen Zavodi za napredek gospodinjstva?

VARSTVENE USTANOVE SO NASLE VSEBINO DELA

Prav gotovo se delo stanovanjskih skupnosti najhitreje odraža pri organiziranju varstvenih ustanov. Zanje namreč ni potrebno toliko sredstev kot na primer za razne servise, pač pa le veliko dobre volje in prizadevnosti. Zato so uspehi tu največji. V zadnjih dveh letih je število varstvenih ustanov v Sloveniji močno povečalo, saj bo skoraj doseglo število 140. Velik uspeh je bil dosežen tudi v tem, da so te ustanove v večini primerov že našle pravo vsebino dela — se pravi, da se ukvarjajo z vzgojo šolskih in predšolskih otrok, tistih, ki redno prihajajo v ustanovo in tistih, ki le živijo v njenem območju. V večini primerov ustanove že poslujejo ves dan. S tem, da smo varstvene ustanove prenesli v pristojnost stanovanjskih skupnosti, smo hkrati dosegli več uspehov. Varstvene ustanove se bodo tako lažje prilagajale potrebam družine, člani stanovanjskih skupnosti pa bodo (ponekod so že) začutili, da je ustanova predvsem njihova last in, da je le od njih odvisno, kako se bo razvijala. Žal, je bilo takoj pri prenosu pristojnosti ponekod opaziti popolnoma napačna pojmovanja. V nekaterih občinah so ljudski odbori formalno predali varstvene ustanove v roke stanovanjskih skupnosti, ne da bi jim dali tudi osnovna sredstva. Tako je na primer v Celju šele na pritisk članov stanovanjske skupnosti občina dala tudi nekaj sredstev. V nekaterih primerih pa tudi stanovanjske skupnosti niso bile dovolj pripravljene na sprejem take ustanove.

SLABI POGOJI ZA DELO

Če pogledamo, v kakšnih pogojih živijo in delajo varstvene ustanove, bomo videli, da imajo večinoma stare prostore, ki funkcionalno ne odgovarjajo. Take ustanove porabijo ogromno denarja za neprestano popravila, adaptacije itd. Ustanove, ki so nastale v blokih, se pravi tam, kjer otroci živijo, pa so se hitro znašle, ker so jim pomagale stanovanjske skupnosti. Nerodnost je le v tem, ker se morajo take ustanove vezati na šolske kuhinje in obrate družbene prehrane, ki so v bližini. Najbolje so se odrezale pač tiste ustanove, kjer so prostori na novo zgrajeni. Vendar je tudi tu treba opozoriti na nekatere nepravilnosti. Arhitekti so v načrtih za varstvene ustanove vse preveč razkošni. Ustanove pa po nepotrebnem zapravljajo veliko denarja s tem, ko vsaka naroča svoj načrt. Koliko sredstev bi prihranili, če bi izdelali nekaj tipov načrtov za take ustanove!

V zadnjem času so pri Zvezi prijateljev mladine formirali skupino, ki se ukvarja s temi načrti, jih proučuje in korigira. Tako so že pripravili načrte za varstvene ustanove na Prulah, Taboru, v Slovenjem Gradcu itd. Spodbuda je vsekakor hvale vredna. Marsikje bi se taka skupina, ki bi pomagala reševati zamisli stanovanjske skupnosti, še lahko formirala. V stanovanjski skupnosti Poljane v Ljubljani živi več arhitektov, ki bi prav lahko pomagali pri sestavi načrtov za njihovo varstveno ustanovo. Pa ne le pri načrtih, take skupine bi lahko res z najrazličnejšimi deli pripomogle do čimcenejše rešitve, kar bi bilo v korist le njim samim. Tako pa se člani stanovanjske skupnosti čestokrat vse premalo zavedajo, da niso le stanovalci, temveč člani velike družine. In kako je z vzgojiteljskim kadrom za te ustanove?

SKRB ZA VZGOJITELJE

Nekaj časa je bilo zelo veliko pomanjkanje vzgojiteljskega kadra za šolske otroke. Stanje se je mnogo izboljšalo s tem, da je srednja vzgojiteljska šola vnesla v program vzgojo šolskih otrok do 12. leta. Zanimljivo kade pa je ta šola oddala delež za odrasle.

Pedagoška služba komun bi morala sedaj mnogo več pozornosti posvetiti nagrajevanju vzgojnega kadra v varstvenih ustanovah. Velika je namreč

razlika med posameznimi vzgojitelji in ta bi se nekako morala odražati tudi pri osebnih prejemkih.

Vsi skupaj — komune, gospodarske organizacije in člani stanovanjskih skupnosti bi morali mnogo več storiti za to, da bi otrokom preskrbeli zdrav duševni razvoj v najožji skupnosti. Kje drugje je lahko vzgoja otrok tako uspešna, kot v stanovanjski skupnosti? Verjetno nam danes ne bi bilo potrebno toliko razpravljati o mladinskem kriminalu, o »okrnjenem čustvovanju«, »črnih mačkah« itd., če bi poskrbeli za to, da bi povsod pri stanovanjskih skupnostih organizirali take varstvene ustanove, da bi v njih mladi našli zdravo razvedrilo. Sicer pa — bodimo optimisti — nismo še vsega zamudili in — ponekod so že dosegli uspehe!

ZAKAJ V SERVISIH NE GRE?

V zadnjih letih smo pri stanovanjskih skupnostih odprli vrsto servisov za pomoč pri gospodinjstvu. Vendar je v večini od teh delo že po kratkem obdobju zamrlo, ker ni bilo zanimanja za njihove usluge. Zakaj to? Delo v teh servisih zahteva določeno stopnjo strokovne sposobnosti, ki pa je določena delovna sila ni imela. Ker zaposleni niso osvojili strokovnih principov posameznih delovnih postopkov, zato je bila tudi kvaliteta uslug slaba. Da bi izboljšali to stanje, so Zavodi za napredek gospodinjstva začeli organizirati daljše in krajše seminarje za pridobitev znanja za določeno delovno mesto. Ker so se doslej kazale največje potrebe po izobraževanju v obratih družbene prehrane, so okrajni zavodi in občinski centri za napredek gospodinjstva lani organizirali vrsto tečajev za usposobitev kuharjev in gospodinjstev pomočnic. Izobraževalni program je bil prilagojen tudi za gospodinjstve pomočnice iz servisov pri stanovanjskih skupnostih, ki bodo iz servisov prihajale v zasebna gospodinjstva. Tak tečaj za gospodinjstve pomočnice v servisih so na primer imeli v Mariboru in Celju pa tudi v Ljubljani so na tečaju, ki ga je organiziral Občinski center za napredek gospodinjstva, bile vključene tudi gospodinjstve pomočnice iz servisov. V jesenski sezoni bodo okrajni zavodi organizirali vrsto tečajev za pekarice in likarice. Pomanjkljivosti, ki so se pokazale pri analizah v servisnih pralnica, bodo postopoma odpravljali na ta način, da bodo po potrebi organizirali občasne inštrukcijske seminarje. Da pa si bodo zagotovili tudi stalnost kadra, bodo organizirali tečaje za pridobitev kvalifikacije.

MIMI TOMAŽIČ

ZBOR PROIZVAJALCEV RAZPRAVLJA SEDAJ TUDI O NAŠIH PROBLEMIH

Po decentralizaciji na kranjski pošti

Novo podjetje sestavljajo 4 ekonomske enote, ki so formirane tako, da se pokrivajo s teritorijem občin. Problemi podjetja ne ostajajo več le problemi kolektiva, temveč razpravljajo o njih tudi na okrajnih in občinskih forumih, predvsem na zborih proizvajalcev. Pri kolektivu se že opaža težnja po čim racionalnejšem gospodarjenju.

V sestav Skupnosti PTT podjetij je do nedavnega sodila tudi kranjska pošta. Podjetje je sicer imelo svoj delavski svet in upravni odbor, ker pa nista ta dva upravljala niti z osnovnimi sredstvi, niti s čistim dohodkom, je bilo to upravljanje pravzaprav le na papirju.

Novo podjetje sestavljajo štiri osnovne ekonomske enote, ki so jih formirali tako, da pokrivajo teritorije občin, se pravi, da vse izvršne enote sedanje pošte na območju občine tvorijo osnovno ekonomsko enoto, tako imenovano komunalno pošto. Poštari upravljajo pričakujejo, da bo v novih pogojih prišlo do vse tesnejšega sodelovanja, razumevanja in reševanja skupnih problemov, med pošto in komunjo. Organi delavskega samoupravljanja v podjetju imajo sedaj pravico nad upravljanjem in razpolaganjem

Le še malo pa bo na kotalkališču v tivolskem parku nova betonska plošča. Delavci so pohiteli z betoniranjem, kajti na tem objektu bo na večer pred dnevom vstaje eno izmed mnogih zabavišč

RAZGOVOR Z JERNEJEM STANTETOM, PREDSEDNIKOM VIŠJEGA GOSPODARSKEGA SODIŠČA LRS

»Gospodarsko sodstvo je v težavah«

Že ob zbiranju gradiva za prispevek »Ven iz začaranega kroga«, ki smo ga objavili v zadnji številki našega lista, pa tudi v teh dneh smo slišali veliko pritožb gospodarskih organizacij, da gospodarska sodišča prepočasi delajo in tako podjetjem ne nudijo tiste pomoči, ki bi jo morala.

Predsednik Višjega gospodarskega sodišča LRS tovariš Jernej Stantet je v zvezi s tem rad odgovoril na dve naše vprašanji.

— Slovenska gospodarska sodišča, ki so lani obravnavala več kot 48.000 mandatih tožb, v katerih so se podjetja tožila za 45,46 milijarde dinarjev neporavnanih medsebojnih obveznosti, so samo v petih mesecih letošnjega leta razsodila v 26.000 tovrstnih primerih in v vrednosti 37,5 milijarde dinarjev. Kako tolikšen porast mandatih tožb nasploh vpliva na hitrost poslovanja gospodarskih sodišč?

»Razen reševanja mandatih tožb in izvršilnih predlogov spadajo v pristojnost gospodarskih sodišč tudi številna druga, za naše gospodarstvo pomembna opravila, ki pa jih je masovnost plačilnih nalogov in njim sledječih rubežev skoraj že zasenčila. Gre za reševanje številnih dejanskih spornih zadev med gospodarskimi organizacijami na prvi in na drugi stopnji, ki jih s plačilnim nalogom ni mogoče rešiti. Povod za te redne tožbe je v pretežni meri neizpolnje-

vanje ali napačno izpolnjevanje pogodb, površnost pri sklepanju poslov, neustrezajoča kvaliteta, neprimerna embalaža, količinski primanjkljaji, spori s področja gradbeništva, transporta, špedicije, potem zahtevki v zvezi s nesrečami pri delu zaradi opustitve varnostnih ukrepov, spori ob odcepitvi obratne enote ali razdelitvi podjetja, povzročitev škode in podobno. Vsi taki spori se lahko rešijo šele po pravilno izvedenem rednem pravnem postopku, ki je lahko dolgotrajen in težaven. Vseh takih sporov je bilo lani pred slovenskimi gospodarskimi sodišči kar 4665.

Treba je omeniti tudi sojenje v gospodarsko-kazenskih zadevah (gospodarski prestopki), razsojanje v obračunsko upravnih sporih (med gospodarsko organizacijo in službo družbenega knjigovodstva), vodstvo gospodarskih registrov ter uvedbo in izvedbo prisilnih likvidacij.

Glede na velik porast mandatih tožb in rubežih, ki jim

morajo dati gospodarska sodišča zaradi splošnega kritičnega finančnega stanja gospodarskih organizacij pač prioriteto, obstoji resna nevarnost, da bo delo na omenjenih področjih dejavnosti gospodarskih sodišč vedno bolj zaostajalo. Dejansko že prihaja do zaostankov, kar sicer ne velja v tolikšni meri za področje Slovenije, kot za gospodarska sodišča v drugih republikah. Vsekakor pa so gospodarska sodišča povsod po državi v vse prej kot zavirljivem položaju. Mandatih tožb, a tudi drugih zadev je vsak dan več, priliva novega kadra pa ni. To velja tako za sodnike, kot za pisarniško osebje. Zaradi dosti boljših prejemkov se večina mlajših pravnikov raje umeri v gospodarstvo in tam tudi ostane, isto pa velja tudi za administrativne moči.

Čeprav delajo slovenska gospodarska sodišča stalno preko rednega delovnega časa, popolne ažurnosti v zvezi s plačilnimi nalogi vseeno niso mogla doseči. Tako traja od vložitve tožbe na sodišču pa do odpreme plačilnega naloga pri gospodarskih sodiščih v LRS povprečno 10 dni. Sodnik sicer izda plačilni nalog običajno še isti, oz. najpozneje naslednji dan po prihodu tožbe, vendar sodna administracija ne zmore sproti napraviti nadaljnjih administrativnih opravil. Tako se spisi kopičijo v sodnih pisarnah in morajo včasih tudi kak teden ali dva počakati, preden pridejo na vrsto za odpremo.

Še bolj kritično pa je v drugih republikah, kjer poteče od vložitve mandatne tožbe pa do odpreme plačilnega naloga precej daljši čas.

Naj povem, da gospodarski sodniki opravljajo svoje številne nadure brezplačno! Razlog: v proračunu so predvidena samo sredstva za nadure administrativnega osebja, za sodnike pa take postavke ni. Plačila sodniških nadur namreč naj ne bi bilo združljivo s funkcijo in položajem sodnika kot izvoljenega organa. V času, ko povsod dajemo poudarka plačilu po učinku, prizadevnosti in družbenemu pomenu tudi v javnih službah, tako stališče upravičeno preseneti.

— Kako bi, po Vašem mnenju, pospešili postopek pred gospodarskimi sodišči, da bi prišlo do hitrejših poravnave medsebojnih terjatev med gospodarskimi organizacijami?

»Plačilni nalog gospodarskega sodstva ni nujno potreben. V celoti bi ga lahko nadomestili z izvršilnim predlogom. Ta naj bi bil opremljen s istimi listinami, kakor je zdaj opremljen plačilni nalog. Listine, ki jih gospodarske organizacije izdajajo in tudi same overjajo, so enakovredne javnim listinam. To so listine, ki kažejo obveznosti dolžnika do gospo-

darske organizacije. Te listine bi lahko predstavljale izvršilni naslov, izvršilni predlog pa naj bi slonel enostavno na teh listinah. Gospodarska sodišča bi reševala tako izvršilne predloge na ta način, da bi neposredno dovolila izvršbo proti dolžniku. Do izvršbe izvršbe pa bi prišlo le tedaj, če dolžnik v roku od 8 dni ne bi ugovarjal. Če bi prišlo do ugovora, bi tak ugovor sodišče reševalo v rednem postopku. Če pa dolžnik ne bi ugovarjal, bi sodišče po preteku 8 dni izvršbo realiziralo na dolžnikovih sredstvih pri njegovem bančnem zavodu. S tem bi odpadli plačilni roki iz mandatnega postopka, odpadli bi tudi izdatki za takse, ki so zvezani s tem postopkom. Plačilni rok, ki sedaj traja najmanj 20 do 30 dni preko mandatnega in izvršilnega postopka, bi se skrajšal na največ 10 do 15 dni. Če razen tega upoštevamo, da sedaj gospodarske organizacije največ pri 8 do 10 % vseh mandatnih tožb ugovarjajo plačilnim nalogom, se mi res ne zdi potrebno, zakaj bi obstojal še tak vmesni formalistični mandatni postopek zaradi bore 8 do 10 % oporekanih plačilnih nalogov.

Stalno naraščanje mandatih tožb predstavlja, kot rečeno, veliko obremenitev za kadre, ki delajo v gospodarskem sodstvu. Toda vlaganje mandatih tožb predstavlja precejšnje delo in obremenitev tudi za gospodarske organizacije, saj je treba najprej sestaviti in vložiti tak predlog, potem poizvedovati glede pravnomočnosti in vložiti nadaljnje predloge, da sploh pride do izterjatve mandatnih zahtevkov. Sodim, da bi se obremenitev gospodarskih sodišč zmanjšala na polovico, če bi odpravili plačilne naloge in bi prešli neposredno na reševanje izvršilnih predlogov.

Drugače rečeno: to bi omogočilo nageljsše reševanje gospodarskih sporov na sploh.

Moram pa pripomniti, da bo omenjeni predlog za odpravo plačilnega naloga, kot nepotrebnega sodnega akta, marsikje naletel na nasprotovanje; to pač zato, ker v naših pravniških krogih še mnogo preveč prevladuje tradicionalna pravna pojmovanja ter vsaka novost, ki kakorkoli izstopa iz že utečenih tirnic klasičnega materialnega in procesnega prava vzbudi nezaupanje in številne teoretske pomisleke. Dinamika našega razvoja pa seveda zahteva tudi od našega pravnega sistema največjo stopnjo prožnosti in sposobnosti stalnega prilagajanja potrebam tekočega življenja. To še posebej velja za naše gospodarsko sodstvo. Zato pričakujem, da bo prej ali slej prišlo do nakazane reforme mandatnega postopka pred gospodarskimi sodišči.

DEMANTI

Če se prav spominjam, sem lani pisal članek o tem, kako so občine prevzele skrbništvo nad knjižnicami. Zato, ker je dobro založena in skrbno urejevana knjižnica pravzaprav temelj vse vzgojno-izobraževalne dejavnosti v občini, ker je prepotrebno zaledje za dejavnost delavskih in ljudskih univerz, izobraževalnih središč v gospodarskih organizacijah, vseh šol, vseh družbeno-političnih dejavnosti. Mislim, da sem tedaj tudi zapisal, da se "poslej obekajo slovenskemu knjižničarstvu veliko boljši časi, da se upravnikom knjižnic ne bo potrebno več potegovati za vsak dinar posebej, za vsak nov kartotečni list, za vsak meter nove knjižne police. In bil sem trdno prepričan, da bo tudi tako.

Zdaj pa nisem več tako zelo prepričan v moj takratni optimizem.

Kdor si v trboveljski knjižnici izposoja knjige, nikoli ne ve, ali jih bo dobil ali ne. Ne zaradi tega, ker bi bila knjižnica slabo založena, nasprotno, v njej je že nekaj več kot 15.000 zvezkov. Nerodno je pri tem samo to, da si bralec lahko izposodi samo tiste knjige, ki so urejene po policah. Teh pa je morda tri tisoč, morda štiri tisoč, morda celo pet tisoč zvezkov. A za vse druge je zmanjkalo prostora in so jih morali zložiti v velike kupe po kotih sob. In če obiskovalec po naključju potrebuje

prav tisto knjigo, ki leži v enem izmed kupov, knjižničarki ne preostane drugega, kot da ga odslavi z »nimamo«. Kako naj sirota med vsemi temi kupi najde prav to knjigo!

Pa, ali res ni moč najti v Trbovljah primernih prostorov za knjižnico?

Povsem drugače je v Zagorju. Čudovito knjižnico imajo. Tako lepo urejenih in tako sodobno opremljenih prostorov doslej sploh še nisem videl. Tudi knjig imajo veliko. Pa vendar so Zagorjani kljub knjižnici in knjigam brez knjižnice in knjig. Vzrok je v tem, ker doslej še niso mogli najti knjižničarja. Tako je zagorska knjižnica zaprta še skoraj leto dni.

Pa, ali res ni moč najti v Zagorju človeka, ki bi prevzel knjižniarske posle?

V Dobrovi pri Ljubljani pa nimajo več s knjižnico prav nobene skrbi vse od tistega dne, ko nimajo več svoje občine. Knjižnico so takrat preselili iz zadrúžnega doma, poiskali prazen kotiček, zmetali knjige na tla in zaklenili vrata. Kaj bi belili občinskim možem glave še s tem, ko pa je tako preprosto najti tudi drugačno rešitev?

Pa, ali v občini res ni nikogar, ki bi vzel ključ in odklenil vrata h knjigam?

Mislim, da je moj takratni optimizem doživel hude demanti.

UTOPIJA?

V tem kraju se pripravljajo na veliko prireditev. Predstavniki organizatorjev sejma se je oglašil tudi v domačem gradbenem podjetju in vprašal, kaj bi oni lahko prispevali za razstavo. Kajti spodobi se, da so zraven. V podjetju so menci in tuhtali, pa rekli: »Res ne vemo, kaj bi pokazali. Morda pa imate vi kako idejo?« Pa je zastopnik organizatorjev odvrnil: »Imam — stanovanja pokažite. Postavite na primer malo večjo maketo (če ne morda kar provizorij v naravni velikosti) enosobnih, dvosobnih in trisobnih stanovanj, ki jih zidate; opremite jih tako, kot so predvideli vaši projektanti, pa napišite, koliko katero izmed njih stane. Zdaj, ko zanje delate kalkulacije in potem, ko bodo čez dve, tri leta ta stanovanja vseljiva. Vi bi potem od obiskovalcev in interesentov naše prireditve, torej potrošnikov, lahko dobili mnenja, kaj jim je na teh stanovanjih všeč in kaj ne. Lahko bi potem

eventualno prilagodili projekte, pocenili to in ono in prihranili marsikatero razočaranje... Potrošniki bi tako lahko dobili vpliv na stanovanjsko gradnjo...

Zastopnik organizatorjev ni utegnil končati, ko so ga tovariši iz gradbenega podjetja prekinili: »Ljudi da bi vpraševali? Saj bi bila zmešnjava. Saj veste, kako je z ljudmi. Vsek hoče nekaj svojega. To je utopijsko, v to se ne spuščamo...«

Gradbena podjetja pa se že toliko časa prizadevajo, da bi se poslovala od uslužnostnega načina gradnje in da bi namesto tega postala proizvajalci stanovanj. Takrat bodo seveda morala upoštevati želje potrošnikov. Toda — sedaj, ko imajo imenitno priložnost, da poizvedo za mnenja bodočih uporabnikov stanovanj, v tem podjetju (in tudi drugod) govore o utopiji. Mar ni to malo čudno in nerazumljivo?

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI

1. Trbovlje, Zagorje in Dobrova — B. SAMARIN
2. Maribor — M. GOVEKAR

IZIGRANO ZAUPANJE

S sestanka ljubljanskih stanovanjskih zadrúžnikov pri Republiškem sindikalnem svetu

Pred nedavnim smo v našem listu (v članku pod naslovom: »Opeharjeni zadrúžniki«, objavljenem v DE št. 24) pisali o težavah, v katerih so se znašli ljubljanski stanovanjski zadrúžniki, ki so že izpolnili vse svoje obveznosti in podpisali zaključne pogodbe, pa so jih tik pred rokom, določenim za vselete, poklicali na Zavod za zadrúžno gradnjo in jim povedali, da bodo morali v nekaj tednih plačati še milijon in celo več dinarjev, če bodo hoteli dobiti stanovanja. Ne bom ponavljal vsega, kar smo že povedali, saj je — milo rečeno — čuden odnos Zavoda za zadrúžno gradnjo v Ljubljani in njegovih odborov občinskih stanovanjskih skladov do zadrúžne gradnje močno odjeknil ne samo v Ljubljani, pač pa po vsej republiki, in številni naši bralci vedo, za kaj gre. Danes se zadrúžniki, ki so že vplačali svoje vloge ali pa jih vplačujejo, in mnogi ljudje, ki so se nameravali vključiti v zadrúžno gradnjo, zaskrbljeno vprašujejo, kaj bo z njihovo dobro voljo in prizadevnim varčevanjem, če mora v sedanjem sistemu zadrúžne gradnje le ena pogodbenica stran izpolnjevati svoje obveznosti, druga pa ravna s pogodbo kot s kosom papirja.

Po objavi tega članka je Komisija za standard pri Republiškem svetu Zveze sindikatov skupno z okrajnim sindikalnim svetom sklicala sestanko, na katerega je povabila nekaj zadrúžnikov, da bi se skupno dogovorili, kaj storiti. Vabila jih je osem, prišlo jih je več kot trideset. Tako veliko zanimanje zadrúžnikov za ta sestanko je dokaz, kako močno so ti ljudje prizadeti.

Naj iz zapisnika sestanka povzamem nekaj misli.

KRATKOVIDNA POLITIKA

Zadrúžniki so govorili: Mnogi smo bili sprva vključeni v lastne stanovanjske zadrúžne. Nekateri so jih hoteli ustanoviti. Pa so nas poklicali in nam rekli, naj se vključimo v Zavod za zadrúžno gradnjo, ki so ga tedaj ustanovili, češ v skupnosti je moč, v Zavodu boste prej in lažje prišli do stanovanja. Verjeli smo jim. Prijavili se je kakih tri tisoč in več ljudi. Nekako tisoč nas je bilo, ki smo sklenili pogodbe, s katerimi smo obljubili, da bomo do določenega roka vplačali svoje vloge — od 15 do 20 odstotkov gradbenih stroškov. Druga sredstva pa bo prispeval stanovanjski sklad. Kot kredit, seveda. Imenovali so svet Zavoda, v katerem pa je le toliko zadrúžnikov, da bi jih lahko preštel na prste ene roke (in še bi nekaj prstov ostalo), začeli so varčevati in vplačevati svoje deleže.

Minilo je nekaj let. Ob koncu predlanskega leta je Zvezna ljudska skupščina sprejela nove stanovanjske zakone — o finansiranju stanovanjske graditve, o stanovanjskem zadrúžništvu itd. S stanovanjsko reformo naj bi na tem, tolikanj pomembnem področju našega življenja opravili ostanki administrativnega poslovanja, na široko naj bi odprli vrata pobudi posameznikov, organizirali številne službe za varčevanje, decentralizirali naj bi družbena sredstva za gradnjo stanovanj, stanovanje naj bi postalo potrošna dobrina, ne pa privilegij ali darilo družbe.

To reformo so pozdravili tudi zadrúžniki Zavoda za zadrúžno gradnjo v Ljubljani. Upali so, da bodo poslej še lažje in hitreje dobili stanovanja.

Takrat so v Ljubljani ustanovili stanovanjske sklade v občinah in izvolili njihove upravne odbore.

Rekli smo: Prav, čim bližje je denar potrošniku, čim več ljudi odloča, kako naj bi ga uporabili, tem boljše bo. Toda zgodilo se je nekaj, česar nihče ni pričakoval. Mnogi upravni odbori občinskih stanovanjskih skladov so pozabili na stare obveznosti, nekateri pa so jih izpolnili le delno. Ukvarjali se z novimi razpisi, s katerimi zahtevajo od štirideset do petdeset odstotno sodelovanje in interesentov je obilo, seveda pa je med njimi največ podjetij. Naše varčevanje, naši vplačani deleži, naše pogodbe — vse to jim je davila skrb.

Zavod se je zaradi tega in nekoliko tudi zaradi podražitve gradbenega materiala znašel v

denarni zagati. Potreboval bi še 750 milijonov dinarjev, če hoče izpolniti svoje obveznosti do 293 zadrúžnikov, ki so lani decembra podpisali zaključne pogodbe, in do 150 borcev, ki bi morali že letos dobiti stanovanja.

KJE SO ORGANI ZADRÚŽNIKOV

Medalja pa ima še eno stran.

Stanovanjski zakoni, ki jih je sprejela Zvezna ljudska skupščina, govorijo tudi o notranji organizaciji stanovanjskih zadrúž, o zadrúžnem samoupravljanju. Nemoče si je zamisliti, da bi zadruga, Zavod za zadrúžno gradnjo ali kakršnakoli druga organizacija ljudi, ki so se združili, da bi s svojimi sredstvi in krediti skupnosti dobili stanovanja, dobro poslovala, če o njenem poslovanju ne bi razpravljali, sklepali in odločali zadrúžniki sami. Vendar so v Zavodu za zadrúžno gradnjo v Ljubljani imenovali samo svet Zavoda, v katerem je, kot že rečeno, le toliko zadrúžnikov, da o njihovem sodelovanju v upravljanju sploh ni vredno govoriti. Samoupravnih organov zadrúžnikov ne poznajo. In tako je stvar Zavoda na videz le stvar nekaj ljudi, ne pa vseh zadrúžnikov. Vse skrbi in tegobe so si naprtili na pleča vodilni tovariši Zavoda, medtem ko zadrúžniki... Kaj bi govorili. Naj povem samo, da so se v zadnjem času, ko je v Zavodu za zadrúžno gradnjo izbruhnila kriza, sestajali tudi v oštarijah, da bi se pomenili, kaj naj store, na koga naj se obrnejo, koga naj poprosijo za pomoč.

Danes govore, da bi bilo bolj prav, če bi Zavod decentralizirali, če bi v občinah ustanovili stanovanjske zadrúžne in bi Zavod spremenili v servis, ki bi posredoval načrte, iskal lokacije, zbiral osnovno dokumentacijo in nadzoroval gradnjo, se pravi, ukvarjal bi se z uslužnostno dejavnostjo, in zadrúžne bi se ga svobodno posluževale, če bi sodile, da same ne morejo rešiti vseh teh problemov.

Že prav, morebiti bi bilo to dobro, toda prav gotovo ne bi veliko pridobili, če v zadrugah ne bi uveljavili resnične samouprave zadrúžnikov.

Dejstvo je, da se Zavod za zadrúžno gradnjo ne bi znašel v takšni zagati, v kakršni je sedaj, in da med zadrúžniki ne bi vladalo takšno vzdušje, kot vlada te dni, če bi bile skrbi in tegobe in sploh upravljanje stvar zadrúžnikov, če bi zadrúžniki imeli, če bi si izbojevali svoje pravice.

ZAVOD GROZI

Ker prizadevanja tovarišev iz Zavoda, da bi jim upravni odbori občinskih stanovanjskih skladov nakazali obljubljene vsote, niso obrodila sadov, so pokazali takšen odnos do zadrúžnikov, za katerega lahko rečemo, da je vsega obsojanja vreden.

Poklicali so nas in nam rekli, da moramo plačati 40% vseh gradbenih stroškov, če hočemo dobiti stanovanja. Rekli smo jim, da smo svoje pogodbene obveznosti že izpolnili, vprašali smo jih, kaj pomenijo sploh pomenijo pogodbe, pa se je izkazalo, da se nanje pozvižgajo.

Povedali smo jim, da bomo poklicali na pomoč sodišče, saj človek, ki je pet ali šest let varčeval, si od ust odtirgoval, da bi plačal 600 ali 800 tisočakov in tudi več kot milijon kot svoj polog za stanovanje, ne more v nekaj dneh ali nekaj tednih dobiti še milijon dinarjev, pa tudi podjetja, v katerih delamo, nimajo toliko denarja obsega na klinu, da bi nam ga lahko takoj dala. Dobro, smo rekli, pa če je kdo med nami, ki lahko dobi tolikšno vsoto in vam jo da, kdo mu zagotavlja, da bo polet res dobil stanovanje in da ga ne boste čez teden ali dva spet poklicali in mu rekli: Ne 40, ampak 50 odstotkov boš plačal. In veste, kaj so nam odgovorili: Pojdite na sodišče, dosegle boste le likvidacijo Zavoda — in to bi bilo, kot je kazalo, njim kar prav.

Seveda bi jim bilo prav. Vr-

nejo ti tisti denar, ki si ga vložil, gradbeni material, ki so ga pred leti poceni kupili, pa danes drago prodajo.

Mene so prepričevali, naj vzamem denar nazaj, kaj sem hotela, vzela sem ga. Kje pa naj dobim še en milijon? Bil si kar zadovoljni.

IN KAJ SEDAJ?

S takšnimi metodami problema ni moč rešiti. Z njimi rušijo naš celotni sistem, ki smo ga ustvarili s stanovanjsko reformo, povzročajo nezadovoljstvo in nejevero, izigravajo zaupanje, škodujejo našim prizadevanjem, da bi ustvarili nov odnos do stanovanja. Takšno birokratsko iskanje izhoda iz zagate je v nasprotju s celotnim našim družbeno-političnim razvojem, saj v ljudeh ubija voljo in pripravljenost do sodelovanja.

Rešitve bi morali iskati drugje in ne pri zadrúžnikih. Če ima nekdo toliko denarja, kot ga sedaj zahtevajo, in ga je pripravljen dati, če mu ga da podjetje, v redu, toda pogodba je pogodba in treba jo je spoštovati. Nove pogodbe naj bodo kakršnekoli, stare pogodbe pa mora Zavod izpolniti. Izkazalo se je, da bi bilo prav, če bi sklicali sestanek najodgovornejših predstavnikov občin, na katerem bi ugotovili, kako in na kakšen način bi upravni odbori stanovanjskih skladov čimprej izpolnili stare obveznosti. Če nimajo dovolj denarja, naj najamejo kredite (na primer pri Mestni hranilnici in drugod). In k sodelovanju naj pritegnejo vse zadrúžnike. Ne tako, da jih skličejo in jim tarnajo ali jih obvestijo o težavah. Tako, da jim zagotovijo samoupravo. Pravzaprav pa je odvisno od zadrúžnikov samih, kakšne samoupravne pravice bodo imeli. Načelnih problemov ni moč reševati s nenaečelnimi sredstvi.

Zadrúžniki so pripravljeni tudi počakati, niso pa pripravljeni odstopati od svojih pravic. In prav imajo.

JANEZ VOLJC

ZGODBE O UKRADENEM ČASU

PRVA ZGODBA

Možakar se je odpravil na finančni odsek pri ljudskem odboru, da bi dal za sina potrdilne listine o posesti dolo-

čenega inventarja. On je šel, da bi sin ne zapravil delovnega dne.

»Tako pa ne gre,« mu je rekel uradnik. »Intervenirati mora lastnik osebno.«

»Saj je vendar moj sin, tu imam tudi njegovo osebno izkaznico,« je rekel starec.

Ni zadoščalo. Stari je šel in pripeljal sina.

»Eh,« je rekel uradnik, »li stin ne morem potrditi, če nimam potrdila o izvoru tega inventarja.«

»Kako da niste tega precej povedali,« je zastokal stari in šel po tisto potrdilo. Dobil ga je in ga prinesel.

»Nič ne bo,« je rekel uradnik. »Tu piše, da je inventar domačega izvora, ni pa zapisano, da ni tujega.«

»Čemu je to potrebno?« je rekel starec. »Če je domačega, ne more biti tujega izvora. To je vendar jasno!«

»Ni jasno,« je rekel uradnik. »Jasno je, če je zapisano črno na belem. Ne gre!«

In se je stari odpravil, da bi dal tudi to zapisati...

DRUGA ZGODBA

Mlad je, pa se je odločil, da se bo oženil.

»Lahko,« je rekel matičar, »lahko, kako da ne! Zase in za

ženo prinesi izpiske iz matične knjige.«

»Imam izpiske, pogledjte,« je rekel kandidat za ženitev.

Matičar je pogledal in odkimal:

»Ne velja. To so napisali, ko si se rodil, listina za poroko pa sme biti stara kvečjemu pol leta.«

Zenin nikakor ne more doumeti, čemu tak predpis. Toda predpis je predpis, treba ga je upoštevati, sicer se ne moreš oženiti. In je fant napisal pismo in ga poslal v daljnjo rojstvo občino, pa kolke in znanke je priložil in vse drugo s prošnjo, da bi mu poslali nov izpisek iz matične knjige. Zdaj čaka, čaka...

TRETJA ZGODBA

Fantu so poslali poziv z vojnega odseka. Uradno. Javiti se mora zjutraj ob osmih.

Ni šel na delo, temveč na odsek. Tam so ga vprašali:

»Kako je bilo vašemu dedu ime? Avram, kajne? Hvala lepa!«

Opravljeno. Vse je šlo prijazno in naglo od rok, vendar pa je fant začel med vrati odkimavati. Mar v tistem pismu res niso mogli sporočiti, kaj bi radi? Telefoniral bi, poslal koga izmed domačih, ki ne hodijo v službo in ki bi tudi znali povedati, kako je bilo dedku ime, njemu pa bi ne bilo treba izostajati z dela...

ČETRTA ZGODBA

Gospodinja je kupila v trgovini poličko, da bi jo v kopalnici pritrčila nad umivalnikom in da bi hranila na njej milo, gobe, ščetke in take reči.

Lepo polico je kupila, takšno iz stekla in s kromiranimi palčicami. V njih so bile luknjice za vijake, s katerimi pritržiš tako reč na zid, samo — brez vijakov. Teh ne prodajajo k policam, so rekli, malo naj se sprehodi, so ji svetovali, pa bo že v kaki trgovini

z železnino dobila malenkost, te vijake...

Napotila se je in oblezla vse prodajalne te vrste, zavojček je imela pod pazduho, kazala je luknjice na palicah: »Prosim, ali imate vijake?«

PETA ZGODBA

V drugem mestu je imel opravke, vrtniti se je hotel z zadnjim večernim avtobusom.

Tuje mesto... Ne več, kje je avtobusna postaja, zato stopiš k »Putniku« in se pozanimaš, kje stoji tisti avtobus in kdaj odpelje.

Našemu potniku so povedali: avtobus stoji pred hotelom »Pariz«, odpelje pa ob 20.30...

Hvala, je rekel poslovni potnik. Potem je čakal pred hotelom »Pariz«. Čakal je uro, dve, tri, do polnoči, avtobusa pa od nikoder.

Kasneje je izvedel, da avtobus ne odpelje izpred »Pariza«, temveč da stoji pred ve-

leblagovnico. Tisti večer je odpeljal, naš potnik je moral čakati do jutra.

Takih zgodb je mnogo, sami jih dobro poznate, najlepše pri vsem skupaj pa je, da nam vsak nov dan prinese vrsto novih zgodb.

Zakaj nam krajejo čas, vprašam, tovariši?

DJORDJE BOGOJEVIĆ

TEŽAVE IN IZGOVORI

(Nadaljevanje s 1. strani)

hovich besed povzeli tudi to-le: »Lepe, modne čevlje trgovina sproti razproda. Zdaj ni važno, če so bili ti čevlji izdelani pri obrtniku, v kaki slovenski tovarni ali pa jih je dobavila na primer »Koššana« iz Vranja. Kratko malo, taki čevlji gredo. Ostali proizvajalci, ki se še niso tolikanj prilagodili trg, pa seveda v zalozah vežejo tako svojega, kot naša obratna sredstva...«

Z odgovorom smo torej tam, kot ob začetku: izbire še ni dovolj, čevljev pa še ne prodajajo po takih cenah, ki bi bile za potrošnika vabljive.

ZA KULISAMI

Istočasno, ko proizvajalna podjetja trdijo, da pripombe potrošnikov glede izbire in cene niso utemeljene, smo priča nekaterim zanimivim dogajanjem v tej gospodarski panogi, ki kaže na to, da imajo potrošniki, če že ne v celoti, v glavnem pa vendarle prav.

Tako smo v letošnjem letu dobili dvoje poslovnih združenj. »Planika« iz Kranja, »Jadrin« iz Mirna pri Gorici, Tovarna čevljev Maribor in »Jelen« Tolmin so osnovali prvo združenje. Dogovorili so se o specializaciji posameznih tovarn, vse industrijske prodajalne pa so združili v enotno prodajno mrežo. »Peko« Trzin, Tovarna čevljev Novo mesto, »Alpina« Ziri, »Cibican« Miren, »Zvezda« Ljubljana in še nekateri proizvajalci so ustanovili spet svoje združenje. Tudi oni so se dogovorili o specializaciji posameznih partnerjev ter o tem, da bo »Peko« od njih kupoval vse tiste izdelke, ki jih potrebuje za dopolnilno asortimenta v svojih trgovinah. Sicer pa ima vsak partner glede prodaje proste roke.

Obe poslovni združenji sta že dosegli določene uspehe. Posamezni proizvajalci opuščajo določene vrste izdelave čevljev in se odločajo za tisto proizvodnjo, ki jo najlažje zmorejo in ki je zanje finančno najbolj ugodna. Na ta način že povečujejo produktivnost dela in ekonomičnost proizvodnje. Da bi lažje zadovoljili potrošnika (obtemen pa prizadejati težave konkurenci) sta obe poslovni združenji posvetili precej skrbi novim modelom čevljev (zlasti otroškim), ki jih pripravljajo ob sodelovanju z zdravniki, ortopedi in drugimi strokovnjaki. »Planika« med drugim računa, da bo lahko odprla več novih trgovin s servisnimi popravilnicami čevljev, potem specializirano prodajalno otroških čevljev iz vseh jugoslovanskih tovarn, kolikor bi jih pač lahko dobili. »Peko« ima spet svoje načrte. Med obema združenjima pa se z vsakim dnem bolj nabira kopa raznih medsebojnih očitanih, kdo je in zakaj je boljši, kdo dela več trenutnih in »perspektivno za-voženih« napak itd., itd.

Umetnost in prednost ene ali druge oblike poslovnega sodelovanja bo razgalil in dokazal še čas. Zato je kakršnokoli pričkanje o tem preprič za oslovo senco. Toda prav v tej senci, oziroma v ozadju vseh teh dogajanj je očitno, da ne gre samo zato, da bi se kar čez noč izkazalo, kdo izmed obeh je boljši, kdo izmed obeh je boljši, kdo spoštuje samoupravne pravice združenih kolektivov in kdo ne. Gre tudi za poskuse (do zdaj neuspele), da bi sedanji industrijski prodajni mreži enega obeh združenj priključili tudi trgovine samostojnih trgovskih podjetij. Te trgovine bi poslej morale prodajati predvsem ali v celoti izdelke industrijskih podjetij, vključenih v združenju, ki bi mu pripadale. Tako bi slovenska čevljarska industrija izrinila s slovenskega trga še tisto malo modnih čevljev, ki jih dobavljajo proizvajalci iz drugih republik in obrtniki.

Tovrstna računica ni težka: ker potrošnik ne bi imel izbire, bi moral kupiti tisto, kar bi mu ponudili...

Dobili bi torej nov monopol, slovenskega »Bato«... V združenju sicer trdijo, da o monopolizmu na trgu, tudi v primeru, če bi vključili sedaj samostojne trgovine s čevlji, ni moč govoriti. Za to je potrebno vsaj prek polovice, torej polki 60% pokriti trg. Če pogledamo kapacitete slovenskih proizvajalcev, je očitno, da je v omejenem primeru ta meja dosežena in presežena.

KAKO JE Z NOTRANJIMI REZERVAMI

Iskanje morebitnih notranjih rezerv se v glavnem zaustavlja pri že omenjenih oblikah specializacije. Razen tega »Planika« pripravlja delno drugo izmenjo, »Peko« pa se je odločil za lastno gumarno, ki jo bo čez čas, ko proizvodnja vulkanizirane obutve ne bi bila več rentabilna,

preusmeril v obrat za izdelavo polizdelkov: pet, podplatov in podobno.

To je zdaj, in najbrž še za precej časa vnaprej, vse. Kajti skrb za vse ostalo, kar bi lahko povečalo produktivnost dela in s tem vplivalo na rentabilnost poslovanja, naša čevljarska industrija odlaga na druga ramena.

Seveda, v podjetjih priznavajo, da bi z rentabilnejšim izkoriščanjem osnovnih sredstev (tako tudi z uvedbo druge izmene), z racionalnejšo uporabo časa in materiala lahko proizvajali obutev, ki bi pogumneje sledila modi in ki bi bila za potrošnika tudi v ceni privlačna. Toda, povedo takoj za tem, vse to se lepo sliši, praksa pa je manj rožnata.

Res je, prav nič rožnato ni sedanje stanje naše čevljarske industrije, pa si ga oglejmo s katerekoli strani. Ne bi se zmotili, če bi rekli, da je to stanje v povprečju precej klavirno in bo tako tudi ostalo, če v kolektivnih ne bo dozorelo spoznanje, da tako, kot delajo zdaj, ne morejo več naprej.

ŠTEVILO DELOVNIH OPERACIJ JE OSTALO ISTO

Nobena skrivnost na primer ni, da je število delovnih operacij pri proizvodnji obutve dandanes prav takšno, kot pred 20 leti, le da imajo mnoga podjetja sodobnejše stroje. Enako velja glede strukture sestavnih delov. Proizvajalci še vedno uporabljajo klasične materiale, ki jih je moč zamenjati s cenejšimi ali z raznimi plastičnimi nadomestki itd. Prav to, uporaba sodobnejših materialov, skrajševanje delovnih postopkov, kar omogoča sodobna tehnologija, ob vsem tem pa še boljše izkoriščanje strojev, je tudi v naših pogojih možna konkretizacija baje neizpolnjenih idealov sodobne proizvodnje v čevljarski industriji.

Tako pa lahko ugotovimo, da nihče ne zalaga ostalih proizvajalcev z raznimi polizdelki, kot so podplati, opetnice, pete, notranjiki iz umetnih mas itd., itd. Uporaba teh materialov je eden poglavitnih vzrokov, da se lahko čevljarska industrija v drugih državah pohvali z bistveno večjo produktivnostjo, kot pa jo dosegajo naše tovarne. Po statističnih podatkih iz leta 1959 je razvidno, da odpade v čevljarski industriji v Holandiji na 1 zaposlenega dnevno 4,35 para, v Angliji 4,14, v Avstriji 3,70, v Nemčiji 4,85, v Franciji 4,83, v Italiji 4,15, v ZDA, 7,48, pri nas pa 2,60 para čevljev. Produktivnost na zaposlenega v čevljarski industriji FLRJ se je lani že približala 3 parom dnevno, toda znatno zaostajanje za razvitejšimi državami je očitno. Razna raziskovanja so razen tega pokazala, da so naša industrijska podjetja v povprečju bolj opremljena, kot v teh državah. Toda zato so tam izpeljali organizacijo dela, uvedli primerno tehnologijo in do maksimuma izkoristili stroje. Delajo pa tako kot pri nas, pretežno v eni izmeni.

SPOR MED INDUSTRIJO IN OBRTO

Razumljivo je, da se industrija po vsej sili hoče otresti nevarnega tekmeča — obrti, ki ji konkurira v izbiri, kakovosti in ceni. Vse to se na prvi pogled zdi nemogoče, kajti ročno izdelan čevljev (to pa so v glavnem vsi čevlji iz obrtniške proizvodnje) je bil vselej dražji od industrijsko izdelanega. Na tujem je tak čevljev tudi za 100 in več odstotkov dražji...

Industrija trdi: »Obrt nam lahko konkurira, ker ne plačuje nikakih pravih družbenih obveznosti. Tisti pavšal, ki ga plačuje, je pesek v oči! Razen tega obrtniki uporabljajo slabše materiale, privatniki pa si razen tega pomagajo še po raznih nezakonitih poteh.«

Obrt odgovarja: »Res je, do konca lanskega leta smo imeli precej privilegiran položaj. Bolje bi bilo, če ga ne bi imeli, ker bi se prej postavili na lastne noge, toda branili se teh ugodnosti tudi nismo. S sredstvi, ki smo si jih prihranili na račun pavšala, smo se začeli modernizirati, kupili smo nove stroje itd. Zdaj, ko imamo redni obrat, smo udarjeni...«

Če bi poskušali ugotovljati strukturo lastne cene za čevlje, ki jih izdelata obrt ali industrija, bi ugotovili, da obe panogi plačujeta (od letošnjega leta dalje) približno enake družbene obveznosti. To znese od 30 do 40 odstotkov lastne cene za vsak par čevljev, odvisno od tega, za kakšno vrsto obutve gre. Vrednost porabljenega materiala pa v obrti običajno doseže največ 50% lastne cene, medtem ko

v industriji običajno presega 50 odstotkov.

Ob tem obrtna podjetja priznavajo, da s prihrankom na materialnih stroških pokrivajo večje stroške zaradi ročne izdelave. In tako se na koncu cene izravnavajo...

KAKŠNE KONKURENCE SI ŽELIMO?

Potrošniku bi bile vse te zgodbe le malo mar, če zavoljo vsega tega ne bi plačeval čevljev po takšnih cenah, kot so sedaj, in če bi imel vsaj dovolj izbire. Prav zato si potrošnik želi take konkurence med proizvajalci, ki bi obutev pocenila, povečala pa izbiro čevljev. Zato se zde nesmiselna prizadevanja, katero podjetje, oziroma združenje bo imelo večjo lastno prodajno mrežo. Naj se proizvajalci namesto tega pogovorijo še s trgovci, pa odpro blagovnice s čevlji. Izbiro za take trgovine bi lahko prispevali vsi proizvajalci, ki pa bi seveda sami (doma) morali poskrbeti, da bi z uvajanjem sodobnih materialov in sodobno tehnologijo dosegli primerne cene, večjo konkurenčnost. Če bi razen tega industrijska podjetja sledila modi, bi odpadle sedanje pritožbe potrošnikov. Kajti dosegli bi diferencialno cen in večjo, zadovoljivo izbiro.

Varnost — zakonita pravica

(Nadaljevanje s 1. strani)

radi tega nihče trdo prijel. Med nezaščitenimi pa so našli tudi nove stroje domače proizvodnje, ki so jih proizvodna podjetja poslala na trg brez varstvenih naprav.

Celo nekatera slovenska podjetja imajo to na vesti.

Ljubljanska tovarna »Indos« izdeluje šeststonske stiskalnice brez naprave, ki bi delavce roke zadržala, preden zaidejo v nevarno območje premikajočih se kovinskih gmet.

Podjetje »Ivo Lola Ribar« iz Železnikov dobavlja kupcem stiskalnice raznih vrst, kjer pogonskega mehanizma ni mogoče z nogami pognati.

Tovarna »Motor« iz Skofje Loke preslaba zaščiti brusilne stroje. Varnostni oklep je pretenek, da bi preprečil nesrečo, če bi se brusilna plošča razletela, kar se je pri brusilnih strojih že večkrat zgodilo.

»Gostol« iz Nove Gorice izdeluje primitivna tovarna dvigala, ki ne ustrezajo predpisom.

V ljubljanskem Saturnusu so lani porabili na zaposlenega 28.555 din za higiensko in tehnično varstvo. Ni malo v primerjavi s tovarno pletenin »Rasiša«, kjer so za to izdali samo 180 din.

Veliko podjetij s podobnimi »grehi« pa je še v drugih republikah.

Vse to so nepotrebni viri delovnih nesreč, ker je republiški inšpektorat za delo vsem površnim gospodarskim organizacijam sporočil pomanjkljivosti in jih opozoril na nevarnosti! Razen redkih izjem pa ta opozorila in priporočila niso padla na plodna tla.

Ker pozivi na humanost in delavsko solidarnost niso zalegli, zato bo treba takšna podjetja s predpisom prisiliti, da s svojimi stroji ne bodo povzročala gorja drugim. Z načrte za nove stroje bi morali strokovnjaki pregledati in prototipe atestirati z varstvenega vidika, da bi šli serijski proizvodi brezhibni v prodajo.

Poglavje zase predstavlja uvoz pomanjkljivo zavarovanih strojev, ki jih kaže posebej

Prodajalka nasmejana — obrazi kupcev pa ne morejo skriti potrnosti. Čevljev je sicer lep, toda prave številke nimajo...

Vseh težav, ki bi se v zvezi s tem pojavile, proizvajalci seveda ne bodo mogli sami rešiti. Gre tudi za to, da jim usnjarji in drugi dobavitelji ne dobavljajo cenejših in sodobnejših materialov, ker tovrstno proizvodnjo komaj šele usvajajo. Toda čevljarska industrija bi morala pokazati vsaj malo več prizadevnosti, da se oskrba s temi materiali uredi in zagotovi, namesto da prekrizanih rok samo čaka in — tarna. Tako so

usnjarji in drugi dobavitelji čevljarske industrije že doumeli, da je čevljarska industrija od njih odvisna (namesto da bi bilo narobe). Tako imajo usnjarji pač izgovor več (vzemite, kar vam ponudimo, ali pa nič!), da se izgovarjajo na vse mogoče lastne težave, kadar gre za usvajanje novih proizvodov. Podobno je z ostalimi materiali za potrebe obutvene industrije. Nadaljnji komentar menda ni potreben.

Z LASTNIMI MOČMI

Opozorili smo na nekaj problemov, ki hromijo razvoj obutvene industrije. Vse te težave pa bo treba premagati čimprej, kajti od tega je predvsem odvisno, kako bo naša obutvena industrija izpolnila perspektivni plan, ki temelji predvsem na večjem izkoriščanju notranjih rezerv in manj na novih investicijah. Tovarn obutev imamo namreč že zdaj več kot dovolj.

MILAN GOVEKAR

obravnavati, saj marsikateri kolektiv negospodarno uporablja devizna sredstva in potem še težke tisočake za potrebna dopolnila, da so stroji varni in uporabni.

PREMALO DOBRIH SREDSTEV ZA OSEBNO VARSTVO

Od dveh milijard in pol, ki so jih delovni kolektivi lani porabili za higiensko in tehnično varstvo, je šlo 45% za osebna varstvena sredstva — zaščitna očala, rokavice, škornje, plinske maske ipd., na posameznega zaposlenega pa nekaj nad deset tisoč dinarjev.

Med podjetji in strokami so seveda velike razlike: gumarska industrija je za osebno varstvo porabila na delavca 29.544 din, lesna industrija pa samo 5539 din, še večja je razlika med podjetji. Razlika med gradbenim podjetjem »Zidar« iz Kočevja in Tovarno dušika Ruše znaša 438 din: 43.927 din.

Na splošno pa so najbolj prikrajšani v teh pripomočkih kmetijski in obrtni delavci. Od tod tudi nagel porast poškodb pri delu. V kmetijstvu so v enem letu porasle za 0,53% istočasno, ko so se v industriji zmanjšale za 0,56%, v obrti pa so se dvignile za 3,76% in presegle nesreče v prometu (11,77%).

V osebno varstvo izdani denar pa ni bil zmeraj dobro naložen, ker dobra polovica doma izdelanih varstvenih pripomočkov, ki so jih podjetja nakupila, ni dobra. Razumljivo, da takšne pripomočke tudi disciplinirani delavci neradi uporabljajo.

Predvsem pa ne ustrezajo sredstva proti prahu, vlagi in raznim plinom. Delovni kolektivi so prisiljeni trošiti devize za uvažanje izdelkov, čeprav tudi tuji niso vedno najboljši.

In potem prihaja do takšnih čudnih sporov med delavci in varstvenimi organi, kakor pred nedavnim v jeseniški železarni, kjer so šele po izrečni disciplinski kazni ugotovili, da pod masko, ki jo je delavec odložil, ni mogoče dihati.

Kdo bi tudi zameril varilcu, če sname zaščitna očala, ko ga začne kovinasto ogrodje peti?

Nesreča pa zaradi te opravičljive nediscipliniranosti delavcev nič bolj ne počiva!

Obet, da vsaj pri proizvodnji osebnih varstvenih pripomočkov ne bo več nereda, že imamo. Zavod LRS za zdravstvo in tehnično varstvo namreč obvezno pregleda vse nove proizvode in preko republiškega inšpektorata za delo tudi doseže, da pomanjkljivi ne gredo v prodajo.

SAMO DOBRA VOLJA NE ZADOŠČA

Kakor čudno zveni, je pogostnih nesreč deloma kriva tudi inšpekcijska služba. Z izjemo republiškega inšpektorata, kjer so sami izvedenci, se ne more nobena inšpekcija s tem pohvaliti. V petih okrajnih inšpekcijah ni niti enega inšpektorja s tehniško srednjo izobrazbo. V 46 občinah, ki so že

uvedle to službo, pa so prav tako samo štirje.

Večidel opravljajo inšpekcijsko službo občinski uslužbenci, ki jim je to delo za nameček. Krona vsega pa je, da nimajo razen čistih izjem potrebnega strokovnega znanja in izkušenj.

Od takih občinskih inšpektorjev pač komisije za higieniko in tehnično varnost po podjetjih ne morejo pričakovati pomoči niti koristnih opozoril na nezadostno zdravstveno in tehnično zaščito.

Ta težava je sicer prehodnega značaja, nastala je s prenosom večine inšpekcijskih nalog na občinske ljudske odbore, vendar bo treba čimbolj skrajšati njen vek. Strokovno neizobraženi občinski inšpektorji bi pomenili v preprečevanju obolenj in nesreč bore malo, čeprav to opravičuje njihov obsto.

DOLOČIMO NAJPREJ PROFIL VARNOSTNEGA TEHNIKA

Blizu dve sto gospodarskih organizacij je že organiziralo varnostno službo, nekaj več kot dve sto pa jo po odločbah inšpekcij mora še uvesti, da bi imeli vsi delovni kolektivi, ki štejejo nad sto ljudi, varnostnega tehnika.

Zahtevi formalno ni težko ugoditi. Doslej so ponekod zapuili to delo tistim, ki niso za drugo rabo. (V podjetjih kovinske industrije bojdja frizerjem in krojačem. Nekje pa so postavili za varnostnega tehnika človeka, ki je v jezi sotovariša s palico lopnil po glavi.)

Zlasti manjša podjetja varstvene službe ne jemljejo dovolj resno, čeprav je ravno tam največ nesreč pri delu. Vsa kolektivna skrb za varstvo se je začela in končala s postavitvijo varnostnega tehnika in morda še s sestavo pravilnika HTV, ki je (kakor v marsikaterem večjem podjetju) le malenkostno prirojen prepis zakonitih določil o varnem delu.

Posebno pa so dobri varnostni tehniki potrebni, dokler strokovne šole, vajeenske in tja do fakultet, ne bodo vnesle tehnične varstva v predmetnik. Glede tega smo šele na začetku. Prve po poskrbele za ta pouk fakultete.

Cesto prihaja do nesreč tudi zato, ker se inženirji in tehniki bodisi nimajo časa posebej ukvarjati z delovno zaščito ali pa so v tem premalo doma.

Pred nedavnim je na primer elektrotehnik v Piranu začuden vprašal, ali je napetost 220 voltov res nevarna, ko je prišlo do nesreče z električnim tokom...

Najprej pa bo treba določiti profil varnostnega tehnika, o katerem so mnenja še deljena. Vsekakor pa mora imeti varnostni tehnik ustrezno tehnično znanje, da lahko ugotovi, kje in zakaj preti nevarnost, preden pride do nesreče in da se o tem strokovno posvetoje s tehničnimi specialisti v svojem podjetju. Za varstvo pa naj bi se specializiral bodisi v višji kadrovsko-socialni šoli v Kraju, ki vzgaja tudi varnostne tehnike, ali pa v ustreznih zapored-

nih seminarjih za ožjo in dopolnilno specializacijo, ki jih bo med drugimi prirejala ta šola, dokler v daljši perspektivi ne dobimo poklicnih varnostnih tehnikov iz rednih šol.

Solanje na dvestletni kadrovsko-socialni šoli pa bo verjetno za manjše kolektive, kakor so trgovinski, gostinski in obrtni, predrago (skupno stane nad tri sto tisoč dinarjev in bodo zato pozdravili pobudo Stalne konference za varnost pri delu RSZSJ, naj bi njihove zbornice organizirale servisno službo HTV).

KDAJ DOBIMO MANJKAJOČE PRAVILNIKE?

Varstvena služba pa bi nedvomno tudi izboljšala, če bi izšli manjkajoči pravilniki o tehničnem in higienskem varstvu pri delu in stare ustrezno popravili ter dopolnili. Posebno potrebni bi bili za lesno, tekstilno, kovinsko in živilsko industrijo ter kmetijstvo, kjer jih še ni. Vrsti splošnih pravilnikov, ki jih je treba revidirati in dopolniti, pa je predolga, da bi jih našli.

POŠKODBE V SREDIŠČU POZORNOSTI

Po novih predpisih o socialnem zavarovanju, ki bodo uveljavljeni prihodnje leto, bodo delovni kolektivi primorani skrbneje gospodariti s sredstvi socialnega zavarovanja, obravnavati problematiko zdravstva in s tem v zvezi tudi nesreč pri delu ter z večjo prizadevnostjo skrbeti, da bi jih bilo čim manj.

Če bodo sredstva za varnost pri delu decentralizirana oziroma če bodo ekonomske enote zahtevale, da jih po lastni presoji uporabijo, lahko pričakujemo, da bo delovna varnost hitro zagotovljena, ker pač delavci v obratih bolj vedo, kaj potrebujejo kakor vedo centralni delavski sveti, ki so doslej odločali o nabavi zaščitnih sredstev za vse podjetje.

Mogoče se bodo nekatere ekonomske enote lahko kmalu pohvalile s fotocolicami, ki zagotavljajo varnost tudi pri najnevarnejših strojih. Novinar, ki je obiskal Tovarno emajlirane posode v Celju, je na primer ustno anketiral deset delavcev, kaj menijo o fotocolicah. Vseh deset je brez razmišljanja odgovorilo, da bi se, če ne bi šlo drugače, odpovedali novemu proizvodnemu stroju, in nabavili fotocolice, češ da bi se zaradi tega dohodek ne zmanjšal, ker bi z varnejšim delom omejili neugode pri delu.

Bodo njihove izjave ostale samo v novinarjevih beležnicah? Za dolgo prav gotovo ne, ker bo varstvena zaščita kmalu v središču pozornosti. Cesar ponekod ni bilo mogoče doseči s trkanje na vest in z apeli na račun humanosti, bomo dosegli z novimi zakoni in družbenimi ukrepi, ki bodo zmanjšali veliko ekonomsko in socialno zlo — nesreče pri delu, nujnega, vendar premagljivega spremljevalca — tehnične napredka.

MARJOLA KOBAL

DAN, DOLG LETO DNI

Ste se letos kdaj odločili za ogled predstave ali nastopa amaterske, igralske, pevske, godbene skupine, ki se je začela s kratkim nagovorom: »Otvaram občinsko (ali okrajno, republiško revijo) revijo teh in teh skupin s takim in takim programom?« Najbrž ste se, saj priljubljenost ni bilo ravno malo. In bili ste ali malo razočarani v svojem pričakovanju boljšega ali pa ste z odobravalnim zadovoljstvom človeka, ki je en dan svoje vsakdanjosti obogatil s prijetnim doživljajem, vstali s svojega sedeža, ko so se poslednji nastopajoči še zadnjič poklonili polni dvorani. Za vas se je tako končal samo en običajen dan, morda malo pestrejši od drugih. Tistim, ki ste jih poslušali in gledali, pa je ta dan pomenil vse kaj več. V njem so bile skrite ure in ure vaj, priprav, razburjenj, pričakovanj. Za njih se je pričel že davno prej, bil je to dan, dolg eno leto, v njem so našli uresničitev svojega celotnega dela.

Vendar pa prav ta dan kljub svojemu značaju in pomenu prikriva v sebi kanec nezaupanja in pomislekov.

Zakaj?

Številke brez skepse

Revije amaterskih skupin niso večerajšnja datuma, so pa letos dosegle višek. Se nikoli jih ni bilo toliko. Občinskih, sektorskih, okrajnih, republiških. Tisti skeptiki, ki neutrudno premetavajo številke sem in tja in skušajo samo iz njih izvleči potrdilo za svojo prirojeno črnoglednost, bi to pot morali priznati svoj poraz, saj s številkami res ne bi mogli dokazovati nedejavnosti amaterjem. Bila je to množičnost, ki upravičeno vzbuja občudovanje pa tudi priznanje, saj so nad uspehi skupin bili presenečeni celo poznavalci amaterskega življenja. Z letošnjimi revijami pa so amaterji tudi dostojno proslavili 20-letnico revolucije, z revijami pionirskih pevskih zborov pa prispevali tudi pomemben delež k uspehu jugoslovanskih pionirskih iger. Nedvomno je tudi to dvoje vzrok za visoko število revij, toda te so bile lani in bodo tudi prihodnje leto, morda nič manj kot letos. In tu se začnejo pomisleki.

Dejstvo, da so se revije amaterskih skupin že zasidrale kot vsakoletna manifestacija amaterizma, da so kot take imele svoj

bodočih revij. Daljši časovni razmak med dvema revijama iz iste zvrsti dejavnosti, smotrnejša izbira nastopajočih — to velja predvsem za občinske revije — in ne pretirano poudarjanje revij kot najpomembnejše sestavine amaterske dejavnosti je samo nekaj misli, ki se človeku vsiljujejo ob letošnjih dogajanjih. Nekaj podatkov in mnenj, ki smo jih nabrali v mariborskem okraju lahko morda te misli ilustrativne dopolni.

V celotnem okraju — 11 občin — je bilo letos v organizaciji Svobod 16 občinskih revij (med temi 5 dramskih, kjer je nastopilo 28 dramskih skupin, 3 revije odraslih pevskih zborov z 22 skupinami in enim zabavnim ansamblom, 8 revij pionirskih zborov z 86 zbori), občine same v sodelovanju s šolami in Društvom prijateljev mladine pa so organizirale še dve reviji s 24 zbori, DPM pa so sodelovala tudi pri vseh drugih revijah pionirskih pevskih zborov, 1 revija otroških pevskih zborov s 4 zbori, v sklopu dveh revij pa so nastopili še 2 tamburaška in 1 harmonikarski orkester. Okrajnih revij je bilo 7: dramska z 9 skupinami, revija mladinskih pevskih zborov z 11

Vzgoja ali dresura?

Kje so torej tiste pomanjkljivosti, ki nekoliko razbijajo to zunanjo popolnost? Začnimo kar pri pionirskih zborih, ki so najštevilnejši. Tu so bile prav revije tista gonilna sila, ki je po šolah razgibala tovrstno dejavnost in je tu njihova vloga nedvomno pozitivna. Toda revije so nekateri — ponavljam nekateri — pevodje razumeli ne samo kot prikaz dela in kvalitete, ampak kot zelo ostro medsebojno tekmovalništvo, kjer naj bi šlo za prestiž enega in drugega. V tem zanosu za doseg čimboljše kvalitete so nekateri precenili svoje sposobnosti in sposobnosti mladih pevcev in so se tako pripravili in vaje za nastop spremenile pravzaprav v neke vrste dresure zaradi prezahtevnih pesmi, namesto da bi res dale neko celovito in pedagoško dobro pripravljeno pevsko vzgojo mladim pevcem. Tako so otroci namesto veselja do petja, ki ga sicer pod dobrim vodstvom imajo, dobili odpor do dela. Res se lahko zato okraj pohvali, da ima zelo razvito mladinsko zborovsko petje, toda pot do tega je morda včasih le prenaporna, tudi prisiljena, zlasti če so te revije vsako leto. Če pa zbor na reviji ne dobi tistega priznanja, kakršnega je pevovodja pričakoval, sledi užaljenost, ki gre celo tako daleč kot na primer v občini Maribor Center, kjer so nekateri pevovodje hoteli celo opustiti poučevanje na šoli. Tak odnos do revij je treba spremeniti, skržiti bi lahko morda tudi obseg in število revij, bolj bi lahko vplivali na izbor pesmi, saj drugače nas to lahko privede do tega, da bomo imeli revije zaradi revij, kar pa je začetek konca na novo oživljene dejavnosti pevskih zborov. Tudi nagrajevanje prizadevanj prihodnjih nastopov na revijah, kot so to stori v Ptuj, je dvomljivo reševanje, saj so pevovodje tako in tako plačani za svoje delo, čeprav morda tudi res premalo.

letos zaradi nenapisane želje: »organizirajte čimveč revij« nekateri revije v okraju bile prav za lase privlečene. Izbor del je sicer bil še dokaj dober, kvaliteta pa ni bila povsod najboljša. Bilo pa je na vsak način treba spraviti neko aktivnost pod naziv revije, ne glede ali so za to pogoji in možnosti, ali bo kaj gledalcev ali ne. Tako so v občini Maribor Tabor proglasili za revijo nastop dveh dramskih skupin, v občini Tezno priredili šestdnevno revijo v enem in istem in to manjšem kraju, kjer so skupine igrale pred praznimi dvoranami, v občini Radlje pa so določili: ta in ta dan bo občinska revija in vsaka skupina naj takrat na domačem odru zaigra pripravljeno igro. Da ne bi omenili samo ene strani, naj povemo, da so bile tudi revije, ki so dosegle lep uspeh, vendar pa se sprašujemo, zakaj s takim posiljevanjem obsesti le zlahnejši naziv »revija« prireditvam, ki za to nimajo pogojev in niso prav nikršna spodbuda za delo skupin. Spet isti odgovor kot prej: ne na silo vsako leto, če je lahko po dveh letih mnogo boljše. Namesto revij so lahko prav tako uspešna gostovanja (v občini Tezno bodo drugo leto igrali v razdobju dveh mesecev in v različnih krajih — letošnja izkušnja je bila dober nauk) ali pa sodelovanje na večji občinski prireditvi, občinskem prazniku, kjer so lahko prav tako posvetovanja, se delijo spominske diplome (tako so letos naredili v Slovenski Bistrici, lepo pa se je obnesel tudi partizanski miting v Radljah, kjer so s krajšimi nastopi sodelovale vse skupine od pevskih do igralskih, ljudje pa so to sprejeli mnogo bolj kot revijo). Tudi se lahko v okviru dramske družine razvije širše klubsko življenje.

Pri vseh teh revijah lahko opazimo sicer ne povsod enako, vendar še precej kampanjsko akcijo, ki je sicer za začetek neke dejavnosti tudi koristna in pravilna, vendar ne sme ostati stalna praksa. To ne velja za okrajne in republiške revije, ki imajo svoj poseben položaj in svoje pomembno mesto v razvoju celotne amaterske dejavnosti, čeprav bi včasih tudi tu nekaterim lahko očitali prepogostost. Za pravičen nadaljnji razvoj je potrebna neka analiza dejavnosti posameznih društev, da se spoznajo pogoji in razmere, da vidimo, kje je nekaj bolj potrebno, druge manj. Le tako bodo lahko revije pomenile res nekaj solidnega in spodbudnega.

Revija dveh skupin

Te revije prikazujejo po tem pregledu nekoliko čudno sliko. Vse se nekako vrti v glavnem samo okrog dveh dejavnosti: petje in dramatika. (V okrajnem merilu in republiškem in ponekod po Sloveniji tudi še v občinskem merilu je bila ta aktivnost seveda tudi širša in imamo tu še revije lutk in zabavnih ansamblorjev). Kot da je to vsa dejavnost. In tu je nevarnost pretiranega poudarjanja revij, ki lahko škodi razvoju drugih oblik klubskega in družabnega življenja. Dajemo sredstva za revije, za nastope manjšega kroga ljudi, pozabljamo pa na večino sicer pasivnega prebivalstva, ki pa si tudi želi svoje. Tako so n. pr. v Ptuj izdali za revije preko 600.000 din, klubi pa so — v začetnem stadiju — samo trije, čeprav morda Ptuj ne moremo očitati, da občina ne daje res vsega, kar more za kulturno življenje in imajo tudi društva povprečno največja sredstva, s katerimi bi lahko oživela tudi klubsko življenje, vendar pa to zavira še vedno preozka usmerjenost in pa, kot pravijo, pomanjkanje kadra. Tudi v občini Radlje ni klubov, za revije so dali okrog 100.000 din, na seminarje v Koper pa občinski svet ne bo poslal nikogar, češ da ni interesov. V občini Tabor dela najuspešnejši klub v okraju v Limbušu, ki je še danes zadolžen za opremo in išče pomoči, v samem društvu Svobode Tabor pa imajo prostor in celo televizor. Zanimiva je izjava člana odbora: Letos smo dobili 1 milijon, da bomo oblekli pevce in godbenike, čež kaj dve ali tri leta pa bomo tudi spravili skupaj za opremo kluba. V klubu ljubiteljev zabavne glasbe v Mariboru imajo težave z glasbeno šolo, ki meni, da njeni gojenci ne smejo igrati druge kot v šoli, ker to škodi njihovemu razvoju. V celotnem okraju imajo društva preko 25 televizorjev, okrog 30 magnetofonov (ti se v glavnem uporabljajo za zvočne efekte pri dramskih

predstavah) in okrog 10 klubov, v glavnem televizijskih.

Komentar o tem bi bil lahko samo ponavljanje, vse pa kaže, da smo še vedno zelo ozki. So tudi objektivne težave: kadri, prostori, sredstva (morda bi se ob večjem upoštevanju klubskega življenja le dalo tudi tu s pravilno razporeditvijo nekaj dobiti, zlasti za vzgojo kadrov).

Z vsem tem nismo imeli namena, da bi zanimali upravičenost in potrebe revij, zlasti zato,

ker so uspehi teh vidni in poznani ter jih zato tudi nismo ponavljali in ker smo izbrali samo en okraj, s čimer je slika seveda zelo nepopolna. Vendar pa te pomanjkljivosti le opozarjajo na večjo smotrnost organiziranja bodočih revij, ki ne bi smele izstopati iz celotnega sklopa amaterske dejavnosti, da se tako ne bi usmerjali samo za tisti edini dan, dolg leto dni, in da bi ga morali včasih raztegniti tudi na dve ali več let.

V. SAMDE

Če se prav spominjam, sem maturiral v juniju 1954. leta. V po nedeljk smo pisali slovensko nalogo, nato so se do četrta zvrstile še matematična, latinska in nemška. Po dveh dneh so nas začeli pretresati ustno: precej slovenščine, matematike, latinščine, nemščine in zgodovine, nekoliko manj geografije in umetnostne zgodovine. In ko mi je ravnatelj na pol prevedel Ovida, sem vedel, da je hudi del za menoj. Tako sem se blizu poldneva za vselej poslovil od gimnazije in si prvič javno — čeprav sem že poprej na skrivaj vlekel — prižgal cigareto. — Pravi, da sem tega dne postal zrel.

Ti pa zdaj postajajo zreli čisto drugače. Namesto štirih šolskih nalog samo ena. Ustni del pa je skrčen na zagovor maturitetne domače naloge, ki jo je dijak pripravljval med šolskim letom, ter na »sprehod« po tistem področju znanosti ali vede, v katero je posegla naloga. To je vse.

Zato nekateri trde, da to sploh ni več noben zrelostni izpit. Se posebno radi pa se spotaknejo ob te domače naloge. Česa vsega ne vedo povedati o njih: da enostransko razkrivajo razgledanost dijaka, da so nesmiselne zato, ker dijak ne more povedati ničesar drugega, kot je napisanega v šolskih knjigah, da jih pišejo mame, očete, strici, tete, skratka cela žlahtla ... pa še ta in oni ugovor.

Bržčas je v marsikaterem primeru tudi res tako. Zlasti tam, kjer imajo prosvetni delavci te naloge za golo formalnost. Toda povsod le ni tako. A da ne bi trditev obvisela v zraku, dokaz:

Zrelostni izpit

letošnja matura na Gimnaziji Jurija Vege v Idriji. Sicer pa, kaj bi samo jaz govoril. Ravnateljica gimnazije prof. Slavica Božič pravi:

— Pri izbiri tem smo si prizadevali, da le-te ne bi bile preveč šolsko obarvane in da bi lahko vsak od dijakov našel v njih svoje interesno področje. Hkrati pa smo jih poskušali ubrati čimbolj na družbeno-ekonomsko in kulturne razmere v občini ter jim tako dati prizvok aktualnosti. Mislim, da nam je to tudi uspelo. Se posebno zaradi tega, ker so pri razpisu sodelovale vse pomembnejše gospodarske organizacije in ustanove v občini: Rudnik živega srebra, muzej, gozdna uprava, obe bolnišnici, občinski ljudski odbor, turistično društvo.

Te besede potrjuje program razpisanih maturitetnih nalog. V resnici, izbor je bil velik: kar 94 tem. Pa tudi pestrost tematike same je bila zelo velika. Ob skoraj klasičnih naslovih, kot na primer »Cankarjeve drame kot družbeni dokumenti«, »Socialni motivi v Vorancu«, »Optični instrumenti«, »Grafične metode reševanja enačb«, je bilo izredno veliko število nalog, ki so posegale v izrazito sodobne probleme družbenih ved, znanosti, tehnike. Med mnogimi naslovi, preveč jih je, da bi lahko naštel vse, samo nekaj najbolj značilnih: »Kolonializem v Afriki in borba afriških narodov za svobodo«, »Razvoj sistema nagrajevanja v idrijskem rudniku«, »Starost kot socialni problem«, »Les kot surovinska baza za razvoj lesne industrije v idrijskem bazenu«.

V Idriji jim je tako uspelo, da so z nalogami povežali šolo z življenjem neposredne okolice. Dijaki niso več samo rezimirali tega, kar so povedali že drugi, temveč so svoje teoretično znanje uporabljali na konkretnih primerih. Tu pa se nedvomno že začel nja samostojno delo in čeprav je to šele začetek, je nedvomno veliko več vredno kot memoriranje letnic, števil, pravil, formul, je več, kot učenje na pamet. In če so se dijaki ob teh nalogah naučili uporabljati svoje znanje, potem so naloge dosegle svoj namen. Sam sem tudi prepričan, da je bil ta namen v pretežni večini primerov tudi resnično dosežen. Dosežen zaradi tega, ker so dijaki lahko izbirali teme po svojih interesih in ker so prav ti interesi pri mnogih dramili željo, povedati nekaj svojega.

Albinca Kogej si je izbrala za temo »Filogenetski razvoj in pomen občutljivosti za mehanska delovanja pri živalih in človeku«. V preprostejšem jeziku povedano, njena naloga je govorila o razvoju slušnih organov pri človeku in živalih. Takole pravi mentorica Albinca:

— Temo sem sama predlagala. Zato, ker sem se že pred leti odločila za študij medicine. Veliko svojega v njej sicer nisem mogla povedati, toda zame je pomembno že to, da sem pri pisanju odkrila toliko novega. Pogovarjala sem se s profesorji, pogovarjala z zdravniki, brala knjige. Nekaj čisto drugega, kot pa je bil pouk v gimnaziji.

Ta prvi poglobljeni stik dijakov — če mu že lahko tako rečem — z neposrednim življenjem, s povsem konkretnimi problemi, je bil pravzaprav njihov zrelostni izpit. Res, marsikdo bi se lahko v vsem tem novem izgubil, ne pomagala bi mu pri tem ne matematika, ne slovnica, ne fizika, ne zgodovina ... od vseh štirih let nazaj. Zato so se pred tem na idrijski gimnaziji zavarovali z mentorji. Vsak dijak je imel za svojo temo mentorja, čigar glavna naloga je bila, da mu je dal osnovne napotke. Inž. Ivan Mlakar, geolog idrijskega rudnika, je bil mentor dveh dijakov. O tej »svoji novi nalogi« pripoveduje:

»Prvi od obeh si je izbral za temo »Razvoj krasa v idrijski občini«, drugi pa »Minerali v idrijskem rudniku«. Najprej sem jima nasvetoval, katere knjige naj vzameta v roke, jima odprl vrata v rudniško knjižnico in ju opozoril na najpomembnejše probleme. Potlej sta morala sama delati. Seveda, če se jima je kdaj zataknilo, sta lahko prišla na posvet. Sicer pa sta zelo samostojno in zrelo reševala svoje probleme. Zlasti prvi je vnesel precej svojih in zanimivih mnenj v to skoraj še povsem neraziskano področje.

Sam zrelostni izpit na idrijski gimnaziji potemtakem letos ni bila gola formalnost. To potrjujejo tudi besede direktorja idrijskega rudnika, tokrat predsednika izpitne komisije inž. Cirila Prohinarja:

— Dijaki so dobro zagovarjali svoje naloge, razmeroma zelo dobro obvladali snov. Bil sem presenečen nad njihovo samostojnostjo, presenečen nad tem, kako se je vsak poglobil v izbrano tematiko. Prepričan sem, da so res naredili svoj zrelostni izpit.

Tako so letos gimnazijci v Idriji postali zreli čisto drugače kot na primer jaz pred leti. In po tem, kar sem videl in slišal, ne vem, če niso postali bolj zreli, kot takrat jaz v juniju 1954. leta.

BOJAN SAMARIN

uspeh in odmev ter prispevale k večjemu spoznavanju dejanskega stanja in afirmaciji ter živahnemu delu društev in skupin, nikakor ne gre oporekati. Kaj rado pa se zgodi, da trenutni uspeh in blišč preveč zaslepi, tako, da bi lahko pozabili pogledati za kulise, kjer se sramežljivo skriva še marsikaj neizdelanega, nepravilnega in pretiranega. Če se bodo revije tudi v bodoče nadaljevale v enaki organizacijski obliki, enakem številu in obsegu, se bodo pokazale tudi negativne posledice, katerih prvi sledovi so bili vidni že letos. Ni povsem neupravičena bojazen, da bi se lahko delo posameznih društev in skupin skoncentriralo preveč v eno samo smer: za nastope na revijah, kar nujno omejuje širšo aktivnost, ustvarja zaradi pretiranih želja po kvaliteti in priznanju zaprtost vedno istih ljudi v ozek krog, zahteva precej sredstev in ovira razvoj drugih, novih oblik dela. Tudi občinstvo lahko s prepogostimi množičnimi, včasih tudi še precej nekvalitetnimi enostranskimi prireditvami prenasitimo.

Ne gre zdaj za kritiko samega obstoja revij, za zmanjševanje pomena le-teh ali posploševanje nepravilnosti, ki so se pojavljale, temveč samo za previdnost in smotrnost pri organizaciji

zbori, nastop odraslih pevskih zborov z 8 zbori, revija pionirskih pevskih zborov s 13 zbori, revija lutk (prva v Sloveniji) s 6 skupinami, revija zabavnih ansamblorjev z 8 skupinami in revija godb na pihala s 13 orkestri. Razen tega pa je bila v Mariboru še republiška revija odraslih pevskih zborov, med revije pa lahko štejemo tudi retrospektivo slovenskega filma, ki je bila v 6 krajih. Skupaj je torej bilo 26 revij, na katerih je nastopilo 235 skupin z okrog 13.000 udeleženci. Občinski sveti Svobod in občine so za revije prispevale okrog 2 milijona dinarjev, okraj pa nekoliko več. Te suhe številke nedvomno kažejo na veliko razgibanost, glede na razmeroma skromna sredstva, ki so jih deležna posamezna društva pa tudi na precejšnje, čeprav ne pretirane izdatke. Po mnenjih strokovnjakov je bil na vseh revijah dosegšen precejšen napredek glede na lansko leto tako glede kvalitete kot izbora del in pesmi. Prav tako so bile okrajne pa tudi nekatere občinske revije združene s pogovori in posvetovanji, obisk je bil v glavnem dober in tako je uspeh revij v celoti nedvomno dosežen ter bodo prav gotovo za marsikatero skupino tudi res pomembne spodbude za nadaljnje delo.

Širši vpliv izključno pevskih revij na širšo javnost tudi ni preveč spodbujajoč, in čeprav so ob revijah dvorane polne, je zanimanje za pevske koncerte minimalno. Zato so ponekod — na primer v Slovenski Bistrici in Radljah — že letos pridružili pevskim zborom še instrumentalne skupine, ki so prireditve popestrile in ji dale morda še svečanejši značaj. Zanimiva je izjava predsednika občinskega sveta Svobod Radlje: če ne bi bilo revij, naši pevci ne bi imeli nobene cilja, zakaj sploh delajo. Zato je reševanje pevske kulture, za katero pa se vsi strinjamo, da je prav tako potrebna kot ostalo, samo in s prepogostimi ozko usmerjenimi revijami prej škodljivo kot koristno. Zakaj ne bi n. pr. pri zborih, ki že predstavljajo enoten kolektiv, iskali še drugih oblik vzgoje in družabnosti. n. pr. v obliki kluba ali pa morda še kaj drugega, občasne revije pa bi tako postale veliko večji dogodek.

Kje so klubi?

Tudi pri dramskih revijah ni vse tako rožnato. Že samo dejstvo, da dramske skupine več nastopajo, zahteva potem od revij nekaj več, nekaj res pomembnejšega, kvalitetnejšega. Tako pa so

Filharmonija išče rešitev

Tokrat brez uvoda. Ga ni treba. Številke same povedo, zakaj gre:

Doslej predvidenega primanjkljaja v blagajni Slovenske filharmonije — za sedaj tudi ni izgledov, da bi ga kdor koli poravnal — je natanko za 11.187.063 dinarjev.

Ob tem je seveda treba nekaj reči. Najbrž, kdo je ali kdo bo kriv za to izgubo. Še pred tem pa si je bržčas potrebno ogledati, kako je pravzaprav do nje prišlo:

● Naporavnana izguba iz l. 1959 — 1.476.352 din

V letu 1959 je nastala izguba — ki pa je doslej še nihče ni poravnal — ker je ustanovitelj predpisal zavodu, da morajo znati njegovi dohodki od koncertov 7.005.000 dinarjev, ob koncu leta pa se je izkazalo, da ta vsota ni bila višja od 2.170.812 dinarjev, čeprav so bili prav v tem letu dohodki od prodanih vstopnic najvišji. Z dobrim gospodarjenjem je sicer upravni svet Filharmonije zmanjšal razliko med nekoliko preveč »zaplaniranim« izkupičkom od vstopnic in dejanskim dohodkom, toda ustanova je vendarle morala začeti novo koledarsko leto z 1.476.352 dinarji deficita.

● Naporavnana izguba iz l. 1960 — 1.860.711 din

V naslednjem letu kolektiv Slovenske filharmonije še boljše gospodari: predvidene lastne dohodke — to so predvsem dohodki od snemanj za RTV in Zvezo kompozitorov Jugoslavije ter dohodki iz najemnine za prostore — v skupnem znesku 12.650.000 dinarjev, preseže kar za 6.096.121 dinarjev. Toda vse zastoj, v letošnje koledarsko leto stopi Filharmonija ob deficitu še iz leta 1959 — z novim primanjkljajem 1.860.711 dinarjev. Nastala pa je ta nova izguba takole: ko je bil že odobren proračun, je bil uveden 2% dopolnilni prispevek za socialno zavarovanje, za kar pa ustanovitelj ni dal dodatnih sredstev, prav tako je dobil zavod od ustanovitelja le del sredstev za noveletne nagrade svojih uslužbencev, dotacije za gostovanja v republikah in v državi so bile manjše kot stroški in slednjič, povečale so se tudi cene materiala in uslugam.

Skupno v obeh letih torej 3.337.063 dinarjev deficita.

● V letošnjem letu primanjkljaj — 7.850.000 din

Za letošnje leto predvideva finančni proračun še povečana lastna ustvarjena sredstva, toda do dokončne realizacije proračuna — ki pa ga je upravni svet Filharmonije pred tem že nekajkrat občutno zmanjšal — bi moral ustanovitelj zagotoviti še 7.150.000 dinarjev. Vendar je bila dokončno odobrena vsota občutno manjša: ustanovitelj je prispeval 55.000.000 dinarjev, re-

publika pa 8.900.000 dinarjev. Ker pa je potem prišla še nova dajatev — odvajanje 1% od osebnih dohodkov — se je letošnja razlika še povečala — na 7.850.000 dinarjev.

Torej, če še enkrat seštejemo doslej navedene vsote, do konca letošnjega leta 11.187.063 dinarjev dolga! A v Filharmoniji pravijo, da bodo zelo srečni, če bo ostalo samo pri tem. Cene namreč nenehno naraščajo. Tako je na primer še do januarja letos naročala beograjska koncertna poslovalnica — osrednji dispečer — goste iz drugih držav, ki so se zadovoljili s honorarji do 150.000 dinarjev za nastop v koncertni dvorani. Zdaj pa je cena gostovanj tujih dirigentov in solistov narasla tudi na 750.000 dinarjev. V nekaterih primerih pa je celo večja: če pred časom ni gostoval v Ljubljani znani tenorist Mario del Monaco, je bil vzrok v tem, da mu ljubljanska Filharmonija ni mogla nakazati honorarja v znesku 1 milijon dinarjev, kot sta to lahko storili beograjska in zagrebška filharmonija.

V enaki meri kot ta izguba pa hromi dejavnost Filharmonije tudi to, da zavod nima niti dinarja, ki bi ga lahko vložil v investicije, pa čeprav bi bilo nujno potrebno obnoviti zgradbo in preurediti prostore. Pogoji, v katerih živi in dela kolektiv, so naravnost nemogoči.

● Rešitev: gospodarsko samostojen zavod

Iz vsega, kar je bilo doslej povedanega, je očitno, da kolektiv Slovenske filharmonije ni kriv za izgubo, ki se stalno veča. Nasprotno, s svojim gospodarjenjem jo je občutno zmanjšal. In tudi sedaj, ko postajajo razmere kritične, ni obupal. Upravni svet je sklenil znižati število gostovanj tujih solistov in število prireditev od tiste mere, da še ne bo občutno trpel umetniški program ustanove. Samoupravljanje, ki so ga prav te dni začeli uvajati v Filharmoniji, naj bi pritegnilo slehernega člana kolektiva v skupno gospodarjenje in tako odkrilo skrite notranje rezerve gospodarjenja. K temu naj bi tudi pripomoglo nagrajevanje po delu,

»Pod petkovo črto« je Delo 7. julija ponatisnilo članek iz »Rudarja«, glasila delovnega kolektiva velenjskega rudnika. Članek odgovarja s finančnimi podatki na vprašanja, zakaj je njihov kulturni dom še neizkoriščen.

... Za koncertni nastop v Velenju je ljubljanska Filharmonija zahtevala v gotovini sto tisoč din, vstopnina pa je prinesla 18.450 din... in dalje... To so vzroki, zakaj v našem kulturnem domu ni še več nastopov. In to je problem, ki ga je treba reševati izven Velenja. Ne moremo razumeti, zakaj bi morali ljudje, ki jim je kulturno delo poklic, zahtevati tako visoke honorarje za posredovanje svoje umetniške delovne sile. Če pa je to že upravičeno, potem je treba najti dotacije tudi za nastope na podeželju, ker mesta sama imajo veliko več možnosti kot podeželje za kulturno izživeljanje v vseh oblikah... Tudi zaradi teh nekaj misli je vredno razmišljati o bodočem gospodarjenju kolektiva Slovenske Filharmonije.

ki ga bo zavod že v bližnji prihodnosti uvedel. Upravni svet pa je sklenil poslati deputacijo na vse pristojne organe in jih seznaniti s težkimi pogoji zavoda.

Z Mednarodne grafične razstave v Ljubljani: KAMAL AMIN AWAD (ZAR). Mati in hčerka, bakorez

Toda, če bo letos uspelo Filharmoniji nabrati manjkajoča sredstva in pokriti zgubo za nazaj, ali pa je s tem tudi že rečeno, da ji prihodnje leto ne bo več

pravzaprav sistem dotiranja, po katerem se je formalni dohodek ustanove. Vsi doslej navedeni podatki o tem dovolj zgovorno pričajo. A da bo kritika konstruktivna, nakažimo še rešitev: Slovenska filharmonija — in z njo tudi druge kulturno-umetniške ustanove — se bo morala spremeniti v gospodarsko samostojen zavod, čigar dohodki bodo odvisni od njegove uspešnosti in ne od dotacij, ki se včasih sprevržejo že skoraj v miloščino. Ekonomskih cen vstopnicam v Filharmoniji najbrž ne bodo mogli uvesti, saj bi vstopnica veljala od 2000 do 4000 dinarjev za koncert in kar bi hkrati pomenilo toliko, kot zakleniti njena vrata. Razliko bo potemtako še vedno potrebno poravnati iz družbenih sredstev. Toda prav tu ni nobenega vzroka, da se ne bi mogli uveljaviti ekonomski principi.

BOJAN SAMARIN

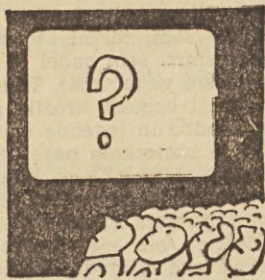
TA TEDEN SMO IZBRALI

»Škilasta sreča«

Kar škoda je, da gledamo ta imenitni poljski film v vročih poletnih dneh — čeprav po drugi plati drži, da navsezadnje poletni spored tudi ne more obsegati samih neumnosti, ampak vmes še kak dober film.

In »Škilasta sreča« je v resnici dober film. Imenitna satira, ki si korenito in brezobzirno sposodi vsakogar, kdor po notranji logiki čvrsto zgrajene zgodbe ali po naključju zaide v ta film. Najbolj si privoščim malega meščančka, uradnička, izgubljeni »srednji sloj«, ki je počel vse, služil vsakomur, da bi si ohranil svoje drobne »privilegije«, kajti temu razredu pripada glavni junak filma; tako do korenin ga razkrije, da postane na koncu satirični smeh že krut in se skorajda sprevrže v tragično spako. Ker mimogrede nastopi v življenju našega junaka še kopica ljudi, od predvojnih oficirjev do povojnih poljskih preiskovalnih sodnikov in personalcev, si brezobzirno privoščim še te, vse po vrsti, brez usmiljenja — skorajda bi rekli: brez šale, če bi vse skupaj ne bila kruta šala.

Škilasta sreča, smola, ki se drži glavnega junaka tega filma, je v bistvu njegova izkoreninjenost, njegova nepripravnost, njegova malomeščanska sredinskost, izvedena do absurda. Tako imenitne satire na te človeške in družbene karakterne lastnosti, ki jih najdeš povsod po svetu in seveda tudi pri nas, še nismo videli. Žal je najbrž ne bomo kmalu spet.

Ob novi knjigi Mire Miheličeve

Mira Mihelič: Mala čarovnica. Cankarjeva založba v Ljubljani 1961. 160 + (II) str. (Knjižnica Bela krizantema.)

Tematika literarnih snovanj Mire Miheličeve je v pretežni meri zajeta iz življenja slovenskega meščanstva zadnjih osemdesetih let do konca druge svetovne vojne. S knjigo Mala čarovnica pa se je časovno in oblikovno nekoliko oddaljila od svojih dosedanjih del. Dogajanje je prestavila v čas po drugi svetovni vojni in ga simbolično lokalizirala na ruševine vile ob bombardiranju ubitega bogataša — na ruševine starega sveta.

Ob teh ruševinah je v nepoškodovani garaži našla zatočišče peščica vsakdanjih ljudi. Ob sožitju se njihove usode vedno tesneje prepletajo. V njihovo življenje prinese preobrat prihod Američanke Amy, ki čustveno najmočnejše prizadene dva človeka, popolnoma različnih nravi, zakonca Martina in Mino. Mina si obeta od Amy, moževe sorodnice, materialne koristi za svojo družino, da bi zagotovila boljše življenje hromemu sinku. V Martinu, nesrečnemu in iz življenjske resničnosti bežečemu človeku, pa se ob Amy vzbudi pristno čustvo ljubezni, ki ga ob svoji, zaradi nenehne življenjske borbe čustveno otopeli ženi, ni nikdar čutil. Tudi Amy doživi ljubezen do Martina, vendar pa se ji zaradi njegovega otroka odpove.

Pisateljica je zgodbo razčlenila v štiri dele in jih izoblikovala v izpovedi štirih glavnih oseb. Snov je dramatično zgostila in dogajanje omejila na tri dni. Preteklost, s katero začena vsaka teh izpovedi, izkoristi pisateljica le toliko, da razjasni in utemelji trenutno dogajanje. Z izražanjem v prvi osebi je dosegla, da zgodba pristneje in učinkoviteje izzeeni. Amyna meditacija ob srečanju s preteklostjo in prividom mrtvega očeta je najboljše izoblikovana in psihološko najbolj doživeto mesto ne le v tej knjigi, ampak v pisateljičinem delu sploh. Celotno delo preveva rahel ton poetičnosti, poudarjene s simbolom življenjskega optimizma in vere v prihodnost. Ta simbol je vervečica — mala čarovnica. —a-č

OB ZAKLJUČKU IX. LJUBLJANSKEGA FESTIVALA

dandanašnji — zlasti v provinci — še vedno take, da je uprizoritev »sodobnega disonantnega« dela (povrhu vsega je jugoslovanskega!) zelo tvegano početje. Zato so repertoarji raje zasidrani med skladatelji, ki so jih preizkusili (z uspehom seveda) že drugje ali vsaj med operami s podnaslovom »romantična« — čeprav so kdaj pa kdaj za današnja ušesa še čisto odveč in po vsebini močno navadne. Kar pa smo slišali res sodobnih del (se pravi tistih, ki so nastale v zadnjem času ali vsaj po drugi svetovni vojni), velja ponoviti bridko resnico, ki so jo javno ugotovili že letos maja na Bialu sodobne glasbe v Zagrebu: stilno je (zlasti na opernih tleh) stopila naša glasba močno nazaj v zadnjih petnajstih letih. Z drugimi besedami: Kogojev »Črne maske« ali katero izmed Osterčevih opernih del bi na letošnjem ljubljanskem festivalu učinkovalo mnogo bolj moderno (in zato seveda tudi bolj sodobno!) kot vse, kar smo slišali — vključno s »partizansko opero« Mihovila Logarja.

Prav Logarjevo »Enainštirideseto« pa je v snovnem (žal samo v snovnem) pogledu prijetno poživilo revijo. Vse ostale opere so se raje varno držale bližnje ali daljnje preteklosti, neke med buzdovanom kraljeviča Marka ter Vojnovičevo romantično občuteno primorsko družbeno problematiko. Izvzamemo seveda »Era z onega sveta« — zato, ker se nikakor ne želi natančno časovno zasidrati in zato, ker se lahko edini postavi z res dobrim libretom. Vseh ostalih pet oper je imelo z libreti kar dovolj težav; največkrat jim je težko slediti, če ne poznaš predloge, po kateri so nastali (»Gorski venec«;

»Poema« Oskarja Daviča, »Deseti brat«) in še večkrat smo bili priča različnim po nepotrebnem okornim »domislekom« (prijemom?). — Ne mnogo bolje so se odrezali scenografi: še vedno ne morejo preboleti nasičenih, statičnih in kolikor mogoče »pristnih« scen, ki se jih pač ni dalo »uglasiti« s širokim razponom odra v Križankah (izjema je nemara Miomir Denić, ki je pripravil »Gorski venec« in za gotovo scenografija Maska Kavčiča za »Ekinokcija«, saj je pravzaprav šele v Križankah popolnoma zaživel!). Režijsko so bile predstave zelo različne cene: od »Ekinokcija« Hinka Leskoška (ki je bil tudi po glasbeni plati — dirigent Demetriji Žebre — zelo dobra predstava in je kot celota segel na letošnjem festivalu najvišje!) do popolnoma zastarelih, zaprašenih (»Ero z onega sveta«) ali celo nedopustnih in očitno neinventivnih »prijemov« (»Enainštirideseto«, »Deseti brat«). Sicer pa je o vsem tem že pisala naša dnevna kritika, ki je spremljala posamezne predstave ter zato lahko ocenjevala tudi dosežke posameznih ansamblov in njihov solistov.

Nam ostane le še nekaj stvari v »festivalni« premislek. Razmere, v katerih živi jugoslovanska opera — ustvarjalnost in njena po-ustvarjalnost, so bile videti skozi očala letošnje revije vse prej kot rožnate.

Prijemi, ki bi jo znova postavili na noge, so seveda vprašanje, ki ne zadeva najprej ali celo v prvi vrsti ljubljanskega festivala. Toda če naj njegova programska fiziognomija ostane usmerjena natanko tako, kot so se končno le odločili prireditelji, potem bo treba rešiti še vrsto problemov. Najprej razmejitev z zagrebškim Bialom sodobne glasbe, ki tudi sam pretendira na prikaz sodobne domače in tuje opere — še celo, če bodo morali ljubljanski programi pod pezo razmer le seči tudi po jugoslovanskih sodobnih delih! Potem vprašanje občinstva, ki letos ni najbolj navdušeno in polnoštevilno obiskovalo večerov v Križankah (izjema sta bila — značilno! — »Ero z onega sveta« in »Deseti brat«) ter festivalnega vzdušja »dubrojničarjev«, kot so dobra slovensčina v programski brošuri in nenehni promet na cesti, ki je motil sleherni predstavo... In še toliko drugih stvari! Ne nazadnje tudi vprašanje finančnih možnosti, ki jih tak festival nedvomno zahteva (znano je, s kakimi težavami se bori na priliko Slovenska filharmonija, ki je pomemben kulturni faktor skozi vso glasbeno sezono, ne samo občasno!). To slednje kljub temu, da mu nihče ne odreka »prostora pod soncem«, še celo ne zdaj, ko je našel samostojno pot.

I. S.

KJE SMO...

Festivalne »fanfare« so utihnile, Križanke so prazne. V presenetljivem soglasju s sicer muhastim vremenom je končal IX. ljubljanski festival. Prireditelji so nam skušali prikazati revijo jugoslovanske opere; če naj verjamemo ugodniku v programski brošuri — revijo moderne jugoslovanske opere (moderne ali sodobne?). Toda raznorodnim (prav gotovo subjektivnim in objektivnim) vzrokom na ljubo smo letos namesto celote dobili samo torzo; dovolj poučen seveda — vendar vse prej kot moderen, tudi vse prej kot sodoben. Zacetne težave, nedvomno. Kljub temu, da se je festivalu po mnogih bridkih izkušnjah in razmeroma dolgih letih le »zasvitalo« na programskem obzorju, smo bili vendarle nekoliko razočarani.

Da ne bo pomote in nepotrebnih hudobnih misli: nihče mu ne odreka pravice do obstoja, še celo ne zdaj, ko si je končno le začel klesati samostojno fiziognomijo ter postal resnično tvoren in potreben tudi v merilu jugoslovanskih kulturnih zahtev. Perspektive, ki si jih je zagotovil, mnogo obetajo. Kot domača drama, si želita tudi naša operna in baletna ustvarjalnost svoje redne pregleda, primerjavo moči, ocene, verjetno tudi nagrade. Precej vseeno je, ali bomo temu rekli revija ali tekmovalni ali kar festival... Če bodo znali prireditelji zainteresirati vsa jugoslovanska operna gledališča, če bodo zmogli ustvariti sredi poletniško brezbržnih julijskih dni pravo festivalno

vzdušje (kakor so ga dokaj uspešno skušali vzdržati lani in kakor smo ga letos skoraj povsem pogrešali), če jim bo uspelo pravočasno si zagotoviti festivalni repertoar in če bodo povrhu še finančno na tako trdnih nogah, da si bodo lahko privoščili avtoritativno ocenjevalno komisijo z ustreznimi nagradami — tedaj bo ljubljanski festival postal resnično pomembna tribuna v jugoslovanskem gledališkem ustvarjanju, bližnji sorodnik Sterijinega pozorja. V taki obliki bo imel svoj smisel. Prej ali slej bo prisililo naše operne in baletne ansamble, naj v svojih delovnih načrtih nujno, nenehno in dovolj resno pazijo na sodobna domača prizadevanja, jim pomagajo na noge mnogo bolj kot doslej, jih celo spodbujajo, saj se brez njih ne bodo mogli uvrstiti v bialna tekmovalna priznanja lastne kvalitete.

Kolikšnega pomena bi bilo vse to za naš kulturni krog ni treba posebej poudarjati. Dandanes jih je sicer med poklicnimi glasbeniki, celo med skladatelji, več kot kdajkoli prepričanih, da je opera preživela, stara forma, da je ni in je ne bo mogoče znova oživeti. Nemara je res tako. Na noben način pa opera naših dni ne plava več v zasanjanih (pozno-, novo- ali kakorkoli že) romantičnih vodah, kot nas je skušal skraj v celoti prepričati zadnji ljubljanski festival. Verjetno res ne po svoji krivdi! Razmere v naših opernih gledališčih (finančne ali tudi kake druge?) so

...KAM HOČEMO?

Lovro Reič: Ešalon smrti

Do Uloga, do konca aprila 1943. sem zdržal. V objem pegave smrti sem padel že prej, sam nisem vedel kdaj. Tiste dni so v moji brigadi krožile govore, zgodbe in legende o boleznih, ki je zdesetkala naše utrjene enote, o truplih, o kugi naših dni, ki je za našimi divizijami zapuščala strašne sledove.

Vedite: bil sem borec III. dalmatinske brigade, komandir voda v II. bataljonu.

Prvi signal

V času, o katerem vam pripovedujem, na območju, koder je operirala III. dalmatinska, ni bil sovražnik številka ena, najhujši nasprotnik, vkopan v neprenehne rove, ne Nemec, ne četnik, ne ustaš. Neoprezen v prodiranju in neusmiljen v napadu, preprosto: pošast. Običajna partizanska taktika, spretnost naših enot, hitri manevri in domiselna akcija, nečloveška vzdržljivost, vse to je postajalo medlo in brezpomembno pred napadi tega nevidnega napadalca.

Smrt je grozila na vsakem koraku. Smrt je bila v tovarišu, v prijatelju, smrt je prišla s stiskom roke, s poslednjim objemom, na pohodu, pri srečanju. Čakala je povsod v zasedi.

Nekega dne je prišla tudi med nas. Ne vem, koliko časa je korakala za nami. Ne vem, kolikokrat je prenočila z nami in v kolikih bojih je sodelovala z nami. Ne vem, kje se je natakala, v katerem kraju, uvrstila v našo kolono. Ko smo jo opazili, je nismo mogli več preprečiti. Bili smo na pohodu, ko smo jo opazili. Po vznemirljivih novicah in zastrašujočih opisih je ni bilo težko spoznati. Opisali so nam jo v ukazih iz višjih štabov: utrjeni, kot svinec težki udje, vnete oči, usahla lica, hitro hujšanje, driska, krči. Posledica: smrt.

Bilo je pozno, hladno popoldne. Padal je mehak sneg, ki je bil podoben cvetju. Iz Kifine vasi smo hodili proti Ulogu. Zakasnela zima je ogrožala pomlad: sneg se ni topil, popki na drevju se niso napenjali. Vzpenjali smo se po rebri, grbasti strmini, zeblo nas je. Bili smo lačni. Niti zima niti lakota nas nista nikoli spravila na kolena. Vendar prizor, ki smo ga videli prav tu nekje, ko smo hodili po strmini, nam je zledenel kri v žilah. Na čelu kolone, v I. bataljonu, se je neki tovariš opotekel. Padel je in ni mogel več vstati. Obstopili so ga. Komandant je vprašal:

— Kaj se je zgodilo?

Odgovora ni bilo. Nemi pogledi borcev so nam molče sporočili najbolj črno novico: tifus. To je bil v naši brigadi prvi signal.

Niti slutil nisem, da sem tudi sam že bolan. Pojavljali sta se vročina in utrujenost. Znojil sem se in blebel, naslednji dan pa sem bil spet zdrav. To je bil čas, ko se nismo zmenili za vsak glavobol, niti ne za »malenkosti«, kot so povečana temperatura, migrena in prehlad. Tifus se je znal prikriti do zadnjega trenutka.

Bil sem v območju smrti, v oblasti tifusa.

Polip pozabljivosti

To sem dojel nekega jutra ob reki Čehotini. Ležal sem v zasedi. Minilo je že nekaj dni, odkar smo prišli iz Kifine vasi v Ulog. Bil je maj 1943. Boji niso jenjali. Utrujeni od nekega spopada smo nadaljevali naslednji boj. Čeprav je bilo težavno in nevarno, v četi, v jurisu, na položaju, v zasedi, pa je bilo to vseeno boljše, kot pa nemočno čakati smrt v bolniški postelji ali pa na nosilih.

Prvi znaki bolezni, spoznanje, da sem zbolel, da imam tifus, so me pripeljali do skorajšnjega brezumja. V prvem trenutku sem hotel napraviti samomor, vendar tudi za to nisem imel več moči. Mlahavost, totalna nemoč me je vsega obvela. Ječal sem, ko sem ležal v zaklonu za neko skalo. Roke so mi drgetale na puški.

— Ranjen? — me je vprašal najbližji borec. Vprašanja ni

gati, ne smeš mu pomagati. Sam sem še en občutek je težji od tega: bolan si, v polzavesti, veš, da so okoli tebe prijatelji, da bi kri dali zate, vendar veš, da si sam njihova največja nevarnost, da si sam njihova smrt in če te tudi ne obidejo in če te tudi ne izobčijo, človek si: izobčil si se sam.

Vendar: tovariši so tovariši. Nisem zahteval, da bi kdor koli skrbel zame. Vzeli so me na roke, z rokami so mi napravili nosila, odnesli so me s položaja v brigadno bolnišnico, v vasi Višnica. Mojo smrtno nevarnost je v bolnišnici uradno uzakonil z diagnozo zdravnika dr. Radka Viličić: Typhus exanthematicus.

S tem opozorilom brigadnega zdravnika, s to prvo legitimacijo, ki je najavljala smrt, so nas nekaj tifusarjev pripravili za centralno bolnišnico. Tu, na poti iz brigadne bolnišnice, ob slovesu od brigade, je moj spomin odpovedal. Vanj se je zasekal polip pozabljivosti, kot se je zasekal v moje roke, noge, v oči, v prsi, v ves organizem. Kot da bi bil to neki davni doživljaj, zelo meglen in zelo nejasen, kot da bi se vse dogajalo pred sto leti, v nekem mojem predživljenju. V spominu čutim, da je pot trajala nekaj dni in da sta dva od mojih sopotnikov za vedno ostala nekje med planinami, ob neki reki. V moji zavesti odmevajo že davno po-

smrt, ki pomeni izčrpanim, izmučenim bolnikom veliko in edino rešitev.

Prišel sem v bolnišnico živ. Vendar »živ« tedaj ni pomenilo, da nekdo živi, da vidi, sliši, občuti, misli in se spominja. Ta pojem je veljal samo za osnovne življenske funkcije: počasno dihanje, tiho bitje srca. Spominjam se. Kopali so nas, slekli, nas ponovno oblekli in meni sa je zadala naši NOB resne dolgo, dolgo časa. Mislim sem, da sem ves čas v pari, da z mene, zaradi močnega izpavanja, znoj neprekinjeno lije, kot da bi me kar naprej vrteli nad ognjem. Če je bilo to resnično kopanje, čiščenje uši, ali so bile to sanje ali moja bolezenska fantazija, ne vem. Zdaj vem, da je bilo to pravo kopanje, vem, da so tedaj štabi precej pazili na čistočo. Celo sam vrhovni poveljnik NOV in POJ je nekajkrat izdal posebne ukaze o ukrepih proti trebušnemu tifusu in dezinteriji.

Tako je 16. maja, prav v času, ko sem zbolel, tovariš Tito poslal poveljstvom v partizanskih formacijah sledeči ukaz:

»Letošnja epidemija tifusa je zadela naši NOB resne udarce. Od začetka zime do danes je obbolelo za to boleznijo okrog 3500 borcev. Če upoštevamo, kako hudo je izčrpan borec, ki preboli tifus v treh do šestih tednih, ali pa še dlje, se jasno vidi, kakšno izgubo za NOB predstavlja to število obolenih. Divizija borcev je bila onespособljena zaradi te bolezni za kakršno koli vojaško akcijo. Evakuacija bolnišnic je bila poleg številnih ranjenecv izredna obremenitev, izgubljali smo dragocen čas in moči za zaščito. Prenos bolnih tovarišev pa je bila velika nevarnost, da se okužijo tudi tisti, ki so jih nosili.

Epidemija tifusa ni prišla iznenada. Ne bi smela presenetiti niti sanitete niti štabov divizije. Še mnogo pred njo so bili določeni objektivni pogoji. Ti pogoji so bili jasni in opazni. Kljub temu smo divizije z okrožnicami, ukazi in tiskom pravočasno opozorili na nevarnost. Izdali smo jasno navodilo proti tej bolezni.

Medtem je razvoj epidemije pokazal, da niti saniteta po četah, še manj pa štabni in nižji komandni kader niso dojele resnosti te nevarnosti, ter niso ničesar ukrenili. Ukrepali so zelo površno, ko je bolezen že grozila. Štabi niso dovolj pomagali saniteti. Zdravstvene službe niso obravnavali kot stalni problem, kot problem ohranjanja borbene sposobnosti enot. Saniteta je delala hude napake in nepravilnosti glede diagnoze, izolacije in transporta obolenih tovarišev. Neuspeh v boju proti tifusu smo zabeležili tudi zatagadelj, ker se divizije, z majhnimi izjemami, niso niti organizacijsko pripravile na ta boj.

(Nadaljevanje prihodnjic)

»Patriotska šola«

V Parizu vsakdo pozna bar »Chez Alain Romans«. Lokal je eden boljših, kajti francoska televizija vsak teden v svojem programu predvaja revijo lahke glasbe, ki jo posnamejo prav v tem lokalu. Orkester vodi lastnik bara Alain Romans. Po zunanosti je povprečen Francoz, vendar ni tako.

Legija časti

Alain Romans nosi v svoji gumbnici rdeči trak Legije časti. Visoko odlikovanje, ki ga Francozi zelo radi pokažejo, če ga imajo. No, Alain Romans je lastnik bara. Trak Legije časti ni prejel niti za vzorno vodstvo lokala niti za svojo spretnost na klavirju, oziroma za svoje skladbe. Alain Romans je namreč tudi znan skladatelj in se je posebno odlikoval kot avtor neobičajne glasbe v odličnih Tatijevih filmih »Počitnice gospoda Hulota« in »Moj stric«. Zakaj je Alain Romans prejel Legijo časti, bomo zvedeli iz te reportaže.

Kdo bi rekel, da je bilo v življenju tega skromnega

človeka, ki se je ves posvetil klavirju, ki tako ljubi in občuti glasbo, toliko pustolovščin.

Alain Romans se je rodil 1905. leto v Čenstohovi, na

meji Poljske in Šlezije, zdaj globoko v Poljski, kajti Šlezija

je postala del Poljske. Tamkaj je oče vodil tekstilno tovarno,

ki je bila last francoske družbe. Oče je bil tudi pilot. Padel

je kot francoski vojak v prvi svetovni vojni 1918. leta.

Dirigent orkestra

Že kot deček se je Alain Romans začel ukvarjati z glasbo. Studije je nadaljeval v Parizu, kjer je postal leta 1930. dirigent na radiu. Tako mu je minevalo življenje do druge svetovne vojne.

Leta 1940 so ga mobilizirali, vendar se je francosko-nemška vojna zelo hitro končala in kot vemo, za Francijo zelo katastrofalno. Alaina Romansa je kapitulacija zatekla a jugu, na rivieri, v Cannesu. Nekaj časa se je ukvarjal z glasbo, čeprav čas za to ni bil najbolj primeren.

Pravočasen opomin

Potem se je zapletel v mrežo odporiškega gibanja. Nemcem je postal sumljiv. Neki policijski inspektor vichyjske Francije, ki je imel še nekaj vesti, ga je pravočasno opozoril. Alain Romans ni imel izbire; izginiti je moral.

Celica, v kateri je bil, mu je pomagala, da se je umaknil Gestapu. Ponoči se je vkrcal v čoln. Prepeljali so ga do neke jahte. Tri dni pozneje je z jahto dohitel ladjo, ki je z Malte plula proti Gibraltarju. In naposled je iz Gibraltarja dopotoval v London.

Druga etapa — London

Nekega dne, januarja 1941, je Alain Romans vstopil v pisarno »Forces Francaises Libres« v Londonu. Bil je prijetno presenečen, ko je tu zagledal prijatelja, mornariškega oficirja, kapetana Kiefa.

Po prisrčnem snidenju ga je Kief vprašal:

»In zdaj Alain, kaj nameravaš?«

»Pravzaprav ne vem, vendar mislim, da te vojne ne bom preživljal poleg klavirja...«

»Zdi se mi, da ti je ne bo treba,« je rekel Kief. »Vem, kaj misliš, vendar razmere so še slabe. Še daleč smo od resnične organizacije. Precej je treba še ukreniti, da bi lahko začeli s kakšno resnejšo akcijo.«

Neobičajna vprašanja

»In v Franciji? Kako pa je kaj tam?« je vprašal Romans.

»Mar tjakaj nikogar ne pošljete?« Kief ga je gledal. Ni ga dobro poznal — poznal ga je le kot glasbenika — ne pa tudi kot politično aktivnega. Zategadelj ni vedel, kako naj bi se z njim pogovarjal.

»Kaj hočeš s tem reči?« ga je vprašal Kief.

»Tako, no,« je odgovoril Alain, »mislim sem na sabotaže, na obveščevalno službo v Franciji, na vse to... Mar glede tega nič ne ukrepite?...«

»Kaj meniš, da si sposoben za takšne podvige?« ga je vprašal Kief.

»Zdi se mi! Predvsem poznam svojo deželo kot lasten žep. Razen tega sem že v tem smislu nekaj začel... seveda zelo malo, zelo začetniško, tamkaj, na jugu Francije. Ali bi mi ne mogli dati kakšne priložnosti?«

»Patriotska šola«

Kapetan Kief je bil še naprej oprezen. Ni hotel predalet. Glasbeniku je rekel:

»Dobro, videli bomo... Vendar predvsem je potrebno, da te pošljemo v Patriotic School. Ta je v Harringayu, na severu Londona. Potrpežljiv moraš biti in absolvirati ta tečaj, kajti brez njega ne bo nič. Sporočil ti bom čez nekaj dni.«

(Nadaljevanje prihodnjic)

LAŽI V DRUGI SVETOVNI VOJNI • LAŽI V DRUGI SVETOVNI VOJNI • LAŽI V DRUGI SVETOVNI VOJNI

Ladja, polna mrtvih vojakov

Hkrati z boji na kopnem, morju in v zraku se je II. svetovna vojna razplamtela tudi na neznanih fronti — na psihološki fronti. Generalštabi obeh vojujočih se strani so imeli v svojem sestavu posebne oddelke za psihološko vojno. Glavna sredstva tega načina vojskovanja so bila zdravila, različno propagandno gradivo, radijske oddaje in širjenje lažnih in zavajajočih govorov. Namen teh operacij pa je bil isti kot vojaških, in sicer, da prisilijo sovražnika h kapitulaciji.

V naslednjem odlomku bomo objavili nekaj značilnih primerov iz psihološke vojne v II. svetovni vojni.

RUSI V ANGLIJI

O tem novem načinu vojskovanja je Hitler rekel: »Namesto običajne topniške priprave za frontalni napad pehote, bo v prihodnje delovala propaganda, da bo psihološko zlomila sovražnika, preden začnejo naše armade ofenzivo... Duševni strah, mešani občutki, neodločnost, panika, to bo naše orožje...«

Ko je Hitler prišel na oblast, je ukazal svojemu generalštabu, naj čim bolj izdela ta nova sredstva. Posebna skupina višjih oficirjev je najprej razčlenila slavno bitko iz prve svetovne vojne — bitko na Marni. Kaj je pokazala ta analiza?

Leta 1914, nekaj tednov pred odločilno bitko na Marni, se je razširila novica, da so Rusi prispele v Anglijo. Te Ruse je »videlo na tisoče in tisoče Angležev«. V tem času niso v Angliji nič drugega govorili kot o tem številnem kontingentu

ruskih čet, ki naj bi prek Anglije nastopile na evropskem bojišču. Novice so prišle na ušesa tudi nemškemu vohunom v Angliji. Seveda so jih tudi poslali svoji obveščevalni centrali. Ko je nemški generalštab zvedel za to, se je vznemiril. Če se bodo te čete izkrcale v Belgiji, bo ogroženo zaledje nemških armad, ki so prodirale v Francijo. Da ne bi prišlo do tega, so od dveh armad v Franciji premestili dve diviziji v Belgijo. Tako so bili Nemci v odločilnem boju na Marni oslavljeni za dve diviziji, ki sta bili mogoče odločujoči. S tem so izgubili tudi bitko na Marni in s tem vsako možnost za zmago.

V tem času seveda na ozemlju Anglije ni bilo niti enega ruskega vojaka razen vojnega atašee in nekaj oficirjev. Novica o ruskih četah je bil običajni propagandni trik, kakršnih je bilo precej med vojno. Novica se je seveda uvrstila v zgodovino tako, da so tedaj pisali, kako bi bilo potrebno postaviti spomenik tistem neznanim Angležem, ki je to novico sprožil.

Nemci so znali uporabiti te izkušnje in dr. Göbbels je takoj začel s široko akcijo.

PAPIRNATI TANK

Leta 1938 so Nemci organizirali velike avtomobilske dirke v Berlinu. Na dirkah so sodelovali številni angleški asi. Med treningom je nek angleški tekmovalec na avtomobilski cesti z veliko hitrostjo zavozil med kolono tankov. Nesreče ni mogel preprečiti. Ostal pa je presenečen; v trenutku namreč, ko je pričakoval, da se bo njegov

avtomobil razletel, se mu ni ničesar zgodilo. Nasprotno, tank je razpadel v drobne kose. Videl je, da tank v resnici ni bil nič drugega kot običajen lesen okvir, prekrit s šotorskim krilom in montiran na šasijsko Volkswagena. Svoj doživljaj je povedal svojim tovarišem in znancem. Seveda je poročilo kmalu dospelo v angleško ministristvo vojske, kako poskušajo Nemci »blefirati« z lažnimi tanki.

Vso zadevo si je izmislil Göbbels z namenom, da preslepari Angleže, kako bi mislili, koliko tankov imajo Nemci.

LAŽNO SPOROČILO

Tudi v vojni s Poljsko so Nemci uporabljali metode psihološke vojne. Mreža nacističnih agentov v Varšavi je razposlala družinam poljskih vojakov tisoče in tisoče ponarejenih »uradnih« sporočil, da je ta ali oni član družine padel. Ta ponarejena »uradna sporočila« niso pošiljali posamezno, temveč v snopičih, naslovljenih na posamezne občine. Tako se je razširilo mnenje, da poljske čete množično padajo, kar je imelo namen, da povzroči hudo paniko v zaledju.

Neka nemška radijska postaja, ki je oddajala v poljskem jeziku in se predstavljala, da je poljska, je objavila takoj na začetku vojne novico, da so se v Gdini izkrcali veliki kontingenti britanskih čet kot pomoč poljski vojski. To fantastično novico, ki je povzročila začasno navdušenje, so že po nekaj urah demantirali. Seveda je to povzročilo grozno razočaranje v poljskih vrstah.

Tudi na zahodni fronti so Nemci organizirali nekatere takšne propagandne trike. V zimi 1939-40, ko so zvedeli, kako se Francozi boje velikih izgub, so izkoristili prihod Angležev na fronto. Dr. Göbbels je sprožil šalo: »Angleži so pripravljeni, da se bjejo do poslednjega Francoza.« Dan za dnem

je ta šala prodirala v zavest francoskih vojakov in v civilno prebivalstvo ter seveda dosegla doleden učinek.

Med zimo so v Maginotovi liniji pri francoskih vojakih našli poštno razglednico, ki je šla iz rok v roke. Pravzaprav je bila to fotografija nekega Angleža, ki je sedel med dvema pomanjkljivo oblečenima kabaretnima plesalkama v nekem pariškem nočnem lokalu. Na razglednico so Nemci zapisali: »Medtem ko ste vi na frontni, pogledajte, kaj Angleži delajo z vašimi ženami.«

Druga lažna novica, ki so jo Nemci »izvozili« prek nevarnih kanalov, in ki je bila po svojem učinku sicer kratkotrajna, je obveščala, da so nemške jurišne čete, ko so uporabile nove in nove pline, prebile belgijske utrube pri Liegu in na drugih krajih. Govorice so trdile, da ti plini, ko jih spustijo, povzročijo začasno paralizno živčnih centrov. Pravzaprav je bil vzrok hitrega padca utrdb povsem drug. Še ko so utrdb gradili, je neki inženir prodal Abwehru načrte vseh utrd, tako da so Nemci s topovi iz mrtvih oglov lahko uničili glavne obrambne objekte. Govorice pa so morale izzvati strah pred nemškimi novimi orožjem.

TRIK Z ZAPLEMBO ČASNIKA

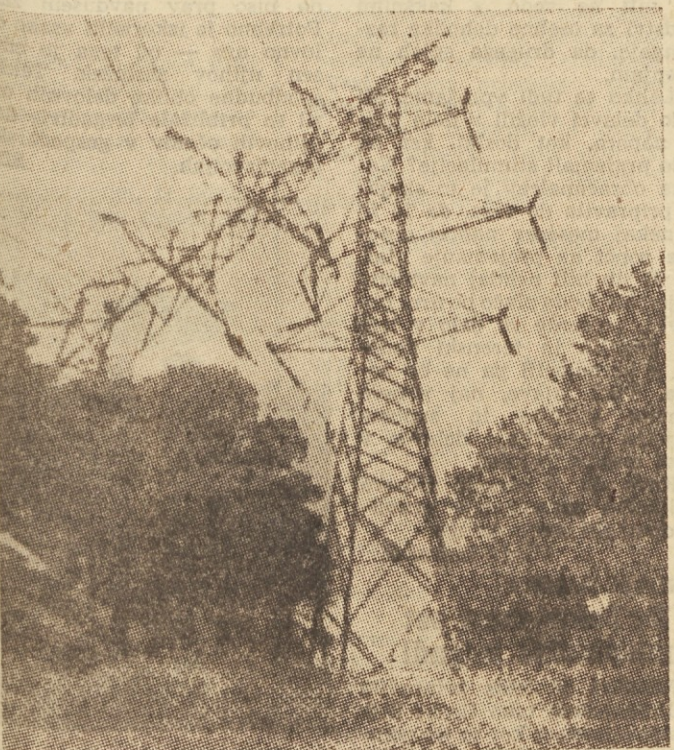
Da bi prikrili svoj načrt napada na SZ in priprave, s katerimi so začeli maja 1941, sta Göbbels in Jodl poskušala s trikom. Göbbels je v svojem tedenskem časniku »Das Reich« napisal uvodnik, v katerem je poveljeval čete nemških padalcev, ki so izvedle dotlej neprekinljivo letalski desant na otok Kreto. V članku je Göbbels popisal, da je bila to samo miniatura predigra dogodkov in operacij, ki jih pripravljajo in ki jih bodo Nemci v kratkem izvedli na nekem drugem mestu in v precej večjem številu.

(Nadaljevanje)

Obtožba: 50.000 besed

CASABLANCA — Pred dnevi se je mudil na uradnem obisku v Maroku predsednik začasne alžirske vlade Ferhat Abas. S kraljem Hasanom II. sta se pogovarjala o vseh problemih, ki zadevajo obe deželi, še posebej pa sta obravnavala francosko politiko do Alžirije in morebitni prihodnji razvoj dogodkov okoli tega zahtevnega problema. Na sliki: Ferhat Abas govori Marokancem.

BOLZANO — Italijansko-avstrijski odnosi so se zelo zaostri. Vzrok: južna Tirolska. Ta teden je vsa Severna Italija v pripravljenosti. Pred dnevi zaradi eksplozij na progi München-Rim simplen express ni mogel nikamor. Eksplozije na daljnovidih pa so že vsakdanji pojav na tem območju. Na sliki: razstreljen daljnovod v Severni Italiji.

Hruščev Adenauerju

Pred kratkim je Hruščev dejal tole: »Gospod Adenauer se ni vojskoval, zato hoče očitno na stara leta nadomestiti, kar je zamudil. Določil je tudi že, proti komu se bo vojskoval. Prejšnji teden je bonnski kancler vnovič označil Sovjetsko zvezo za »potencialnega nasprotnika« in zahteval, da se Bundeswehr glede oborožitve izenači s tem »nasprotnikom«. Hkrati pa je napadel tiste, ki se v Zahodni Nemčiji zavzemajo za nevtralnost.«

Anthony Eden postal plemenit

Novi naslov bivšega britanskega premiera Anthonyja Edena se glasi: Grof Yvonski, viscont Eden kraljevskega zdravilišča Lamington v okrožju Warwickshire.

Med prvimi mu je k novemu naslovu čestital zahodnonemški kancler Adenauer in hkrati brzojavno izrekel upanje, da se bo Eden vrnil v politično areno.

Kot so sporočili v Londonu, bo novi grof nadaljeval svojo politično kariero, toda v Domu lordov.

Podražitev angleških klobas

Lord Gladween, bivši angleški delegat v OZN, je v nekem članku kritiziral stališče britanske vlade proti skupnemu tržišču:

»Je pravzaprav zelo patetično, če smo proti skupnemu tržišču, pa s tem tudi proti ekonomskemu ozdravljenju svobodnega sveta in to stališče opravičujemo s tem, da se hvalimo, kako bi naša uvrstitev v skupno tržišče imela za posledico podražitev angleških klobas.«

Pred nekaj dnevi je eden izmed vodilnih angleških sodnikov ukazal, naj Francka Haxela odstavijo s položaja generalnega sekretarja Trade Unionov električarjev, ki so ga izvolili 1959, na njegovo mesto pa imenujejo bivšega protikandidata Johna Burna. Franck Haxel je znan član britanske Komunistične partije. Burn pa je še pomembnejši antikomunist.

Sodnik je prišel do tega sklepa, češ da je bilo Haxelovo imenovanje ponarejeno in da so štirje njegovi tovariši, komunisti, v izvršnem komiteju Trade Uniona hoteli organizirati opozicijo, da bi tako lahko kontrolirali in usmerjali delo električarjev po navodilih Komunistične partije.

To je bila pravzaprav ena »mamutskih« sodnih obravnav, ki je trajala 40 dni, in na kateri je bilo zaslišanih nad 150 prič. Večja je 80.000 funtov. Sodniku je bilo potrebnih nekaj ur, da je izgovoril 50.000 besed, s katerimi je obrazložil obsodbo. Stroške bodo plačali Trade Unioni, delno pa tudi obtoženci: pet komunistov. Sodne priprave so trajale leto dni, obravnavo pa so sprožili na podlagi obtožbe Johna Burna.

Ves tisk je obravnaval sodno obravnavo kot eno izmed največjih zmag »demokracije« v Trade Unionih, ki jo je komunistična klika poskušala razdreti in diskreditirati.

Fleet Street je pravzaprav vodil to sodno obravnavo že nekaj let. V zelo temeljiti kampanji in s pomočjo številnih članov Spodnjega doma in funkcionarjev Trade Uniona, so že leta pritiskali na generalni svet Trade Unionov, naj začne javno preiskavo in razženejo zvezo električarjev, saj v njenem izvršnem komiteju že od konca vojne sedijo komunisti in njihovi simpatizerji, vodi pa jo predsednik z dosmrtno funkcijo, ki je prav tako komunist.

Kampanja proti Zvezi električarjev je bila izrazito protikomunistična, čeprav je ta — protikomunizem — pravno popolnoma neosnovan. Komunistična partija v Veliki Britaniji ni ilegalna, komunistično gibanje ni prepovedano pod pogojem, da ni usmerjeno proti državi. Haxelu in njegovim tovarišem v zvezi električarjev ne more nihče očitati, da so bili slabi člani Trade Uniona. Nasprotno, priznali so jim, da so bili posebno dobri posredovalci z najemodajalci, kar je bistveno za uspešnega funkcionarja Trade Uniona. S svojimi 250.000 člani je to ena najmočnejših zvez. Zategadelj ostanejo pozicije komunistov še naprej zelo močne tudi po sodnem imenovanju nasprotnika komunistov Johna Burna za generalnega sekretarja.

Večina tistih, ki so sodelovali v kampanji, je zdaj ugotovila, da se morajo nasprotniki komunizma postaviti na drugo stališče. Predlagali so vrsto ukrepov, s katerimi bi reorganizirali vso organizacijo Trade Unionov. V soglasju z idejami o večji aktivnosti in ozdravljenju gibanja, so sprožili predloge tudi v Spodnjem domu. Po teh bi imela država pravico vmešavati se v zadeve Trade Unionov, prav tako pa tudi pravico kontrole njihovih volitev. Predsednik letošnjega kongresa Trade Uniona Tedd Phill je zelo ostro reagiral na te ideje in branil dosedanje pravice in privilegije Trade Unionov. Ves tisk in nekateri funkcionarji so ga zategadelj hudo napadli, posebno zaradi stališča proti zvezi električarjev. Ko je govoril kot gost na konferenci rudarjev pred nekaj dnevi, je Tedd Phill, ki je predsednik ladjedelniških delavcev, svetoval, naj nihče »slabo ne spi« zaradi primera električarjev, kajti vedno se je »kaj dogajalo«, kadar so bile volitve. Na zadnjih ameriških predsedniških volitvah, je rekel Phill, bi Nixon za gotovo postal predsednik, če bi glasove šteli 14 dni kasneje. Tudi na angleških splošnih volitvah vedno nekdo meša glasove. Težave električarjev so v njihovem volilnem pravilniku. Trade Union ne sme dovoliti »coklam«, da mu svetujejo, kaj naj dela.

Kakšna neodgovornost predsednika Trade Uniona, so zapisali skoraj enoglasno časniki, ki je oblatil ne samo ameriški volilni sistem, temveč tudi angleško demokracijo.

NEMŠKI TANKI

Odločitev angleške vlade, da dovoli vežbanje zahodnonemških čet v Veliki Britaniji, ni naletela v angleškem parlamentu na kakšen poseben vihar. Odločitev je šla skozi parlament relativno mirno. Opozicija je sicer pripomnila, da pomeni vse to »veliko nevarnost«, obrambni minister Watkinson pa je bil zelo obziren, ko je obrazložil odločitev, saj jo je zasnoval na argumentih, »da si morajo vsi zavezniki v NATO prizadevati, da skupno delajo...«

V Veliko Britanijo bo tako jeseni prišlo 600 zahodnonemških tankistov, ki bodo sestavljali bataljon. To odločitev angleške vlade, ki so jo precej zavlačevali zaradi nepopularnosti med angleškim ljudstvom, povezujejo z željo, da bi se za britansko industrijo orožja, pravzaprav za najbolj močno britansko industrijsko področje, odprlo široko zahodnonemško tržišče. Dosedanji napori Velike Britanije, da bi to dosegla, so vedno naleteli na nepremagljive ovire. Za zahodnonemški trg sta namreč zainteresirani tudi ZDA in Francija. Šele pred kratkim je angleški vladi uspelo, da je z Zahodno Nemčijo sklenila sporazum za prvo večjo prodajo topov za tanke, letalskih raket in radarskih naprav. Ta prvi prodor angleškega orožja v Zahodno Nemčijo so angleški uradni in poslovni krogi pozdravili, saj vidi-jo v njem izhod za olajšanje svojih zunanjetrgovinskih težav, ki so postale posebno resne zaradi omejevanja trga v Aziji in Afriki.

Angleška in zahodnonemška vlada sta se tudi sporazumeli o sodelovanju v proizvodnji prvega angleškega letala z navpičnim vzletom, prav tako pa za sodelovanje v proizvodnji angleškega di-

Najboljši način

Na tiskovni konferenci se je predsednik Kennedy pritoževal, da pridejo čestokrat poverljivi vladni sklepi v neznane roke, in rekel: Na žalost je edino sredstvo, vsaj tako vse kaže, da vlada svoje politične sklepe ohrani zase, da jih sploh ne sprejme!

na angleških njivah

rigiranega projektila. Vse načrte je angleška vlada že predložila Zahodni Nemčiji.

Druga stvar pa je kako bo angleška javnost reagirala na odločitev angleške vlade. Angleški ljudje so že nekajkrat zelo ostro pokazali, da se še spominjajo druge svetovne vojne. Najbolj vznemirljen je Wales, kjer bodo manevri zahodnonemških tankistov. Prav danes je waleški komitej za preprečevanje prihoda nemških čet organiziral velike demonstracije. Predstavnik nacionalne unije rudarjev južnega Wallesa je rekel, da bo ta odločitev angleške vlade »povzročila vsesplošni protest proti takšni politiki!«

PREDSEDNIK DE GAULLE JE GOVORIL O ALŽIRIJI

Uradna označitev: »Pregrupiranje«

Pred dvema dnevoma je govoril predsednik Francije de Gaulle. Ni mogoče govoriti o kakšnem velikem razočaranju, ki naj bi ga predsednikove besede sprožile v Franciji. Razlog je mogoče v tem, da ni nihče pričakoval senzacionalnih idej.

Se teže pa je v izjavah vidnih ni nihče zadovoljen, razen naj- politikov in v člankih pariškega tiska najti tudi najdrobnejše ele- mente zadovoljstva. Z govorom

trjevali svojo solidarnost z alžir-

Berlin: to je zdaj vprašanje

»Razgovor« o Berlinu med Vzhodom in Zahodom postaja vsak dan bolj glasen in oster. Glavno besedo imata kajpak Moskva in Washington. Tema dvema pa pomagajo še drugi. Po vseh teh besedah, ki so jih rekli obe strani, vse kaže, da smo pred novo berlinsko krizo. V teh nekaj vrstah objavljamo izjave nekaterih državnikov o najnovejšem razvoju položaja v Berlinu.

NIKITA HRUŠČEV:

»Vse, kaže, da so na Zahodu na naše predloge o podpisu mirovne pogodbe, začeli šteti divizije. Kancler Adenauer vpije, da je ves hripav, zahtevajoč atomsko oborožitev. Zakaj je Adenauerju potrebna atomska oborožitev? Nemški militarizem je že dvakrat izzval svetovne vojne...«

Zahodni Berlin je otok v Vzhodni Nemčiji, na katerem je ohranil kapitalistični sistem. Ne želimo se vmešavati v notranje zadeve mestnega prebivalstva, in se vtikati v prestiž ZDA, Francije in Velike Britanije. Ali je moč najti takšno rešitev tega vprašanja, s katerim bi zadovoljili vse dežele, ki so se bojevale z Nemčijo, in ki ne bi motil življenja, ki je zaživevalo v Zahodnem Berlinu? Lahko je najti takšno rešitev! Mi predlagamo takšno rešitev, in sicer, da postane Zahodni Berlin svobodno mesto in da se mu da zagotoviti štirih veselil: ZDA, Francije, Anglije in Sovjetske zveze ali nevtralnih dežel ali pa OZN.

Če imajo zahodne sile kakšno boljše varianto teh zagotovil, naj predlagajo...

Tisti, ki mislijo na vojno, naj ne mislijo, da jih bodo rešile razdalje. Ne! Če imperialisti izzovejo vojno, se bo leta končala s popolnim porazom in razkrojem imperializma. Cloveštvo bo enkrat za vselej uničilo ta sistem, ki povzroča osvaljalne vojne...

Glede na vse večje vojaške proračune v deželah NATO, je sovjetska vlada sklenila povečati izdatke za obrambo v tekočem letu za tri milijarde 144 milijonov rubljev tako, da znašajo skupni izdatki za vojaške potrebe za leto 1961 12 milijard 399.000.000 rubljev.«

KONRAD ADENAUER:

»Ničesar ni, da bi se z Rusi pogovarjali o Berlinu!«

Na vprašanje komentatorja Morgana, če je sploh kaj v zvezi z Berlinom, da bi se lahko pogovarjali z Rusi, je Konrad Adenauer rekel: »Ne!«

HAROLD MACMILLAN:

»Ne želimo izzvati spor s Sovjetsko zvezo zaradi tega vprašanja, vendar je popolnoma jasno, da mi in naši zavezniki ne moremo ravnodušno gledati kršitev zavezniških pravic v Berlinu. Ogrožena je svoboda dveh milijonov prebivalcev Zahodnega Berlina. Prepričan sem, da bo g. Hruščev znova proučil ta problem.«

ROBERT MCNAMARRA, obrambni sekretar ZDA:

»Dejstvo, da namerava Sovjetska zveza povečati svoj vojaški proračun, ne smemo zanemariti. Običajna opreznost zahteva novo razčlenitev naše obrambne politike.

V tem trenutku smo tudi mi močni, mogoče še močnejši, kot katerikoli potencialni napadalec.«

VON BRENTANO:

»Mogoče bo prišel trenutek, ko bo moral NATO pokazati, da ne dovoli, da bi svobodni Ber-

lin izgubil svojo svobodo. Intervencija sile v Berlinu bi sprožila zavezniška zagotovila.«

HOLLIOCK: novozelandski predsednik:

»Berlin bo glavni dogodek leta 1961. Do konca leta bo to mogoče najbolj nevarno vprašanje na vsem svetu.«

»NEW YORK TIMES«:

Zaradi vsega tega je najhitrejša stvar, to se pravi stvar miru in samoohranitve, da svobodni svet v vsej popolnosti dojamemo nevarnost »zadeve Berlin« in se mobilizira, da jo dočaka pripravljen, v političnem, vojaškem, gospodarskem in psihološkem pogledu. V tem naporu sloni glavna teža na ZDA, posebno pa še na predsedniku Kennedyju.

RADIO MOSKVA:

Vse to vplije po govoru predsednika Hruščeva se odvijata pod geslom: »Zakaj je sploh potrebno začeti vprašanje mirovne pogodbe z Nemčijo? Zakaj se lotevati problema Zahodni Berlin? Saj gre vse gladko, naj tako tudi ostane.

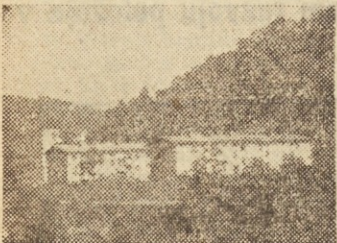
ČASOPISNE AGENCIJE NA ZAHODU:

Predsednik Kennedy, britanski predsednik Macmillan in francoski predsednik de Gaulle popolnoma soglašajo o tem, da branijo svoje berlinske pozicije, če bi jih Hruščev ogrozil.

7 dni v sindikatih

HRASTNIK: Iz občine Hrastnik bo odšlo na preventivno zdravljenje v letošnjem letu kar 114 delavcev, kajti letos je na voljo nekaj več sredstev.

Delavcem, ki bodo odšli na preventivno zdravljenje, bo do nekatere gospodarske organizacije odobrile izredni plačan dopust za ves čas, neka-

tere pa le sedem dni. Prav pa bi bilo, da bi drugo leto vse gospodarske organizacije priznale delavcem, ki bodo odšli na preventivno zdravljenje, za čas zdravljenja izredni plačan dopust.

● **ČRNOMELJ:** V Rudniku Kanižarica so ustanovili 3 ekonomske enote ter izvolili 3 svetce proizvajalcev. Prav tako so izvolili 3 pododbore sindikalne podružnice. Pripravljajo nova pravila podjetja.

Tudi v Železnicah BELT se pripravljajo na decentralizacijo. V kratkem bodo izvolili obratne delavce svete. Ustanovili bodo tri ekonomske enote s tremi obratnimi sveti.

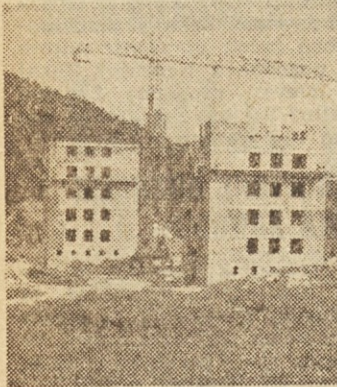
● **SEŽANA:** Kolektiv podjetja »Aluminij« v Kamnu se je odločil za uvedbo štirih ekonomskih enot, v katerih bodo prihodnji mesec izvolili organe upravljanja in poverjenike sindikalnih grup. Pripravljajo tudi že osnutke pravilnikov in poslovnikov.

LITIJA: Čeprav je bila Lesna industrija Litija ustanovljena šele 1957. leta, je dosegla v zadnjih letih pomembne uspehe. Podjetje je lani doseglo kar za 91% večji dohodek kakor leta 1957. Večji dohodek pa je bil dosežen zaradi večje produktivnosti, z mehanizacijo posameznih proizvodnih procesov in z boljšim izkoriščanjem notranjih rezerv v podjetju. Seveda pa je k temu uspehu precej pripomogla tudi opravljena prva faza rekonstrukcije podjetja, to je ureditev in modernizacija obrata za izdelavo furnirjev v Litiji.

KOSTANJEVICA NA KRKI: V torek, 4. julija, je Industrija perila iz Novega mesta preselila kostanjevski obrat iz dosedanjih prostorov v nove prostore v gradu. Stari prostori res niso bili primerni, zato je kolektiv Industrije perila s pomočjo ObLO Videm-Krško preuredil v gradu nekaj prostorov. Uredili so tudi sanitarije, garderobo in prostore za polurni počitek.

Svečani otvoritvi je razen drugih gostov prisostvoval tudi predsednik ObLO Videm-Krško.

KAMNIK: Delovni kolektiv podjetja »Titan« v Kamniku je letos namenil znatna sredstva za gradnjo stanovanj. Spomladi so začeli z gradnjo štirih stanovanjskih stolpnice. Dve 12-stanovanjski stolpnici bosta kmalu dograjeni. Prav-

kar so začeli z gradnjo tretje šestnadstropne stolpnice, v kateri bodo tudi ogrevalne naprave za celotno naselje. V tej stolpnici bo 22 dvosobnih stanovanj. V kolikor bo kolektivu »Titan« uspelo zagotoviti sredstva, bodo verjetno kmalu začeli graditi še četrto stolpnico. Tako bo lahko v tem naselju stanovalo skupno okrog 60 »Titanovih« delavcev s svojimi družinami.

ZAGORJE: Delovni kolektiv Industrije gradbenega materiala v Zagorju se je odločil s 1. julijem znižati cene apna v kosih in hidratiziranemu apnu za 20%. Kilogram apna v kosih velja zdaj 8 dinarjev, kilogram hidratiziranega apna pa 9 dinarjev.

IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN • IZ NAŠIH KOMUN

● »NANOS« POSTOJNA: Sedem ekonomskih enot

Prejšnji teden so po plodnih razpravah, v katerih je sodeloval ves delovni kolektiv, ustanovili ekonomske enote tudi v groističnem trgovskem podjetju »Nanos« v Postojni. Kolektiv se je odločil za sedem enot, ki zaposlujejo od 12 do 20 delavcev. V šestih enotah so že izvolili predsednike, v eni pa svet ekonomske enote. V »Nanosu« pričakujejo, da bodo v nekaj dneh končali tudi s tehničnimi pripravami za dejanski prehod k samostojnemu poslovanju ekonomskih enot. »Nanos« je prvo od štirih trgovskih podjetij v postojnski občini, ki je doslej ustanovilo ekonomske enote.

M. A.

● KOČEVJE: Mehanizacija v gozdarstvu

Mehanizacija pri gozdnih delih in mehanizirano spravlanje lesa iz gozdov je na gozdnih upravah Kmetijsko gozdarskega posestva Kočevje, ki ima svoje obrate v Mozlju, Kočevju, Stari cerkvi, Grčaricah, Podpreski in Velikih Lasčah,

ki se bodo vrnili z zvezne delovne akcije.

Med mladino pa je tudi čedalje večje zanimanje za delo mladinskih sekcij SZDL. Najbolj marljivi so mladi člani te sekcije pri 3. krajevni organizaciji SZDL, kjer priprejajo tudi predavanja.

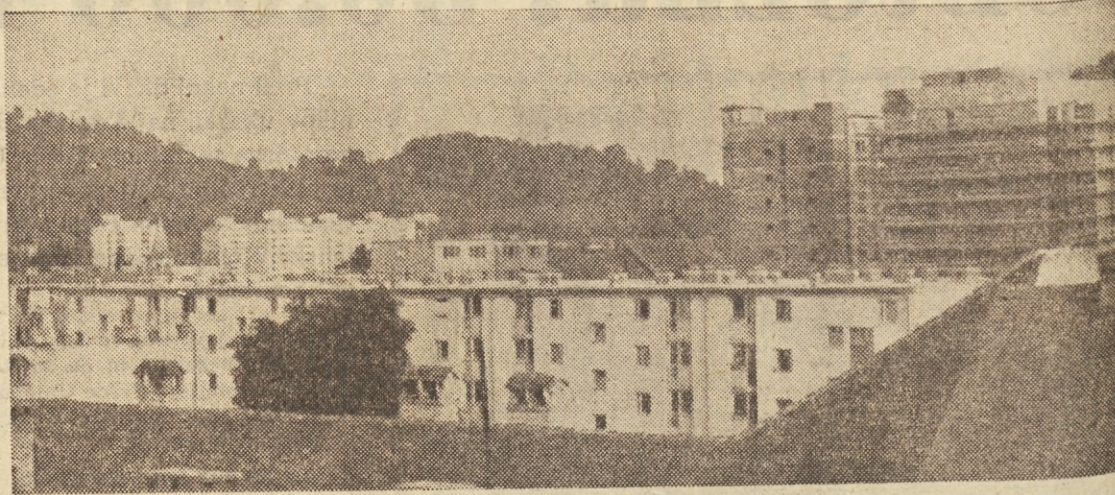
—sky

● LENDAVAL Potrebujejo novo pekarno

V Lendavi ugotavljajo, da bi bilo potrebno zgraditi še eno pekarno ali pa dosedanje razširiti in zgraditi še vsaj dve peči, saj z eno pečjo nikakor niso kos potrebam, čeprav obratuje ponoči in podnevi. Da se je potrošnja naglo povečala, dokazuje tudi promet. Pred dvema letoma je znašal 9 milijonov dinarjev letno, a lani je narasel na 28 milijonov. S. S.

● LENDAVAL Najbolj delavni v občini

Občinski odbor SZDL Lendava je razpisal tekmovanje med organizacijami SZDL. Naj-

Ljubljana se pripravlja na največjo proslavo, kar jih je kdajkoli doživelo naše glavno mesto. Za udeležence proslave bo kar najbolje poskrbela, še posebej pa bo marsikoga presenetila z novo podobo. Če bo koga zanesla pot v Streliško ulico, je skoraj ne bo mogel prepoznati. Tu so zrastle nove stolpnice, ki jih kaže naša slika (Foto: Danilo Domajnko)

ski odbor je o tem že razpravljal. Sta pa dve možnosti: ali naj bi zgradili nov zdravstveni dom ali pa k sedanjemu poslopiju ambulante dozdali nove prostore. Kaže, da bi bilo ceneje dograditi k sedanjim prostorom še nove in preurediti.

● POSTOJNA Nova poslopja

Prejšnji teden so dogradili na Tržaški cesti v Postojni novi motel s 46 ležišči. V nekaj dneh bodo dokončno opremili tudi restavracijski obrat motela, okoli pa primerno osvetlili in uredili cestišče.

V neposredni bližini motela gredo h kraju tudi dela pri izgradnji novih skladišč trgovskega podjetja na veliko »Nanos« Prestranek. Objekt, ki ima nad 5000 kv. m skladiščnih površin, je največje gospodarsko poslopje v mestu, saj meri v dolžino 110 m. Predvidevajo, da se bo podjetje preselilo iz Prestranka v Postojno že prihodnji mesec, ko bo ob skladiščih dokončano tudi novo upravno poslopje.

M. A.

narja, vendar vse do konca del ne bodo dobivali izplačane stimulacije. Če pa bo končni obračun pokazal dobiček, bodo ob zaključku del razdelili še ostanek osebnih dohodkov. Takšna odločitev je delavce pomirila in vrnili so se na delo.

Omenjena dejstva kažejo, da so ekonomske enote v tem podjetju še premalo samostojne, saj niti ne vedo, s kakšnimi sredstvi za osebne dohodke razpolagajo, da drugega sploh ne omenjamo.

Lahko se tudi vprašamo, ali bodo delavci vložili v delo toliko napora, kot doslej, ker ne bodo prejemali stimulacije? Napaka obratunalcev je to skupino pripravila do tega, da je že za nekaj mesecev naprej obsojena zopet na prejemanje plač, kot so jih bili nekdanj navajeni. Prejemali bodo plačo po urni postavki, procenke za delo v težkih pogojih in terenski dodatek, o stimulaciji pa ne bo govora. Tudi izjave, naj pobere delovne knjižice in zapuste podjetje, postavljajo delavce v pravi mezdni položaj.

Kaže, da je edinec njihova sindikalna organizacija pravilno doumela svoje naloge.

Vlado Erjavšek

● NOVO MESTO Na Dolenjskem pet mladinskih brigad!

Mladina je letos pripravila na Dolenjskem tako široko brigadno dejavnost kot je ne pomnimo po letu 1958, ko so gradili avtomobilsko cesto. Žal ni večje dejavnosti v Zasavju, tako da ne moremo reči, da se razlega brigadirski pesem od Kolpe do Krke in Save.

Kje homo letovali

V letošnjem letu bo iz občine Brežice prejel dopust ob morju 739 članov sindikalnih podružnic, kar je komaj slaba četrtina vseh članov sindikata. Upoštevani so tisti, ki bodo šli v počitniške domove. Sindikalni podružnici Tovarne pohištva in Rudnika Globoko sta s skupnimi sredstvi zgradili lastni počitniški dom v Savudriji ter v ta namen investirali lani in letos približno 4.500.000 dinarjev. Dom ima 24 ležišč, dnevni penzion pa stane 600 dinarjev, od česar polovico regresira podjetje (1). Prevoz Brežice bo letos postavil šotore v Savudriji, udeleženci pa se bodo hranili v počitniškem domu Tovarne pohištva. Agroservis je organiziral letovanje na otoku Hvaru, kjer ima v najemu zgradbo z 9 ležišči. Tu je dnevni penzion malo višji, vendar plačajo delavci in uslužbenci le 300 dinarjev dnevno. Kmetijsko gozdarstvo podjetje ima v najemu 26 ležišč v sindikalnem domu v Poreču, kjer bo na dopustu 234 članov njihove sindikalne podružnice.

IZ ELEKTRARNE V SOSTANJU V SELCE

Ze nekaj let odhajajo zaposleni v Termoelektrarno Sostanj na dopust v Selce, kjer imajo v zakup dveh hiši s 40 ležišči. Nekaj ležišč so odstopili sindikalni organizaciji uslužbencev občinskega ljudskega odbora. Člani kolektiva elektrarne pa imajo možnost letovanja še v mnogih drugih krajih, kjer ima svoje domove ELES.

Prihodnje leto bo imela elektrarna svoj lastni počitniški dom med Selcami in Crkvenicami, ki ga še gradi. Nacrti počitniškega doma kažejo, da bo to eden od najlepših domov v okolici Seč.

Rudnik lignita v Velenju in elektrarne v Sostanju sta nekaj ležišč odstopila tudi članom manjših podjetij, ki bi sicer ne imeli možnosti poceni letovanja. V. V.

● SLOVENIJA-CESTE Kaj povzroči malomarnost?

Trideset delavcev gradbenega podjetja Slovenija-cesta gradi na Ljubelju nad Tržičem predor. Ti delavci imajo samostojno ekonomsko enoto, ki gospodari (ali naj bi vsaj gospodarila) po svojem ekonomskem obračunu. Dejstva pa kažejo, da proizvajalci še nimajo vseh pravic gospodarjenja.

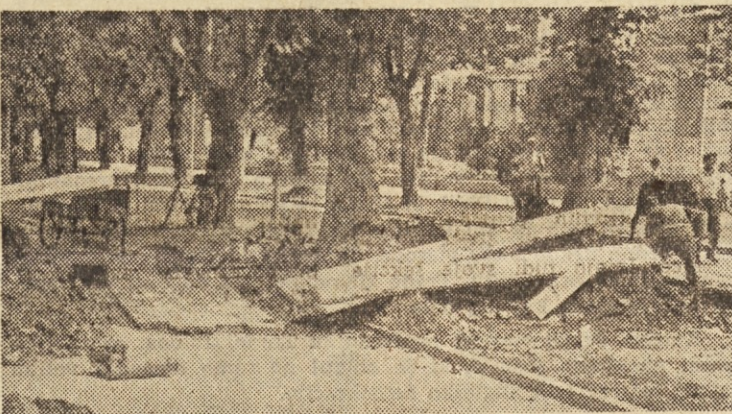
Delavci delajo po dvanajst ur na dan v zelo težkih pogojih in za tako delo so tudi sorazmerno dobro nagrajeni, saj prejemajo okrog 30.000 dinarjev mesečnih osebnih dohodkov. V maju pa je pri obračunu prišlo do napake. Omenjena skupina je dobila za celih 400.000 dinarjev preveč izplačanih osebnih dohodkov. Posamezni delavci so zaslužili tudi po 57.000 dinarjev, vendar se vse do 1. julija nihče ni domislil, da bi se to lahko dogodilo tudi zavoljo pomote.

Prvega julija so vsem delavcem, ki so pomotoma dobili preveč osebnih dohodkov, izdali nalog, naj denar vrnejo. Delavci so zaradi take odločitve vodstva podjetja demonstrativno zapustili delo.

Na hitro intervencijo Občinskega sindikalnega sveta Tržič so v podjetju prvi dan odgovorili, naj delavci dvignejo delovne knjižice in si poiščejo delo drugod, če jim tu ni všeč. Še isti dan je sindikalna podružnica podjetja ukinila vse potrebnosti, vendar delavci še vedno niso hoteli na delo.

Drugi dan, ko je občinski svet Tržič določil, da bo sestanek s kolektivom, pa se je pokazalo, da so politične organizacije v kolektivu o tem političnem problemu le dobro razmislile in našle izhod iz krize. Delavcem ne bo treba vrniti de-

bolj delavna v občini je bila organizacija SZDL v Veliki Polani, ki je bila nagrajena z radijskim aparatom.

V Izolu prihaja vse več dopustnikov. Ne moremo reči, da so presenečeni — kajti podobnih reči so vajeni, saj se ponavljajo z leta v leto — ko jih sredi mesta pozdravijo razkopane ulice in pločniki. Menda tudi ta dela sodijo v okvir turistične sezone (Foto: Milan Sparovec)

V Veliki Polani je prav tako delavna tudi mladinska organizacija, ki je v nekaj mesečih pripravila več veselih večerov in drugih prireditev, pred kratkim pa je začela izdajati svoj časopis — NOVICE.

S. S.

10 ekonomskih enot v »Pugledu«

Delavski svet Gostinskega podjetja »Pugled« v Kočevju se je odločil, da bo uvedel deset ekonomskih enot v okviru svojega podjetja. Vsaka poslovalnica bo posamezna ekonomska enota, v samem hotelu pa bo zaradi različnih del in večjega števila več ekonomskih enot. Pričakujejo, da jim bo uvedba ekonomskih enot pripomogla, da bodo gosti hitreje in boljše postreženi in da se bo odnos gostinskih delavcev do gostov še izboljšal.

D. V.

● VRHNIKA Novi prostori zdravstvenega doma?

Število zdravstvenih storitev, preventivno delo in ostala zdravstvena opravila na Vrhniki neprestano naraščajo. Zdravniki pregledajo v uri že 10 pacientov, zato je razumljivo, da storitve ne morejo biti kvalitetno opravljene. Razen tega so na tistem s prostori. Zdravstvena ambulanta bi potrebovala 10 novih prostorov. Občinski ljud-

● RIBNICA: Priprave na proslavo

Prebivalci občine Ribnica na Dolenjskem se skrbno pripravljajo na praznovanje dneva vstaje slovenskega ljudstva. Po vseh sindikalnih organizacijah in delovnih kolektivih ter ostalih političnih organizacijah so imeli te dni sestanke, na katerih so razpravljali o govoru predsednika republike tovariša Tita, ki ga je imel na slavnosti v Titovem Učicu. Posebej pa so obravnavali priprave na praznovanje. Mnogi bodo odšli na osrednjo republiško proslavo v Ljubljani. Razen z izrednimi vlaki, bodo prebivalci te občine potovali s lastnimi vozili in vozili delovnih kolektivov, ki bodo ta vozila dala na razpolago. Tako kot v ribniški občini se pripravljajo na praznovanje v kočevski, cerkniški in grosupeljski občini.

V. D.

● NOVO MESTO Štirinajst svetov ekonomskih enot v IMV

V industriji motornih vozil Novo mesto so 7. julija volili delavski svet podjetja, obratni delavski svet servisa in štirinajst svetov ekonomskih enot.

Organi upravljanja in vodstvo političnih organizacij so predlagali, katere pristojnosti naj bi imeli novi organi EE. O predlogu je razpravljal kolektiv. Vsi člani so bili seznanjeni z njim.

Sveti EE bodo imeli sledeče pristojnosti:

razpravljali bodo o planu podjetja, predvsem pa o planu svoje EE, o poslovanju, odločali o izvajanju zdravstveno in higiensko-tehničnih ukrepov, o nadurnem delu, o sprejemanju novih delavcev, o pritožbah delavcev, o sistemu nagrajevanja in o delitvi dohodka na osebne dohodke znotraj EE. Kasneje, ko se bodo ekonomske enote uveljavile, bodo dobile še druge pristojnosti. Vsaka EE bo imela tudi svojo komisijo za higiensko-tehnično varstvo in disciplinsko komisijo. SZ

● RIBNICA: Za 200 milijonov dolžnikov

V ribniški občini so v zadnjem času ustanovili v vseh večjih podjetjih ekonomske enote in decentralizirali tudi delavsko upravljanje. Prizadevajo si, da bi čimbolj povečali proizvodnjo in storilnost in zmanjšali stroške proizvodnje v okviru teh enot. Težave pa imajo zaradi obratnih sredstev, saj imajo gospodarske organizacije v občini za več kot 200 milijonov dinarjev dolžnikov.

V. D.

● IZOLA: Mladina v počitnicah

Kot vedno doslej, bo tudi letošnje poletje prispevala mladina izolske komune lep delež v delovnih akcijah pri urejanju raznih objektov. Medtem ko se bo udeležilo zvezne delovne akcije na avtomobilski cesti »Bratstvo in enotnost« 15 mladincev in mladink, bo več kot 80 članov Ljudske mladine nadaljevalo z gradnjo športnega parka v Izoli.

Razen tega bo mladina izolske komune izvedla svoj lastni program v počastitev 20. obletnice vstaje skupno z brigadirji,

MAR SE JIM
ROGAJO?

Kot da bi se rogali vsem, pravijo prebivalci Ilirske Bistrice. Namreč vsem tistim, ki bi se radi v teh pasjih dneh kopali v bazenu, najbolj pa graditeljem bazena.

Za kaj gre?

V Ilirski Bistrici imajo plavalni bazen. Pravi, olimpijski. Moderni in lep. Mimogrede, to je edini plavalni bazen na Primorskem. Kaj pomeni tak bazen v vročih dneh vsakemu naselju, ni potrebno razlagati. Tudi ne, kaj pomeni prebivalcem Ilirske Bistrice. Žal pa moramo govoriti v preteklem času, čeprav je bazen še vedno tu, kjer so ga zgradili vojaki Jugoslovanske ljudske armade 1952. leta, le da je danes prazen, suh, kot pravijo Bistričani. Pa ne zaradi tega, ker ne bi bilo vode, temveč, ker je ni v bazenu.

Zakaj?

Kot rečeno, so bazen pred leti zgradili vojaki JLA, pozneje pa ga izročili v upravo mestu. Ta bazen je nudil hlad in zdravo razvedrilo vsem Bistričanom, še posebno pa ga je bilo veselo več

Razcepljene sile

Športno življenje
v tovarni celuloze
in papirja • Ni vse
rožnato • Obisk
pri športnikih v
Vidmu - Krškem

Predsednik sindikata v Tovarni rotapapirja, tovariš Zoran Dular, je v tem podjetju že od prvih dni. Pozna vse ljudi in probleme, ki se porajajo v podjetju in izven njega. Seveda mu tudi športno življenje v tovarni in v Krškem ni tuje.

»Ze več let naši delavci sodelujejo na tradicionalnih »papirniadah«, ki smo jo lani organizirali pri nas«, je začel pripovedovati predsednik sindikata. »Vsako leto prirejamo razne športne prireditve tudi ob 1. maju, dnevu mladosti in občinskem prazniku. Lani smo ob 1. maju organizirali tekme v šahu, krosu in atletiki.«

PREDVSEM STRELCI

V tovarni so se kmalu pojavili prvi zarodki športnega življenja. O plavalcih in njihovih uspehih vedo že po vsej Sloveniji. Pojavili so se tudi rokometarji in odbojkarji. Nato še kolesarji, kedačji in boksarji. Predvsem pa strelci. Le-ti so v svoji družini »Celuloza« nadvse prizadevni. Imajo odprto moderno strelišče, prerejajo pogosto razna tekmovalna, sodelujejo na občinskih in okrajnih prireditvah. Lani so imeli v Krškem republiško in državno prvenstvo v predvojaški vzgoji, pri katerem je strelska družina izdatno pomagala.

Toda kljub uspehom, ki jih ni mogoče zanikati — v Krškem vendarle ne gre vse tako, kot bi bilo želeli. Sam predsednik je v pogovoru priznal, da je športno življenje v podjetju še precej kampanjsko. Predvsem je čutili že dlje časa potrebo po močnejši, enotni organizaciji, po nekem večjem društvu, ki bi zajelo vso razcepljeno dejavnost. V tovarni so začeli rokometarji »Celuloze«, potem pa so se nekega dne »osamosvojili«. Isto se je zgodilo s plavalci. Boksarji so obesili rokavice na klin — tisti, ki je skrbel za to panogo, je menda odšel v Koper. Tudi kolesarji so zdaj samostojni.

Zanimalo me je, kaj je temu vzrok. Morda pomanjkanje kadrov? Osebnostna trenja? Želja po večjih finančnih sredstvih?

»Sam ne vem«, je odvrnil tovariš Dular, »vsekakor pa čutimo, da bi morali te razcepljene sile nekako združiti.«

»Kako da so odšli plavalci?« me je zanimalo.

»Tako kot drugi. Ustanovili so svoj klub.«

»Se dela inženir Junc?«

Dobil sem odgovor, da ne več. Da se je — kot pravimo — povlekel. Bil je med glavnimi iniciatorji plavalnega športa v Krškem. Tudi njegova žena — znana plavalca in nekdanja državna prvakinja — je veliko pomagala kot trenerka. Zdej ga ni več blizu.

»Zakaj?« sem hotel vedeti.

Da ne ve točno, mi je pojasnjeval predsednik. Zdej vodi plavalce geometer Breskvar, oče znane plavalke Vesne Breskvarjeve.

POGOVOR O KADRIH

Vprašal sem, če so v tovarni že kdaj mislili, da bi nastavili za šport plačanega strokovnjaka.

Ne, na to še niso mislili, mi je odvrnil predsednik. Potem je še pojasnjeval, kako se vse bolj zaostrujejo kriteriji ekonomike, da se pač vsako podjetje otesa »neproduktivnih« moči.

»Imate v tovarni svojo godbo?« sem na lepem vprašal.

Dobil sem pritrdilen odgovor. Še več! Izvedel sem, da je godbenik poklicna moč. Plačan strokovnjak. Za sindikalno godbo prispeva vsak delavec mesečno 30 din. Ni mnogo to — okoli 28.000 se zbere na mesec. Seveda, to ni dovolj za mesečno plačo kapelnika. A vendar, nekaj je le.

Ko sem odhajal iz tovarne, sem premišljeval. Kako dolgo bo še v tovarnah tičala ta mi-

Velika tovarna rotapapirja, ki je pred leti zrasla v Vidmu, je danes eden naših velikih industrijskih gigantov. Tovarna daje kruha skoraj 1000 delavcem in uslužbencem. V kratkem bodo tovarno še povečali, tako da bo lahko podvojila svojo proizvodnjo rotapapirja. Ob tovarni se je pred leti pojavilo tudi nekaj krasnih športnih objektov — predvsem eden najlepših plavalnih bazenov, igrišči za roketmet in odbojko ter nekatere naprave za atletiko. In ob športnih napravah so zrasli športniki... Kdo ne pozna mlade plavalne ekipe »Celuloze«, ki ima v svojih vrstah celo republiške in državne prvake? In kdo ne pozna drugih športnikov iz Tovarne rotapapirja, ki se že vrsto let udeležujejo popularnih »papirniadah«?

selnost, da je plačan športni trener odveč, nekoristen, neproduktiven? Kdaj bo prodrla zavest, da lahko tak človek letno prihrani podjetju in skupnosti težke milijone? Kdaj bodo ljudje spoznali, da je preventiva stokrat cenejša kot kurativa, da je boljše s športom boleznim preprečevati kot pa jih pozneje zdraviti. Toda verjetno bo steklo še precej vode po Savi, preden se bodo zlomila zastarela pojmovanja o vlogi športa.

ŠE VEDNO V TELOVADNICI KINO

Onstran Save, na desnem bregu, leži Krško. Za hip sem pogledal še tja, da vidim, kako živi in dela društvo »Partizan«.

Novice? Pravzaprav jih ni kaj prida. Društvo »Partizan« ima že vsa leta od osvoboditve sem v telovadnem domu — kino! Društvo in obe šoli — osemletka ter sednja tehniška šola — vadita v ozki dvorani (če sploh zasluži to ime), dolgi 12 in široki 6 m. V telovadnem domu je pa kino. Kaj hočemo? Ekonomizacija pač! Društvo mora nekako živeti. In če dobi na vstopnini letno kakih 200 tisoč, si še pomaga za silo iz stiske. Občina je pa verjetno tudi vesela, da nima na glavi in plečih še enega več, ki pride tarnat za dotacijo. Sicer pa je vadba v društvu, kljub tesni telovadnici, redna. Imajo okoli 300 aktivnih pripadnikov in vse oddelke, celo člane in članice. Imajo tudi svoje sekcije za nogomet, roketmet in namizni tenis, ki sodelujejo v podzveznih ligah.

ŠTEVILKA, OB KATERI SE JE VREDNO ZAMISLITI:
V športu 4,66 odstotkov
zaposlenih

Plenum ObSS Novo mesto je na svoji seji sprejel sklep, da se organizirajo v okviru ObSS delavske športne igre, ki naj bi bile vsako leto v mesecu septembru ali oktobru.

Športna dejavnost v kolektivih oziroma športna rekreacija, kot jo imenujemo, je razvita samo v nekaterih večjih kolektivih — »Pionir«, »Novotek«, ŽTP, IMV, ONZ in še v manjšem številu v nekaterih drugih kolektivih. Če primerjamo število zaposlenih s številom tistih, ki aktivneje delajo, lahko vidimo, da jih je zelo malo — komaj 4,66 %.

Zaradi tako majhnega števila vključenih v športne aktivnosti v kolektivih je plenum sprejel sklep, da se vsem SP, ki imajo možnost, priporoči ustanovitev športnih aktivov. Manjši kolektivi, ki teh možnosti nimajo, se

100.000 DINARJEV LETNA
DOTACIJA

Občina ima tudi svoj Svet za telesno kulturo, družbeni organ, ki bi moral skrbeti za rast telesnovzgojnega življenja v društvi in šolah. Toda, kaj naj naredi ta organ, če je dobil lani dotacijo komaj — sto tisoč dinarjev? Ta sredstva ne bi zadostala niti za to, da bi vso mladino, ki je lani nastopila v Novem mestu na zletu »Bratstva in enotnosti«, opremil s telovadnimi hlačkami in majicami. Kje pa so še ostale potrebe? O tesni šolski telovadnici smo že govorili. Šola je močno oddaljena od stadiona in igrišč ob tovarnah, pri šoli pa ni nobenih športnih objektov. Šele letos upajo, da bodo zbrali toliko sredstev, da bodo za šolo lahko začeli urejati igrišča za odbojko, roketmet in košarko.

Vsekakor v Krškem stvari ne gredo gladko kot po maslu. Slišiš lahko precej nasprotujoče si govorce: tu pravijo, da v partizanskem društvu poznajo le orodno telovadbo in proste vaje, tam pa spet slišiš, da daje tovarna prav malo pomoči »Partizanu«, da se sindikalna športna tekmovalna spreveržejo v navadne izlete, da tovarna s svojim bazenom ustvari vsako leto več kot milijon dinarjev dobička, tako da si v kopališču lahko kupijo televizor in podobno. Vse kaže, da ne bi bilo napak razmisliti o ustanovitvi enotne, čvrste organizacije, ki bi povezovala razcepljene sile ter uživala vso moralno ter materialno podporo tovarne in drugih činiteljev. I. P.

PRIPRAVE NA DELAVSKE
ŠPORTNE IGRE V NOvem
MESTU

naj združijo — dva ali trije kolektivi v en športni aktiv.

Kljub temu, da še ni bil zapis za prijave za športne igre, so se že začele priprave v nekaterih športnih aktivih.

Brzoturnir v Trziču

Pod pokroviteljstvom občinskega sindikalnega sveta Trzič, je bil v nedeljo, 9. julija v Trziču velik brzopotezni šahovski turnir moštev iz vse Gorenjske. Turnir je bil v počastitev dvajsetletnice revolucije. V tekmovalstvu je sodelovalo devetnajst ekip, največje presenečenje pa je pripravila domača ekipa, saj se je v izredno močni konkurenci uvrstila na drugo mesto.

Najboljši ekipi in najboljšemu posamezniku je občinski svet poklonil lepa pokala.

Rezultati VI. letnih športnih iger ZSSA »Elektre«

Tek čez drn in strn — člani 1500 m: 1. Elektro - Ljubljana-mesto, 2. Elektro - Sežana, 3. Elektro - Gorica. Skupno je nastopilo 18 ekip.

Starejši člani — moški 800 m: 1. ELES - Ljubljana, 2. Elektro - Maribor-okolica, 3. Elektro - Ljubljana-mesto.

Tek na 100 m — moški: 1. Gluk Franc (Elektro - Maribor-okolica), 2. Ivan Velikonja (Soške elektrarne). Skupno je nastopilo 54 tekmovalcev.

Članice — 80 m: 1. Ivanka Ušaj (Elektro - Gorica), 2. Zora Dobnik (Elektro - Celje), 3. Irena Avbelj (Elektro - Kranj). Skupno je nastopilo 23 tekmovalk.

Skok višino: 1. Adon Rančigaj (Elektro Sava - Kranj), 2. Dusan Bratina (Soške elektrarne), 3. Pavel Slapnik (Soške elektrarne). Nastopilo je 31 tekmovalcev.

Skok v daljino — ženske: 1. Ivanka Ušaj, 2. Breda Guštin (Elektro - Sežana), 3. Judita Tiller (Elektroprojekt). Nastopilo je 16 tekmovalk.

Skok v višino — ženske: 1. Breda Guštin, 2. Ivanka Ušaj, 3. Stanka Komej (Elektro - Gorica). Skupno je nastopilo 12 tekmovalk.

Štafeta 4x100 m: 1. Elektro - Maribor-okolica, 2. Elektro - Sežana, 3. Soške elektrarne.

Skok v daljino — moški: 1. Edi Slivnik (Elektro - Zirovnica), 2. Stanko Mlekuž (Soške elektrarne), 3. Janko Porle (Elektro - Maribor-okolica). Nastopilo je 52 tekmovalcev.

Met kroglice — moški: 1. Adolf Kravanja (Soške elektrarne), 2. Mirko Zorž (Elektro - Tolmin), 3. Drago Kopac (HE Medvode). Nastopilo je 49 tekmovalcev.

Met kroglice — ženske: 1. Stanko Komej, 2. Irena Lazej (Elektro - Gorica), 3. Judita Tiller. Nastopilo je 14 tekmovalk.

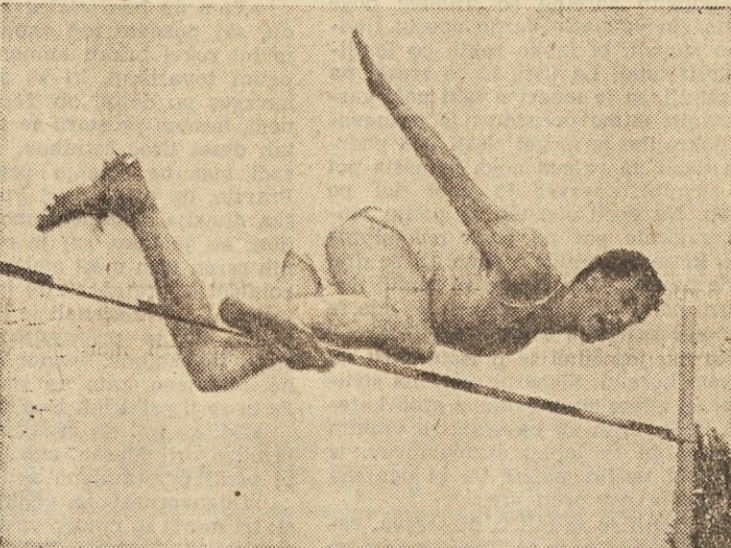
ATLETIKA — TOČKOVANJE
EKIP

Moški: 1. Elektro - Maribor-okolica, 2. Soške elektrarne, 3. HE Medvode. Nastopilo je 10 ekip.

Ženske: 1. Elektro - Gorica, 2.

MLADA PLAVALKA SOUVANOVA JE V ZADNJIH DNEH, POSEBNO PA V ZADNJEM KOLU SLOVENSKE PLAVALNE LIGE, KI JE BILO V KRŠKEM, POKAZALA IZREDEN NAPREDEK. JE PRAVZAPRAV EDINA TEKMOVALKA, KI RESNO KONKURIRA SEDAJ NAJHITREJŠI SLOVENKI V VODI JUSKI PODLESNIKOVI V PLAVANJU NA 100 m PROSTO IN 100 m HRBTNO

ZNANI DESETEROBOJEC ING. BRODNIK IZ CELJA, KI JE ČLAN TAMKAJSKEGA KLADIVARJA, SI JE V ZADNJIH REZULTATI V DESETEROBOJU PRIBORIL TAKSEN SLOVES, DA GA UVRSČAJO ŽE MED EVROPSKO ELITO

MINULE DIRKE V OPATIJU, KI JIH JE OBISKALO OKOLI 40.000 GLEDALCEV, SO BILE NAJBOLJŠE IN »NAJHITREJŠE« DOSLEJ. NOV ABSOLUTNI REKORD PROGE JE 136 km NA URO. PRIREDITEV SO OBISKALI TUDI STROKOVNJAKI MEDNARODNE FEDERACIJE IN KAJ LAHKO SE ZGODI, DA BODO ŽE PRIHODNE LETO MEDNARODNE AVTOMOTO DIRKE V OPATIJU TOČKOVALI TUDI ZA SVETOVNO PRVENSTVO

Elektro - Sežana, 3. Elektroprojekt. Nastopilo je 6 ekip.

Odbojka — moški: 1. HE Vuzenica, 2. Elektro - Sežana, 3. Elektro - Gorica.

Ženske: 1. Elektro - Gorica, 2. Elektroprojekt, 3. Elektro - Sežana. Skupno je nastopilo 21 moških in 6 ženskih ekip.

KEGLJANJE
Moški: 1. Elektro - Celje (502 keglja), 2. Elektro - Gorica (476), 3. Elektro - Kranj (468). Nastopilo je 22 ekip.

Ženske: 1. Elektro - Celje, 2. Elektro - Kranj, 3. Elektro - Slovenj Gradec.

Posamezniki: 1. Kranjc Ivo, 2. Jože Turk, 3. Mirko Gregel. Nastopilo je 148 kegljačev.

NAMIZNI TENIS

Moški: 1. Elektrarna Soštanj, 2. Elektroprojekt, 3. Elektro - Kočevje. Ženske: 1. Elektrarna Trbovlje, 2. Elektro - Koper, 3. Elektro - Slovenj Gradec. Nastopilo je 32 moških in 9 ženskih ekip.

SAH
1. Elektroprojekt, 2. Elektro - Sežana, 3. Elektrarna Soštanj. Nastopilo je 30 ekip.

STRELJANJE
1. Elektroprojekt, 2. ELES, 3. Elektro - Ljubljana-mesto. Nastopilo je 33 ekip.

Posamezniki: 1. Judita Tiller, 2. Ivan Jagin, 3. Marjan Zaletež. Skupno je nastopilo 119 tekmovalcev in tekmovalk.

PLAVANJE
Člani — 50 m: 1. Niko Irt (Elektro - Trbovlje), 2. Janez Dular (ELES), 3. Jože Zelenšek (TE Trbovlje). Nastopilo je 49 tekmovalcev.

Starejši člani: 1. Jože Jamnik (Elektro - Ljubljana-okolica), 2. Milovan Mihorac (ELES), 3. Gustav Erklavec (Elektro - Ljubljana-mesto).

Članice — 50 m: 1. Marija Cizelj (Elektro - Krško), 2. Slavka Irt (TE Trbovlje), 3. Stanka Komej (Elektro - Gorica). Nastopilo je 12 tekmovalk.

CELJSKI KOLEKTIVI ZA OBČINSKI PRAZNIK IN DAN VSTAJE

Za velike zmage v narodnoosvobodilni borbi in v povojni izgradnji socializma
čestita ob prazniku vstaje in občinskem prazniku kolektiv

MESNINE CELJE

podjetje za proizvodnjo mesa in mesnih izdelkov

Kolektiv grosističnega
trgovskega podjetja

TKANINA — GALANTERIJA CELJE

čestita ob dvojnem praznovanju

Priporoča se vsem svojim poslovnim prijateljem za še uspešnejše sodelovanje v prihodnje

Mnogo borbenih pozdravov za občinski praznik in dan vstaje

Trgovsko podjetje s tekstilom VOLNA CELJE

Kolektiv bo tudi v prihodnje z vso prizadevnostjo ustregel vsaki želji potrošnikov.

Vsemu ljudstvu Jugoslavije ob našem celjskem prazniku in ob 20-letnici vstaje čestita kolektiv

Uprave za ceste in kanalizacije CELJE

KOLEKTIV celjskega podjetja FINOMEHANIKA

čestita za dvojno praznovanje z željo, da bi potrošniki tudi v prihodnje z zadovoljstvom obiskovali njihovo podjetje

Za občinski praznik in dan vstaje čestita kolektiv

TRGOVSKEGA PODJETJA

KURIVO — CELJE

Prepričajte se o solidnosti naših uslug

Vsemu delovnemu ljudstvu Jugoslavije čestita za dan vstaje, Celjanom pa za občinski praznik

KOLEKTIV KOMUNALNE BANKE CELJE

Kolektiv trgovskega podjetja na debelo s specerijskim in kolonialnim blagom

MERX — CELJE

Tomšičev trg 3

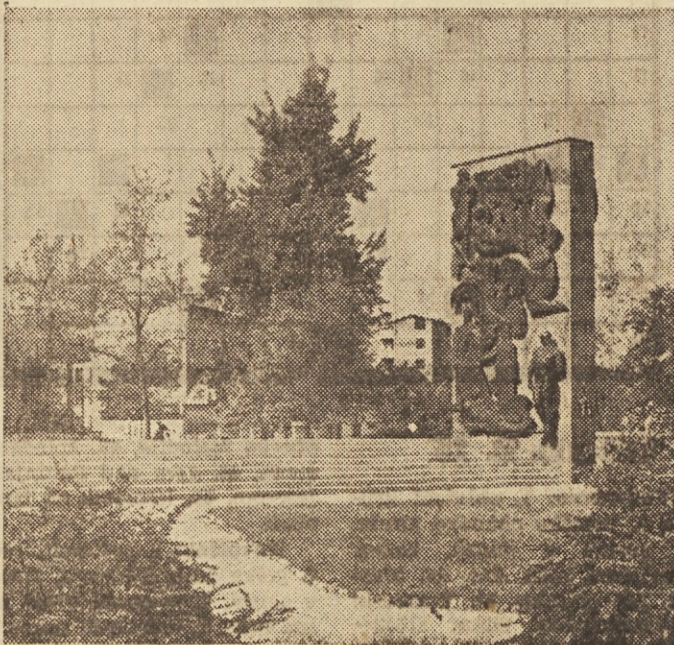
čestita za občinski praznik in dan vstaje ter se priporoča vsem svojim sodelavcem za še uspešnejše sodelovanje

Komaj je okupator dobro stopil na slovenska tla, že so se tudi v Celju začeli zbirati prvi uporniki. Ze za prvi maj 1941. leta so skojevci posuli celjske ulice z letaki Osvobodilne fronte. Med ljudmi je vrelo in akcije so sledile akcijam.

V bližini Šentjurja so se začeli zbirati najbolj revolucionarni proletarci celjskega okoliša. Na Razsulem se formira prva partizanska četa tega območja — Celjska četa. To je bilo julija 1941. leta.

V spomin na prve dni upora slavi občina Celje 20. julija svoj občinski praznik. Tudi letos se bodo občani spomnili vseh prvih akcij Celjske čete. Spomnili se bodo izdaje, s katero je bila celjska četa skoraj uničena. Spomnili se bodo vseh žrtev, ki jih je dalo Celje za osvoboditev izpod okupatorjevega nasilja. Še posebej se bodo spomnili tudi vseh žrtev zloglasnega celjskega zapora »Starega piskra«.

Letošnje praznovanje pa je zaradi velikih zmag v gospodarstvu in družbenem življenju nasploh še mnogo bolj pomembno. Celjska občina je zlasti v zadnjih letih tako napredovala, da jo lahko danes štejemo med gospodarsko in družbeno-politično najbolj razvite občine pri nas.

ZA OBČINSKI PRAZNIK — 20. JULIJ — IN DAN
VSTAJE — 22. JULIJ — ČESTITAJO VSEMU DELOV-
NEMU LJUDSTVU JUGOSLAVIJE

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR

OBČINSKI ODBOR SZDL

OBČINSKI SINDIKALNI SVET

OBČINSKI KOMITE ZK

OBČINSKI KOMITE LMS in

OBČINSKI ODBOR ZB

BORBENI POZDRAV ZA OBČINSKI PRAZNIK IN
DAN VSTAJE

LESNO PODJETJE

CELJE — LAVA 7

Podjetje opravlja vsa parketarska dela s svojim materialom in nudi vse vrste rezanega lesa

Kolektiv mizarskega
podjetja

POHIŠTVO — CELJE —

pozdravlja ob praznovanju obletnice vstaje in za občinski praznik vse delovno ljudstvo Jugoslavije

Gostinsko podjetje

MAJOLKA

Celje, Prešernova 3
čestita za občinski praznik in dan vstaje ter se priporoča s svojo solidno postrežbo

Kolektiv Trgovskega
podjetja s tehnično
železnino in kovinskim
blagom

ZELEZNINAR, CELJE

Stanetova ulica 4

čestita za občinski praznik in dan vstaje z zagotovljeno, da si bodo tudi v prihodnje kar najbolj prizadevali s svojim gospodarstvom koristiti naši socialistični skupnosti

Za dan vstaje in občinski praznik se čestitkam pridružuje tudi

Trgovsko podjetje Kristalija — Celje

Kolektiv obvešča, da imajo na zalogi mnogo najrazličnejšega porcelana, stekla in keramike

Komunalno podjetje JAVNE NAPRAVE CELJE

s svojimi obrati:
SNAGA, TRZNICA, KOPALISCE, PRALNICA, KOLNARICA IN TEHTNICA
čestita za občinski praznik in dan vstaje vsem delovnim ljudem Jugoslavije

Ob 20-letnici vstaje in za občinski praznik čestita

Trgovsko podjetje VESNA — CELJE

Vsem našim proizvajalcem čestita za občinski praznik in za dan vstaje

Okrajni zavod za socialno zavarovanje CELJE

Borbene pozdrave vsemu ljudstvu Jugoslavije ob dnevu vstaje in za občinski praznik pošilja kolektiv

Gostinskega podjetja Branibor — Celje

Prizadevni kolektiv podjetja

FOTOLIK — CELJE

čestita za dan vstaje in občinski praznik

Kolektiv
celjskega podjetja

Prevoznništvo

čestita vsem delovnim ljudem za občinski praznik in dan vstaje

Tudi

Restavracija Koper Celje

se pridružuje čestitkam za dan vstaje in občinski praznik

Ob velikem praznovanju čestita tudi kolektiv tovarne

»AERO« — Celje

Tovarna glinice in aluminija

»Boris Kidrič« Kidričevo

PROIZVAJA:

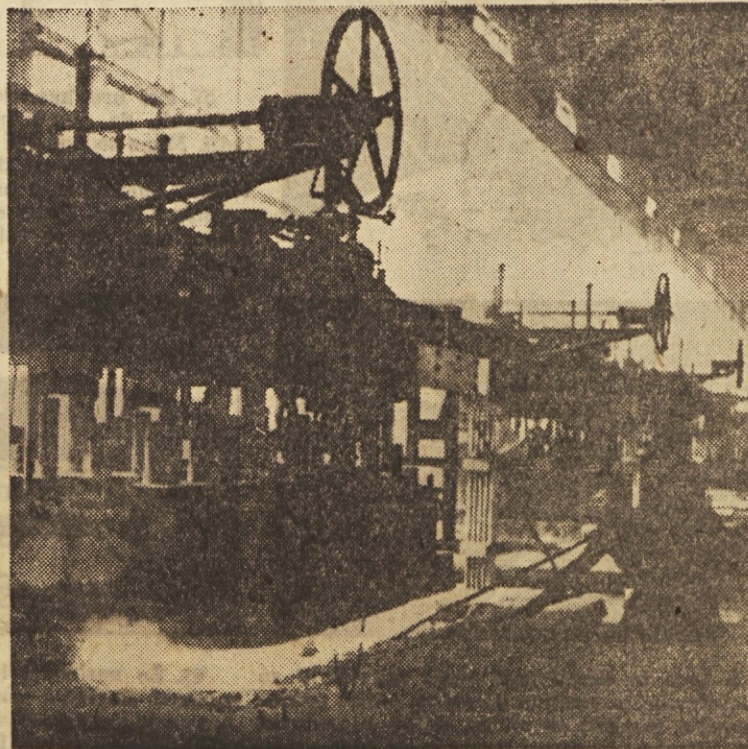
- surovi aluminij v valjarniških formatih in ingotih
- kalcinirano glinico Al_2O_3
- katran in mešanice fenola

PRIPOROČAMO SE ZA NAROČILA

TELEFON: 23-12, 27-69 — Maribor, Kidričevo 2, 10

TELEKS: Kidričevo 03316

Pošta Kidričevo — železniška postaja Kidričevo

HUMORESKA

ŽIKA ŽIVULOVIC-SERAFIM:

Hotelske rezervacije

Državljan se je povsem naslonil na okence.

— Torej, soba z eno posteljo?

— Tako je.

— Številka 76, tretje nadstropje?

— Da.

— Ali ste prepričani, da me ne bodo izselili, če se pojavi kakšen tujec v pisani krajci?

— Prepričan sem.

— Na kakšni osnovi ste prepričani?

— Tovariš, ne gnjavi — za tarnajo za njim.

— Oprostite, pravico imam, da vprašam za svoj denar. Ali je umivalnik na desni ali na levi strani od vhodnih vrat?

— Na desni strani?

— Ali sta pri mizi dva stola ali eden?

— Eden.

— Ali ima okno zaveso ali samo rolet?

— Oboje.

— Ali je omara vzdana ali je del opreme?

— Vzdana je.

— Kakšne je barve?

— Toda tovariš, zakaj vam bo tolikšen osebni opis? — toži njegov sosed.

— Mogoče je v službi pri izdajanju osebnih legitimacij in mu je šlo v kri — navrže drugi.

Državljan se mučeniško obrne k skupini.

— Tovarišice in tovariši, preteklo leto sem dobil precejnejše podatke, kot so tile, ko sem prišel v hotel so me namestili pod streho, v sobi tipa Razkolnikov.

— Nikjer ni rečeno, da bo tako tudi letos — pripomni neki tovariš — Vi ne verujete v progres.

— Že verujem — pravi osumljeni — toda ne bi želel, da se zaletim?

— Malomeščan — konstatira prezirljivo zavesten tovariš.

— Majhno imam plačo — opravičuje svoje stališče državljan. Vstopi nova oseba. Na treh prstih ima tri prstane.

— Torej, hotel »Argentina«, Dubrovnik.

— Dnevni penzion je...

— Me ne zanima. Povejte mi skupno vsoto. Dva meseca, štiri osebe — prekine informacijo lastnik treh prstanov in se prijazno smehlja. — Prosim vas, pohitite, čaka me moj avto.

Ko plača, opazi zraven sebe moža z očali in sinčkom.

— Zdravo, profesor, kako se kaj imate?

Potem gre. Sinko gleda očeta.

— Očka, kaj dela naš sosed?

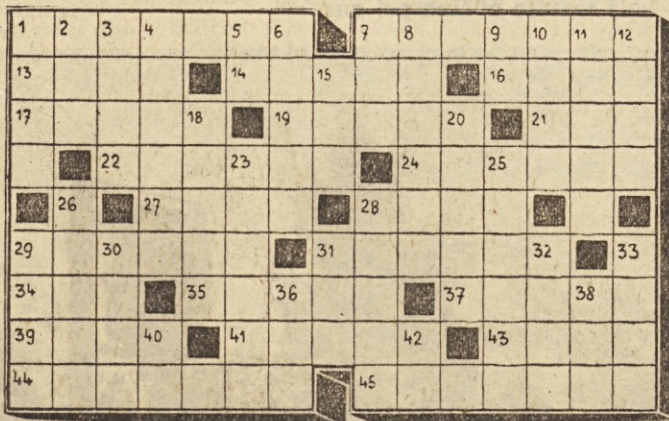
— Sobo pleska.

Sinko dolgo molči, nato ves zamišljen vpraša:

— Zakaj ti mene tako goiš k učenju?

Oče plačuje camping na Kopaoniku.

— Očka, zakaj neki imaš fakulteto?

Križanka št. 26

Vodoravno: 1. obloženi kruhek, 7. vojaške obhodne straže, 13. zareza v dogah, kamor vstavljamo sodu dno, 14. blaznež, 16. obluba, 17. francoski impresionistični slikar (1832—1883), 19. predrimski železna doba, 21. pozdrav starih Rimljanov, 22. letala, 24. vagon z gorivom pri lokomotivah, 27. staroslovansko pleme, 28. pokrivalo, 29. stranska krila pri stavbah, 31. čistilni pripomoček, 34. oblika razcvetja, 35. velika vrsta papirge, 37. apotekar, 39. vrsta vulkanskega otoka, 41.

operna melodija, 43. koledarska enota, 44. gora nad Bohinjskim jezerom, 45. letovišče ob istrski obali.

Navpično: 1. seštevek, vsota, 2. grška črka, 3. deveta stopnja v glasbi, 4. iz enega debila iztesan čoln, 5. veznik, 6. vodna vozila, 7. število, 8. sol očetne kisline, 9. grška črka, 10. velika muha, ki posebo nadleguje kopalce, 11. slovenski literarni zgodovinar, ki je 1899. napisal Slovenski pravopis (Franc 1846—1916), 12. lahko hlapljiva tekočina, 15. oznaka italijanske radijske družbe, 18. črnilo, 20. država v predelu Himalaje, 23. brisača, 25. princip, 26. muza ljubezenskega pesništva, 28. tatvina, 29. pritisk, 30. najmanjši delec snovi, 31. tekočina v telesu, 32. anglosaška ploskovna mera, 33. zlitina bakra in kositra, 36. naplačilo, 38. starogrška boginja zapeljivosti, 40. nota v solmizaciji, 42. indijski denar.

REŠITEV PREJSNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. steklo, 6. Agripa, 11. po, 12. lakomež, 15. il, 16. ide, 18. komoda, 19. bik, 20. salo, 22. viti, 23. Tana, 24. iks, 25. Kr, 26. trn, 27. kita, 29. oris, 31. stol, 34. oda, 35. aboten, 37. upi, 38. ko, 39. plenilec, 41. in, 42. slepar, 43. omizje.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Pred dnevi smo dobili od tajnika Občinskega sindikalnega sveta Ptuj tovariša Feliksa Bagra pismo, ki ga velja v celoti objaviti tudi v naših obvestilih. Takole nam piše:

»Danes nas je na Občinskem sindikalnem svetu Ptuj zelo razveselil obisk poverjenika Delavske enotnosti v sindikalni podružnici izvoznega podjetja »Perutnina« Ptuj, tovariša ALOJZA KMETECA, ki nam je prinesel naslove štirinajstih novih naročnikov na naše sindikalno glasilo. Tovariš Kmetec nam je povedal, da je v podjetju zaposlenih 95 delavcev. Delavska enotnost pa dobiva kar 56 zaposlenih. Dvajset članov kolektiva bere Delavska enotnost pri svojih družinskih članih, ki so nanjo naročeni in delajo v drugih podjetjih. Tovariš pa nam je zagotovil, da bo pridobil še deset novih naročnikov, tako da bo vsakdo iz »Perutnine« Ptuj dobival Delavska enotnost na svoj naslov, ali pa pri svoji družini.

Uspeh je bil dosežen z marljivostjo in prizadevnostjo tovariša Alojza Kmeteca, ki je v stalnem stiku z naročniki Delavske enotnosti in člani sindikalne podružnice.

Ta primer daje Občinski sindikalni svet Ptuj za zgled vsem ostalim poverjenikom Delavske enotnosti v Sloveniji in izreka tovarišu Alojzu Kmetecu in sindikalni podružnici »Perutnina« Ptuj vse priznanje.

Hkrati se za prizadevnost tovariša Kmeteca, razen tega pa tudi agilnega sindikalnega delavca Feliksa Bagra zahvaljuje naša uprava.

Iz Novega mesta so nam sporočili, da so na zadnji seji komisije za kulturo, prosveto in tisk pri občinskem sindikalnem svetu razpravljali o razširjanju sindikalnega tiska, zlasti Delavske enotnosti. Na tem sestanku so bili tudi poverjeniki Delavske enotnosti iz posameznih kolektivov. Ker so ugotovili, da prinaša Delavska enotnost zelo koristne prispevke s področja delavskega upravljanja, sindikalne dejavnosti in gospodarstva, so priporočili, naj bi bili na naš list naročeni — obvezno — vsi člani delavskih svetov, upravnih odborov in izvršnih odborov sindikalnih podružnic.

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij pri podjetju

ZDRUŽENA KEMIČNA INDUSTRIJA DOMŽALE

razpisuje delovni mesti:

1. računovodje podjetja 2. analitika v APO sektorju

Pogoji: pod 1. ekonomska fakulteta ali srednja šola s potrebno večletno prakso na tem delovnem mestu. Pod 2. ekonomska fakulteta.

Kandidati naj pošljejo svoje prošnje opremljene s kratkim življenjepisom do 20. t. m. kadrovsko socialnemu sektorju podjetja.

Družinsko ali samsko stanovanje zagotovljeno!

Nastop službe možen takoj!

— Danes smo dobili sindikalne objave za železniški popust, hkrati apeliram, da bi izkoristili čimveč dopusta že v predsezoni...

— Tri dni bolniškega dopusta! Kaj ste pa počeli, da ste tako izčrpani?

— Tone, ali imaš tudi ti občutek, da smo cel kup stvari pozabili doma?

— Rotim vas, spustite me noter! Jaz sem sofer...

TOVARNA KOVINSKIH IN ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
NIKO
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: pisarniški pribor, mehaniko za registrotorje, brzoveze, risalne žebličke, papirne sponke, palične sponke, sponke za vezanje plošč, luknjače, spenjače za akte.

SERVISI: Niko Železniki — Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11 — Maribor, Vetrinska 11.

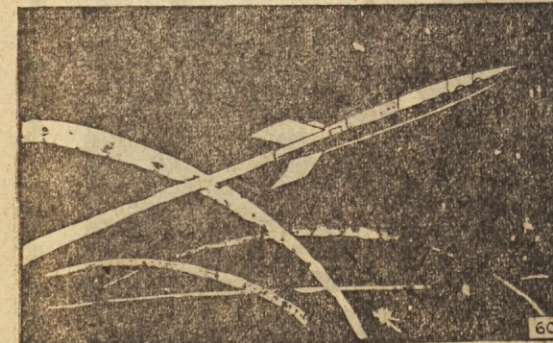
57. Pol ure kasneje se je del Geine posadke pripravil, da poleti nasproti neznani vsemirski ladji. Mene so dodelili v raketo, ki naj bi jo vodil Ameta. Stal sem na dnu hangerja in skušal, obtežen z opremo za v praznino, zavzeti njegovo nepriljeno držo. Hotel sem pomahati v slovo tovarišem, toda vsi so tako zbrano molčali, da sem spustil naličnik in se pogreznil v raketo.

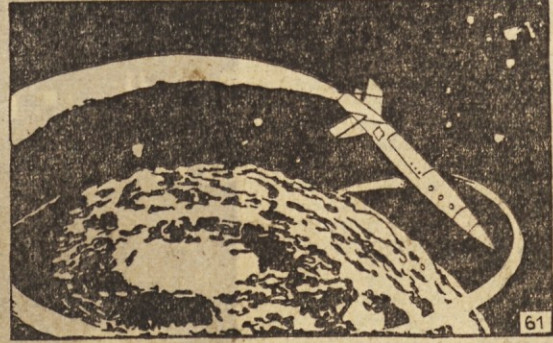
58. V raketnem nosu je bilo tesno. Toliko da sem se usedel poleg pilota, že se je razlegel signal in izstrelek je šinil v praznino. Začutil sem, kako se mi zvečuje telesna teža. Pogledal sem Ameta in videl njegov stisnjen pogled pa njegovo roko, ki je zanesljivo uravnavala krmilne naprave. Zdaj šele sem vključil zvočne signale in polskal na zaslonu neznano vsemirsko ladjo.

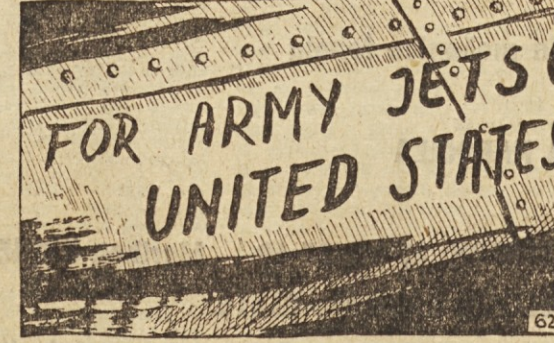
59. Signali so sporočili, da je neznana ladja poškodovana. Ponovno sem uravnaval zaslon in vključil merilne svetlobne naprave. Ladja je zdaj plavala spodaj pod nama. Obračala se je počasi, bila je podobna kitu. Tako so imenovali naši predniki morsko žival, ki se je pred stoletji poganjala v valovih zemeljskih morij. Ameta je previdno uravnaval hitrost in čakal navodil.

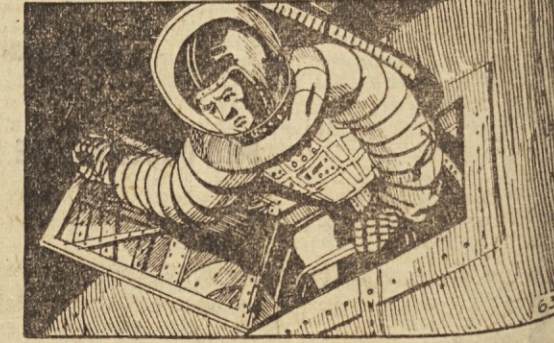
60. Z leve in desne sem videl rakete, ki so naju dohitevale in pušale za seboj velike ognjene pramene. Zazdalo se mi je, da so ti prameni podobni klicajem in vprašanjem. Želel sem, da bi naše dirjanje spremljal risar. Morda bi mu uspelo v tem črnem prostoru zarisati zvezde in zvedave jezike naših raket. Pa še brezmejno kolo-barje naših misli, ki so se vedno vračale domov.

61. Že naslednji hip me je oropal zemeljskih sanjarij. Zagledal sem pristajališko ploščad ladje. Ameta je premaknil vzvode, ploščad nama je zgrlo-ljivo udarila v oči. Bal sem se, da jo bova prebila skoz in skoz kakor krogla. Toda naslednjo sekundo sva se zopet dvignila in pričela krožiti okoli neznane umetnega meseca. Pogledal sem tovariša in občudoval njegovo spretnost.

62. S pristaniškega krova neznane ladje sva že lahko razbrala velike črke: For army jets only... United States... Interstellar Force... Vprašal sem Ameta, kaj pomenijo te besede. Ni vedel. Namesto odgovora je previdno še večkrat obkrožil ladjo. Uganil sem, da čaka navodil z Gee. Končno sva dobila dovoljenje za pristanek in se z vso previdnostjo bližala ladjinemu krovu.

63. Pristala sva hkrati z ostalimi raketami. Ameta je odprl zadnjo lino in z zanesljivo odločnostjo zlezal iz rakete. Zunaj sva se skrbno oprijemala varnostnih ročkov, zakaj neznana ladja se je sukala in sredobežna sila bi naju mogla zlahka vreči v praznino. Obdala naju je množica zvezd. Med njimi sva iskala zvezdo, ki smo jo imenovali Rdeči pritlikavec in je bila naš cilj.